

Socialförvaltningen

Tjänsteskrivelse

2022-09-23

SN/2021:1

Delårsrapport per augusti 2022

Förslag till beslut

Socialnämnden tar del av delårsrapport per augusti 2022.

Sammanfattning

Den 1 juli 2022 infördes nya bestämmelser i socialtjänstlagen (Lex lilla hjärtat). De nya bestämmelserna innebär bland annat att vård enligt 2§ LVU inte får upphöra förrän omständigheterna har förändrats på ett genomgripande sätt, att det är obligatoriskt att överväga flyttningsförbud vid upphörande av vård av barn i familjehem, att det är obligatoriskt att följa upp barnets situation när tvångsvården upphör och att övervägande av vårdnadsöverflytt ska göras efter två år i samma familjehem. De nya bestämmelserna möjliggör också drogtest av vårdnadshavare eller förälder inför umgänge vid vård med stöd av 2 § LVU och drogtest av vårdnadshavare inför prövning av om vård med stöd av 2 § LVU ska upphöra.

Slutrapporten kring Digitalt boendestöd är färdigställd och har presenterats internt såväl som för ett antal andra kommuner som visat intresse för projektet. En webbsida med information kring digitalt stöd och verktyg finns på plats och uppdateras månatligen.

Kommunfullmäktige beslutade i stadens verksamhetsplan och budget för 2022 om fyra mål och ett uppdrag för socialnämnden. Arbetet med nämndmål pågår enligt plan och uppdraget är avrapporterat.

Verksamhetens nettokostnader uppgår till 131,6 mkr, vilket är en minskning med 6,5 mkr (4,7 %) jämfört med föregående år.

Intäkterna har ökat med 1,9 mkr, vilket huvudsakligen förklaras av att nämnden i perioden har fakturerat intäkten för serveringstillstånd vilken föregående år fakturerades i oktober.

Kostnaderna har minskat mellan åren med 4,6 mkr, främst på grund av minskade aktualiseringar och dygnet runt placeringar inom barn och ungdomsverksamheten, lägre kostnad för bistånd och minskade aktualiseringar inom vuxen vilket i totalen ger en lägre kostnad i jämförelse med föregående år. Däremot har antal placeringar för ensamkommande flyktingbarn ökat med 8,62 placeringar i jämförelse med samma period föregående år.

Periodens budgetavvikelse (19,2 mkr) förklaras av högre intäkter (2,5 mkr), vilket förklaras av att Solna stad får ersättning från Migrationsverket utifrån faktisk placeringsnivå i kombination med att nämnden har haft en lägre kostnad på grund av färre avrop än budgeterad nivå.

Nämndens prognos för helår ger 207 mkr, vilket är 19,2 mkr lägre än budgeterad nivå.

Bedömningen är att nämnden har med sig överskottet på 19,2 mkr för perioden januari - augusti, men att utfallet kommer ligga i paritet med budgeterad nivå för september - december.

Handlingar

- Tjänsteskrivelse daterad 2022-09-23
- Delårsrapport per augusti 2022

Ann-Charlotte Fager
Socialchef

SOLNA STAD

Delårsrapport per augusti 2022

SOCIALNÄMNDEN

SN/2021:1, behandlas på socialnämnden den 10:e oktober 2022.

Innehållsförteckning

Förvaltningsberättelse.....	3
Sammanfattning.....	3
Händelser av väsentlig betydelse.....	3
Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten.....	4
Mål och uppdrag.....	5
Ekonomisk analys.....	8
Väsentliga personalförhållanden.....	9
Tvärsektoriella frågor.....	10
Förväntad utveckling.....	11
Konkurrensutsättning.....	11
Intern kontroll.....	12
Verksamhetsmått.....	14
Återrapportering av vissa nämndbeslut.....	17

Förvaltningsberättelse

Sammanfattning

Den 1 juli 2022 infördes nya bestämmelser i socialtjänstlagen (Lex lilla hjärtat). De nya bestämmelserna innebär bland annat att vård enligt 2§ LVU inte får upphöra förrän omständigheterna har förändrats på ett genomgripande sätt, att det är obligatoriskt att överväga flyttningsförbud vid upphörande av vård av barn i familjehem, att det är obligatoriskt att följa upp barnets situation när tvångsvården upphör och att övervägande av vårdnadsöverflytt ska göras efter två år i samma familjehem. De nya bestämmelserna möjliggör också drogtest av vårdnadshavare eller förälder inför umgänge vid vård med stöd av 2 § LVU och drogtest av vårdnadshavare inför prövning av om vård med stöd av 2 § LVU ska upphöra.

Slutrapporten kring Digitalt boendestöd är färdigställd och har presenterats internt såväl som för ett antal andra kommuner som visat intresse för projektet. En webbsida med information kring digitalt stöd och verktyg finns på plats och uppdateras månatligen.

Kommunfullmäktige beslutade i stadens verksamhetsplan och budget för 2022 om fyra mål och ett uppdrag för socialnämnden. Arbetet med nämndmål pågår enligt plan och uppdraget är avrapporterat.

Verksamhetens nettokostnader uppgår till 131,6 mkr, vilket är en minskning med 6,5 mkr (4,7 %) jämfört med föregående år.

Intäkterna har ökat med 1,9 mkr, vilket huvudsakligen förklaras av att nämnden i perioden har fakturerat intäkten för serveringstillstånd vilken föregående år fakturerades i oktober.

Kostnaderna har minskat mellan åren med 4,6 mkr, främst på grund av minskade aktualiseringar och dygnet runt placeringar inom barn och ungdomsverksamheten, lägre kostnad för bistånd och minskade aktualiseringar inom vuxen vilket i totalen ger en lägre kostnad i jämförelse med föregående år. Däremot har antal placeringar för ensamkommande flyktingbarn ökat med 8,62 placeringar i jämförelse med samma period föregående år.

Periodens budgetavvikelse (19,2 mkr) förklaras av högre intäkter (2,5 mkr), vilket förklaras av att Solna stad får ersättning från Migrationsverket utifrån faktisk placeringsnivå i kombination med att nämnden har haft en lägre kostnad på grund av färre avrop än budgeterad nivå.

Nämndens prognos för helår ger 207 mkr, vilket är 19,2 mkr lägre än budgeterad nivå.

Bedömningen är att nämnden har med sig överskottet på 19,2 mkr för perioden januari - augusti, men att utfallet kommer ligga i paritet med budgeterad nivå för september - december.

Händelser av väsentlig betydelse

Den 1 juli 2022 infördes nya bestämmelser i socialtjänstlagen (Lex lilla hjärtat). De nya bestämmelserna innebär bland annat att vård enligt 2§ LVU inte får upphöra förrän omständigheterna har förändrats på ett genomgripande sätt, att det är obligatoriskt att överväga flyttningsförbud vid upphörande av vård av barn i familjehem, att det är obligatoriskt att följa upp barnets situation när tvångsvården upphör och att övervägande av vårdnadsöverflytt ska göras efter två år i samma familjehem. De nya bestämmelserna möjliggör också drogtest av vårdnadshavare eller förälder inför umgänge vid vård med stöd av 2 § LVU och drogtest av vårdnadshavare inför prövning av om vård med stöd av 2 § LVU ska upphöra.

Slutrapporten kring Digitalt boendestöd är färdigställd och har presenterats internt såväl som för ett antal andra kommuner som visat intresse för projektet. En webbsida med information kring digitalt stöd och verktyg finns på plats och uppdateras månatligen.

Socialnämnden har sedan länge arbetat med nätverk. Nätverksmöten kan användas i alla typer av ärenden där det privata och/eller det professionella nätverket behöver samlas. Syftet är att öka brukarmedverkan, involvera nätverket som resurs och få en helhetssyn genom enhetsövergripande arbete. En översyn har gjorts över nätverksteamets organisering. Nätverksteamet bestod tidigare av medarbetare från olika enheter som arbetade med nätverk på deltid. Från och med augusti är nätverksteamet organiserade inom barn- och ungdomsenhetens öppenvård. Nätverksledarna kommer att arbeta med nätverk på heltid och verksamheten har startat upp efter sommaren vilket bedöms leda till en ökad kvalitet och kompetens.

Socialstyrelsens öppna jämförelser är ett årligt verktyg för att följa och utveckla socialtjänstens verksamheter på lokal, regional och nationell nivå. Indikationerna som används belyser olika kvalitetsaspekter och grundas i

tillgänglig kunskap samt bidrar till verksamhetsutveckling. Syftet är att främja en jämlik socialtjänst med god kvalitet och att den enskilde får rätt insats utifrån dennes behov. Solna stad har ett generellt gott resultat inom samtliga områden och använder resultatet till verksamhetsutveckling. Resultat för 2022 redovisas till socialnämnden under hösten.

Den lokala handlingsplanen för uppdrag Psykisk Hälsa 2022 fortskrider. Vuxenhetens friskvårdsaktiviteter pågår med exempelvis padel, fotboll och gå- och springgrupper. Inom ramen för projektet har också arbetet med att utveckla digitalt boendestöd pågått. Två nya aktiviteter har startat under våren 2022; samverkan med Solna ungdomsmottagning och grundskolor samt arbetet med hemmaplanslösningar för placerade ungdomar.

Socialnämnden antog i april 2021 en ny handlingsplan/åtgärdsplan mot våld i nära relation. Uppföljningen visar att både syfte och delmål har uppnåtts under första halvåret 2022.

I enighet med socialnämndens handlingsplan för suicidprevention genomförs en utbildning i psykisk livräddning för medarbetare och allmänheten både på plats och digitalt under hösten 2022. Under sommaren har en översyn gjorts av rutin för akut suicidhot hos brukare och rutin för berörd medarbetare vid suicidalt beteende eller suicid hos brukare.

Solna stad har avtal med Stockholms stad för att kunna erbjuda medborgare insatser inom verksamheterna Mikamottagning, som ger stöd att sluta leva i prostitution, och KAST, som ger stöd till köpare av sexuella tjänster. Under våren har digitala utbildningar hållits för medarbetare om människohandel, prostitution och sexköp.

Socialnämnden gör årligen uppföljningar och undersökningar där brukarens synpunkter på verksamhet, delaktighet och nöjdhet är i fokus. Arbetet skapar förutsättningar för kvalitets- och verksamhetsutveckling. Under våren har uppföljningar gjorts av vuxenhetens friskvårdsaktivitet Häng med oss ut och digitalt boendestöd. Resultaten redovisas socialnämnden hösten 2022.

Socialnämnden arbetar kontinuerligt med att upprätthålla sina åtaganden i kvalitetsdeklarationen och följer uppfyllelsen genom nyckeltal, intern kontroll och inkomna synpunkter och klagomål. En översyn av nämndens kvalitetsdeklarationer har påbörjats och kommer att färdigställas under året. Nämnden har en etablerad rutin för hantering av synpunkter och klagomål som samtliga nyanställda informeras om. Synpunkter och klagomål hanteras av närmaste chef som vid behov implementerar nya rutiner och arbetssätt utifrån identifierade brister.

Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten

Styrningen i Solna stad utgår från ett system för samlad ekonomi- och verksamhetsstyrning samt gällande lagstiftning, föreskrifter och nationella mål för den kommunala verksamheten. Utgångspunkten är en sammanhållen målstyrning, där kommunfullmäktige anger inriktning och ekonomiska ramar för styrelse och nämnder. Det sker i Solna stads verksamhetsplan och budget, som är stadens främsta styrdokument. Den årliga verksamhetsplanen och budget kompletteras inom vissa områden med andra styrande dokument som policyer, strategier, riktlinjer, planer och program.

Styrelse och nämnder ska, med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktning, precisera och fastställa en verksamhetsplan och budget utifrån föreslagna ekonomiska ramar. Hänsyn ska tas till viktiga förändringar i omvärlden såsom ändringar i lagstiftningen och förändringar i befolkningsstrukturen. Styrelse och nämnder ska till sin verksamhetsplan och budget besluta om internkontrollplan och konkurrensplan för verksamheten.

Utifrån styrelsens och nämndernas mål samt ekonomiska ramar ska förvaltningsledningen utarbeta verksamhetsplan och budget i dialog med sina enheter. Enheterna ska arbeta fram sina mål/aktiviteter, vilka i sin tur ska brytas ned till individuella mål/aktiviteter för varje medarbetare. Målen/aktiviteterna tydliggör medarbetarens ansvar och befogenhet i det gemensamma arbetet med att uppnå enhetens, nämndens och stadens mål.

I Solna stads styr- och uppföljningssystem ingår uppföljning och utvärdering. Styrelse och nämnder ansvarar för att verksamheten följs upp och utvärderas i den omfattning som krävs för att ha en god kontroll. Befarade avvikelser, som inte är ringa, ska omgående informeras kommunstyrelsen som har uppsikt över nämndernas verksamhet, uppföljning och utvärdering. Uppföljning och utvärdering för Solna stad behandlas av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige per 30 april, 31 augusti (delårsrapport) och 31 december (årsredovisning). De övergripande målen, nämndmålen och uppdragen samt stadens finansiella mål följs främst upp i delårsrapporten och i årsredovisningen.

Solna stads verksamhet bedrivs i vissa delar i aktieföretag, kommunalförbund eller stiftelseform.

Kommunfullmäktige utser ledamöter till bolagsstyrelser och stiftelser samt utser ledamöter till förbundsfullmäktige för kommunalförbunden. Kommunfullmäktige väljer också ägarombud till bolagsstämmor. Kommunstyrelsen ansvarar för att företagen sköter verksamheten på ett ändamålsenligt sätt och att tillräcklig samordning sker med övrig kommunal verksamhet. Stadens styrning utgår ifrån lagstiftning inom området och de styrdokument som särskilt utfärdats av kommunfullmäktige i form av företagspolicy, bolagsordningar, ägardirektiv, särskilda direktiv, avtal eller förbundsordningar och medlemsdirektiv.

Uppsiktsplikten fullgör kommunstyrelsen genom att krav ställs på företagen om att lämna löpande information från sin verksamhet enligt ett fastställt rapporteringssystem. Koncernredovisning upprättas per sista augusti och sista december. För stiftelser gäller särskilda stadgar. Ägarförhållandena varierar i de olika bolag/förbund som ingår i Solna stads koncern och därmed formerna för uppsikt.

Socialnämndens ansvarsområden

Socialnämnden ansvarar för att utifrån individens behov erbjuda skydd och social service i form av råd, stöd eller behandling, så att den enskildes eller familjens egna resurser kan utvecklas och tillvaratas. Nämnden ansvarar också för att personer med psykiska funktionsnedsättning får stöd och därmed ökade möjligheter att leva som andra i samhället. Nämnden har ansvar för myndighetsutövning och styrs i huvudsak av socialtjänstlagen (SoL).

Mål och uppdrag

Kommunfullmäktige har i Solna stads verksamhetsplan och budget 2022 med inriktning för 2023-2024 beslutat om nämndmål och uppdrag för nämnderna.

Nämndmål

Kommunfullmäktiges beslutade mål för nämnden följs främst upp i delårsrapport per augusti och i årsredovisningen. Måluppfyllelsen för nämndmålen bedöms genom en sammanvägning av genomförda aktiviteter och relevanta mått. Målen bedöms enligt:

- Målet uppfylls i år
- Målet uppfylls till stor del i år
- Målet uppfylls delvis i år
- Målet uppfylls inte i år

En sammanfattning av bedömningarna för nämndmålen ser ut så här:

Nämndmål	
	Socialnämnden ska tillhandahålla ett gott stöd så att solnaborna kan ta tillvara egna resurser med målet att motverka långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.
	Socialnämnden ska utveckla arbetet med hållbara lösningar på hemmaplan för personer med missbruk och/eller psykisk funktionsnedsättning med individen i fokus.
	Socialnämnden ska säkerställa att barn och ungdomar inte far illa.
	Socialnämnden ska säkerställa att insatser ges utifrån individernas behov med fokus på ett helhetsperspektiv, i bred samverkan med andra nämnder, myndigheter och frivilliga krafter.

Socialnämnden ska tillhandahålla ett gott stöd så att solnaborna kan ta tillvara egna resurser med målet att motverka långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.

- Målet uppfylls i år

Måluppfyllelsen mäts dels genom ett antal nyckeltal, dels genom skriftliga beskrivningar av genomförda aktiviteter.

Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd har minskat i jämförelse med samma period föregående år, från 311 hushåll 2021 till 231 hushåll 2022. Medelbiståndet per månad har ökat från 9 573 kr till 9 828 kronor per månad. Antalet hushåll som haft utbetalning varje månad har minskat i jämförelse med samma period föregående år från 42 under 2021 till 32 under 2022.

Under perioden har 76 personer varit inskrivna i åtgärder hos arbetsmarknadsgruppen (arbetsträning samt anställning i olika former, främst OSA). Sju personer har gått från arbetsmarknadsgruppen till självförsörjning genom annan sysselsättning, pension eller a-kassa.

Viktiga aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse är:

- Handläggare bedömer i ett tidigt skede vilka insatser som är lämpliga. Redan vid nybesök görs en handlingsplan där insatser erbjuds. Gemensam ärendedragning mellan försörjningsstöd, resursgruppen och arbetsmarknadsgruppen bidrar till en gemensam bild kring vilka insatser som kan vara aktuella.
- En god intern samverkan mellan enheterna och med förvaltningen för arbetsmarknad, kultur och fritid möjliggör ett helhetsperspektiv där individanpassade insatser snabbt kan komma på plats.
- För klienter med ett långvarigt behov av försörjningsstöd är fokus på att hålla tät kontakt och samverka med läkare och psykolog för att hitta vägar till självförsörjning. Under perioden har antalet hushåll med utbetalningar varit lågt vilket möjliggör ett mer kvalitativt och intensivt arbete med denna målgrupp.

Socialnämnden ska utveckla arbetet med hållbara lösningar på hemmaplan för personer med missbruk och/eller psykisk funktionsnedsättning med individen i fokus.

● Målet uppfylls i år

Måluppfyllelsen mäts dels genom ett antal nyckeltal, dels genom skriftliga beskrivningar av genomförda aktiviteter.

Antalet brukare i biståndsbedömd sysselsättning har minskat från 68 till 55 i jämförelse med samma period föregående år. Minskningen bedöms bero på att vuxenheten arbetar aktivt med kartläggning och hänvisar till Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samt ett mindre antal ansökningar gällande sysselsättning efter pandemin. Antalet deltagare i öppenvårdsinsatser har minskat från 273 till 224. Antalet deltagare i öppenvårdsinsatser ökade under 2021 och har nu återgått till liknande nivåer som tidigare år.

Viktiga aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse är:

- Samtliga restriktioner kopplat till pandemin har tagits bort vilket medför att Väntorp, Östervägen och friskvårdsaktiviteterna inte längre behöver ha begränsningar i antalet besökare/deltagare.
- Öppenvårdens uppsökare och behandlare förlägger delar av sin arbetstid på Väntorp och genomför behandlande samtal och anhörigstödssamtal där det bedömts lämpligt. Uppsökare motiverar och bistår även klienter att komma till friskvårdsaktiviteterna från Väntorp.
- Samtliga utredningar, förutom LVM-utredningar, görs enligt Individens behov i centrum (IBIC). Även öppenvården, Trampolinen, Väntorp, och Jobbteamet upprättar genomförandeplaner enligt IBIC.
- Arbetet med Uppföljning och Beskrivning av Åtgärder inom socialtjänsten (UBÅT) har börjat generera tillräckligt underlag som kan användas för att utvärdera insatser i syfte att öka kvalitén inom de olika verksamheterna.

Socialnämnden ska säkerställa att barn och ungdomar inte far illa.

● Målet uppfylls i år

Måluppfyllelsen mäts dels genom ett antal nyckeltal, dels genom skriftliga beskrivningar av genomförda aktiviteter.

Antalet orosanmälningar gällande barn och ungdomar har minskat från 1 308 till 1 224 i jämförelse med samma period föregående år. Orosanmälningar har under flera år haft en uppgående trend och det går i dagsläget inte att säga om det är en tillfällig avstanning eller om det är en trend som brutits. Antalet barn och ungdomar som är aktuella för insats har minskat något i jämförelse med samma period föregående år, från 299 till 261.

Viktiga aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse är:

- En minibok, "Lilla boken om att bo i familjehem", har tagits fram som ett informationsmaterial till placerade yngre barn.
- 30 medarbetare har gått en intern fördjupningsutbildning i Signs of Safety. En workshop har hållits för hela barn- och ungdomsenheten med fokus på att hitta nätverk.
- En översyn av samverkansöverenskommelsen med barn- och utbildningsförvaltningen har påbörjats. Två olika workshops kring samverkan har anordnats och fortsatta möten är inplanerade.

Socialnämnden ska säkerställa att insatser ges utifrån individernas behov med fokus på ett helhetsperspektiv, i bred samverkan med andra nämnder, myndigheter och frivilliga krafter.

 Målet uppfylls i år

Måluppfyllelsen mäts genom skriftliga beskrivningar av genomförda aktiviteter.

För att kunna erbjuda en socialtjänst med god kvalitet behöver alla de insatser som ges av nämnden vara samordnade och utgå ifrån en helhetssyn av brukarens behov.

Viktiga aktiviteter som bidrar till måluppfyllelse är:

- En översyn har gjorts över nätverksteamets organisering som från och med augusti är organiserade inom barn- och ungdomsenhetens öppenvård. Nätverksledarna kommer att arbeta med nätverk på heltid och vara ett stöd till nämndens övriga verksamheter.
- Förvaltningsövergripande resurssamråd används i ärenden där kompetenser från olika enheter behövs. Vuxenenheten har även resurssamråd tillsammans med beroendemottagningen i gemensamma ärenden.
- Under perioden har en översyn gjorts av socialnämnden och omvårdnadsnämndens gemensamma rutiner. Informationstillfälle för nyanställda har hållits digitalt under våren och nytt tillfälle planeras till hösten.
- Samverkan med Arbetsförmedlingen har under perioden varit något ansträngd med anledning av Arbetsförmedlingens omorganisering. Samverkan med förvaltningen för arbetsmarknad, kultur och fritid har istället intensifierats och utvecklats.

Uppdrag

Kommunfullmäktiges beslutade uppdrag för nämnden följs främst upp i delårsrapport per augusti och i årsredovisningen. Status för uppdragen bedöms enligt:

- Uppdraget är slutfört
- Uppdraget pågår enligt plan
- Uppdraget pågår med avvikelse
- Uppdraget avbrutet eller har inte startat.

Uppdrag
 Kommunstyrelsen får i uppdrag att tillsammans med skolenämnden, barn- och förskolenämnden, kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden ta fram en gemensam handlingsplan för att främja psykisk hälsa hos barn och ungdomar i Solna.

Kommunstyrelsen får i uppdrag att tillsammans med skolnämnden, barn- och förskolenämnden, kultur- och fritidsnämnden och socialnämnden ta fram en gemensam handlingsplan för att främja psykisk hälsa hos barn och ungdomar i Solna.

✓ Uppdraget är slutfört.

Uppdraget att ta fram en gemensam handlingsplan avrapporterades till kommunstyrelsen i juni.

Ekonomisk analys

Driftredovisning

Verksamhetens nettokostnader uppgår till 131,6 mkr, vilket är en minskning med 6,5 mkr (4,7 %) jämfört med föregående år.

Intäkterna har ökat med 1,9 mkr, vilket huvudsakligen förklaras av att nämnden i perioden har fakturerat intäkten för serveringstillstånd vilken fakturerades först i oktober föregående år.

Kostnaderna har minskat mellan åren med 4,6 mkr, främst på grund av minskade aktualiseringar och dygnet runt placeringar inom barn och ungdomsverksamheten, lägre kostnad för bistånd och minskade aktualiseringar inom vuxen vilket i totalen ger en lägre kostnad i jämförelse med föregående år. Däremot så har placeringar för ensamkommande flyktingbarn ökat med 8,62 placeringar i jämförelse med samma period föregående år.

Periodens budgetavvikelse (19,2 mkr) förklaras av högre intäkter (2,5 mkr) vilket förklaras av Solna stad att vi får ersättning från Migrationsverket utifrån faktisk placeringsnivå.

Kostnaden är 16,9 mkr lägre än budget utifrån färre aktualiseringar och dygnet runt placeringar inom barn och ungdomsverksamheten, lägre kostnad för bistånd och minskade aktualiseringar inom vuxen.

Resultaträkning (mkr)	2022	2021	% 22/21	Budget- avvikelse	Budget	Prognos	Prognos- avvikelse
Taxor och avgifter	2,7	2,2		0,3	3,6	3,9	0,3
Hyror och arrenden	5,4	5,7		-1,1	9,7	8,6	-1,1
Bidrag	19,1	17,5		3,1	23,9	27,1	3,2
Försäljning av verksamhet	4,9	4,9		0,0	7,3	7,4	0,1
Övriga intäkter	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Intern intäkt peng (kto 39)	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Summa intäkter	32,0	30,3	5,7 %	2,3	44,6	47,0	2,4
Personalkostnader	-87,9	-86,4		-0,1	-131,7	-131,9	-0,2
Köp av verksamhet/tjänster	-44,3	-48,2		9,2	-80,3	-71,0	9,3
Lokalkostnader	-15,0	-16,4		1,4	-24,5	-23,1	1,4
Kapitalkostnader	0,0	-0,1		0,0	0,0	0,0	0,0
Övriga kostnader	-16,4	-17,3		6,4	-34,3	-28,0	6,3
Intern kostnad peng (kto 77)	0,0	0,0		0,0	0,0	0,0	0,0
Summa kostnader	-163,6	-168,4	-2,8 %	16,9	-270,8	-254,0	16,8
Verksamhetens nettokostnader	-131,6	-138,1	-4,7 %	19,2	-226,2	-207,0	19,2

Nämndens prognos för helår ger 207 mkr, vilket är 19,2 mkr lägre än budgeterad nivå.

Bedömningen är att nämnden har med sig överskottet på 19,2 mkr för perioden januari - augusti, men att utfallet kommer ligga i paritet med budgeterad nivå för september - december.

Verksamheter

Verksamheter (mkr)	2022	2021	% 22/21	Budget- avvikelse	Budget	Prognos	Prognos- avvikelse
Nämndverksamhet	-0,6	-0,6		0	-1	-1	0
Barn och ungdom	-56,7	-57,7		2,3	-88,6	-86,3	2,3
Vuxen	-41,6	-41,7		7,0	-72,9	-65,9	7,0
Ekonomi och arbetsmarknad	-27,1	-29,3		4,5	-47,4	-42,9	4,5
Förvaltningsgemensam verksamhet	-5,6	-8,8		5,4	-16,3	-10,9	5,4
Verksamhetens nettokostnader	-131,6	-138,1	-4,7	19,2	-226,2	-207,0	19,2

Barn och ungdomsverksamheterna har 1 mkr lägre kostnad jämfört med föregående vilket förklaras av 2,8 mkr lägre kostnad för utredningar, jourfosterhem, kontaktfamilj och extern öppenvård men 2,0 mkr högre kostnad för konsultstödda familjehem. Jämfört med budget så har barn och ungdomsverksamheten 2,3 mkr lägre kostnad, vilket förklaras av lägre efterfrågan av HVB placeringar och öppenvård men har en högre kostnad (2,4 mkr) för familjehemsvård.

Vuxenverksamheterna ligger i paritet med föregående år. Antal vårddyggn har dock minskat inom både missbruk och samsjuklighet men har haft ett högre dygnspris på grund av en högre vårdtyngd. Vuxenverksamheterna har 7 mkr lägre kostnad jämfört med budget på grund av lägre antal vårddyggn för missbruk och samsjuklighet.

Ekonomi och arbetsmarknad har 2,2 mkr lägre kostnad jämfört med föregående år på grund av att färre hushåll får ekonomiskt bistånd och för arbetsmarknadsåtgärder. Ekonomi och arbetsmarknad har 4,5 mkr lägre kostnad i jämförelse med budget på grund av lägre utbetalningar av bistånd.

Förvaltningsgemensam verksamhet har 3,2 mkr i lägre nettokostnad på grund av att nämnden i perioden har fakturerat intäkten för serveringstillstånd vilken gjordes först i oktober föregående år. Förvaltningsgemensam verksamhet har 5,4 mkr lägre nettokostnad varav 3,6 mkr avser högre intäkter från migrationsverket och 1,8 mkr avser lägre kostnader för tjänsteköp och övriga driftskostnader.

För samtliga områden så har kostnader för indexering av avtal och säsongpåverkan ej fallit ut fullt ut i perioden vilket är en förklaring till att nämnden har en lägre kostnadsnivå i jämförelse med budget.

Prognos för året har med hänsyn till förväntade kostnader och säsongvariationer, beräknats till 207,0 mkr, vilket är 19,2 mkr i lägre kostnad i jämförelse med budget.

Investeringsredovisning

Nämnden beräknas inte utnyttja investeringsbudgeten under året.

Investeringsredovisning (mkr)	2022	2021	Differens 22/21	Återstår av årsbudget	Budget	Prognos	Prognosavvikelse
Verksamhetens investeringar	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,0	0,2

Väsentliga personalförhållanden

Nämnden bedriver ett kontinuerligt utvecklingsarbete och har en plan för kompetensutveckling som omfattar både förvaltningsövergripande och verksamhetsspecifika kompetensinsatser. Utbildningar som kan nämnas är grundutbildning och fördjupningsutbildning i motiverande samtal (MI), grundutbildning i Signs of Safety och utbildning våld i nära relationer.

Cheferna inom förvaltningen arbetar aktivt med den organisatoriska och sociala arbetsmiljön och i samverkan med de fackliga organisationerna görs regelbundet riskbedömningar och händelseanalyser för att skapa en god och förbättrad arbetsmiljö. Nya chefer får en grundläggande obligatorisk utbildning i arbetsmiljö.

Sjukfrånvaron för förvaltningens medarbetare har under perioden januari – juli 2022 varit 9,3 procent jämfört med 7,8 procent samma period 2021. Cheferna har verktyg, mallar och rutiner vid sjukfrånvaro för att öka frisknärvaron för våra medarbetare. Per augusti uppgår antalet anställda till 223 medarbetare vilket är en ökning med 3 medarbetare sedan 2021.

Resultatet av den senaste medarbetarundersökningen redovisades i december 2021. Arbete med handlingsplaner har i bred samverkan med medarbetare pågått under våren och nästa medarbetarundersökning kommer att ske före årsskiftet.

Periodutfall	2022	2021	Förändring
Antal anställda	223	220	3
- varav kvinnor	168	168	0
- varav män	55	52	3
Antal årsarbetare i snitt	220,5	217,6	2,9
Sjukfrånvaro, %	9,3	7,8	1,5
Hållbart medarbetarengagemang-index (HME)	-	84,8	
Fotnoter:			
Antal årsarbetare i snitt avser överenskommen sysselsättningsgrad.			

HME undersökning genomförs varje höst

Tvärsektoriella frågor

Solna stad har väl utvecklade metoder för att arbeta med de tvärsektoriella frågorna; internationellt arbete, likabehandlingsarbete samt strategiskt miljö- och klimatarbete. Kommunstyrelsen, kommittéer och råd skapar tillsammans med stadsledningsförvaltningen förutsättningar för arbetet bland annat genom styrdokument, kunskapsuppbyggnad, erfarenhetsutbyte och samarbete. Nämnderna har uppdraget att använda de tvärsektoriella perspektiven för att utveckla den egna verksamheten och stödja nämndens måluppfyllelse. Det tvärsektoriella arbetet följs upp i delårsrapport och årsredovisning.

Internationellt

Nämndens internationella arbete används huvudsakligen som metod för verksamhets- och kvalitetsutveckling samt för att rusta barn och unga för en framtid i en värld med täta kontakter över nations- och kulturgränser. Nedan beskrivs det huvudsakliga internationella arbetet under året.

Under hösten kommer två studieresor att genomföras av nämndens medarbetare, till Portugal respektive Belgien. Portugal har sedan länge arbetat skademinimerade gällande missbruk och hemlöshet. Medarbetare från vuxenheten och ekonomi- och arbetsmarknadsenheten kommer att besöka Lissabon för att få en ökad kompetens kring skademinimerande insatser, brukarinflytande och samsjuklighet vilket bidrar till nämndens arbete med hållbara lösningar på hemmaplan för personer med missbruk och/eller psykisk funktionsnedsättning.

I Antwerpen, Belgien, anordnas en utbildning i nätverksarbete utifrån Signs of Safety som nätverksteamet tillsammans med andra medarbetare vid barn- och ungdomsenheten kommer att delta i. Under resan kommer även studiebesök hos exempelvis Antwerpens barnskyddsmyndighet att genomföras. Syftet med resan är att öka kunskapen i att hitta, involvera och mobilisera familjers privata nätverk, göra familjers privata nätverk till en naturlig del av utredningar och hur nätverksarbete kan vara ett alternativ till professionella insatser.

Under september planeras ett studiebesök från stadens vänort Nordre Follo i Norge som bland annat kommer besöka nämndens arbetsmarknadsgrupp.

Likabehandling

Nämndens likabehandlingsarbete syftar till att säkra att alla medborgare får likvärdigt bemötande och service. Det arbetet bidrar till att utveckla nämndens verksamhet och dess kvalitet. Likabehandlingsperspektivet genomsyrar det dagliga arbetet och ska finnas med i ärendedragning liksom i all handledning.

I september planeras en föreläsning inom ramen för nämndens likabehandlingsarbete. Temat för föreläsningen är inkluderande bemötande och riktar sig till alla anställda på förvaltningen.

Ungdomsgruppen på barn- och ungdomsenheten beviljades i november 2021 ett likabehandlingsbidrag av Likabehandlingskommittén. Under våren har socialsekreterare från ungdomsgruppen tillsammans med sektionschef och metodstödjare haft en workshop med ledare från RFSL Stockholm kring hur socialsekreterarna kan bli mer inkluderande av HBTQI+ personer i utredningar. Fokus i workshoppen var att utvärdera och utveckla hur socialsekreterare pratar med ungdomar kring pronomen samt hur kartläggningar av ungdomars nätverk kan genomföras på ett inkluderande sätt.

Miljö och klimat

Nämndens miljöarbete utgår från den av kommunfullmäktige antagna miljöpolicyen med tillhörande miljöstrategi samt nämndens mål. Nedan beskrivs de huvudsakliga aktiviteterna inom miljöområdet under perioden utifrån miljöpolicyens fokusområden.

I november 2020 infördes socialnämndens bilpool. Under 2022 har nämnden fortsatt reducera antalet fordon i enlighet med stadens mål om klimatneutrala transporter och bilpoolen består nu av fyra bilar (elhybrider). Nämnden har även en cykelpool som medarbetare uppmanas använda vid kortare resor. Hos arbetsmarknadsgruppen har en bensinbil under året ersatts av en eldriven lastbil.

För att främja en effektiv resursanvändning i staden har nämndens medarbetare tillgång till miljöklassade tjänstebilar, tjänstecyklar och cykelpool. Verksamheten fortsätter även att arbeta aktivt med källsortering och ett ökat återbruk i staden, bland annat genom att vissa verksamheter erbjuder andrahandsbutiker men även genom att återbruka befintliga möbler och inventarier inom staden.

Förväntad utveckling

Ökningen av inkommande aktualiseringar har mattats av under 2022. Ärenden gällande barn har minskat något och för ungdom ökat något. Det går i dagsläget inte att säga om det är en tillfällig avstanning och att anmälningarna kommer att öka framöver eller om det är en trend som brutits. Bland aktualiseringarna märks främst skolfrånvaro och psykisk ohälsa vilket gör fortsatt samverkan med barn- och förskolenämnden samt skolnämnden central. En utmaning framöver kommer vara samverkan med barn- och ungdomspsykiatri som har en hög arbetsbelastning och står inför stora omorganisationer.

Den 31 maj beslutade Socialstyrelsen om nya föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer. Författningen träder i kraft den 1 november 2022. Föreskrifterna omfattar även arbetet med våldsutövare då ansvaret för målgruppen har förtydligats. Den nya föreskriften om insatser till våldsutövare innebär ett krav på socialnämnden att erbjuda insatser för våldsutövande barn och vuxna med utgångspunkt i deras förutsättningar och behov.

Ett nytt it-stöd för utskrivning från slutna hälso- och sjukvård ska ersätta WebCare. Det kommer också att införas i verksamheter som tidigare inte har använt något it-stöd för utskrivning från slutenvården. Det nya it-verltyget ska bidra till en trygg och säker utskrivningsprocess, med minskad manuell hantering för medarbetarna. Införandet planeras att genomföras under första kvartalet 2023.

Regeringen har tillsatt en särskild utredare där uppdraget är att föreslå hur samordnade insatser när det gäller vård, behandling och stöd kan säkerställas för barn, unga och vuxna personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende samt annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd. Förslaget har lämnats till regeringen och kan resultera i större förändringar avseende ansvarsfördelningen för framförallt behandling mellan region och kommun. Ett tilläggsuppdrag har formulerats till den särskilda utredaren att lämna förslag på en hopslagning av LVM-lagstiftningen med LPT-lagstiftningen.

Det pågår, i olika skeden, flera utredningar med fokus på åtgärder för att förebygga och motverka kriminalitet som troligtvis kommer påverka socialtjänstens arbete med barn och ungdomar framöver. Synen på vad som är förebyggande, vård, behandling eller straff kommer avgöra hur ansvaret fördelas mellan olika myndigheter;

- För att säkerställa att kommunerna arbetar brottsförebyggande på ett effektivt och kunskapsbaserat sätt har regeringen föreslagit att kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete regleras i lag. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.
- Regeringen har tillsatt en utredning som ska ta fram förslag på hur en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder kan införas i Sverige. Utgångspunkt för uppdraget är de ungdomskriminalitetsnämnder som finns i Danmark och som syftar till tidigare, mer samordnade och konsekventa insatser mot ungdomskriminaliteten.
- Socialdepartementet har gett en utredare i uppdrag att se över om det bör införas en möjlighet för socialnämnden att besluta om öppna insatser till vårdnadshavare utan samtycke. Syftet är att i ett tidigt skede kunna bryta en negativ utveckling och stärka ett starkt och stabilt föräldraskap.

Konkurrensutsättning

Uppföljning av genomförda upphandlingar

Verksamhetsområde / Avtal	Uppföljning

Nämnden har inga planerade upphandlingar under 2022.

Avrop på befintliga ramavtal görs kontinuerligt.

Avtalsuppföljning

Nämnden har i enlighet med årets plan för avtalsuppföljningar under våren genomfört en ordinarie avtalsuppföljning av nämndens avtal gällande familjerådgivning. Utifrån genomförd avtalsuppföljning görs bedömningen att nämndens leverantörer av familjerådgivning bedriver en väl fungerande verksamhet och att gällande avtal följs. Fyra mindre avvikelser mot avtal har identifierats och återkopplats till berörda leverantörer.

Under hösten planeras en förenklad uppföljning av gruppboenden för psykiskt funktionsnedsatta och en ordinarie uppföljning av boenden för ensamkommande flyktingbarn.

Intern kontroll

I enlighet med socialnämndens internkontrollplan har verksamheten genomfört ett antal kontrollmoment av hur nämndens riktlinjer och rutiner följs inom olika arbetsområden. Resultatet av genomförda kontroller visar på mindre avvikelser gällande förhandsbedömningar av barn- och ungdomar, utredningstider, gemensamma handlingsplaner, genomförandeplaner och placering av barn och unga i tillståndspliktig verksamhet. Övriga områden som kontrollerats visar att gällande rutiner och riktlinjer följts.

Utifrån genomförda kontroller är den samlade bedömningen en god intern kontroll inom nämndens ansvarsområde.

Uppföljning av internkontrollplan

Kategori, intern kontroll	Process/Rutin	Kontrollmoment	Resultat av kontrollmoment
Verksamhet sproccer	Handläggning av ärenden som rör tvångsvård enligt Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)	Kontroll genom stickprov att handläggning av ärenden gällande tvångsvård enligt LVU görs korrekt.	<p>● Ingen eller försumbar avvikelse</p> <p>Stickprov har genomförts under våren. Inga avvikelser vad gäller följsamhet gentemot rutiner eller gällande lagstiftning har uppdagats.</p>
	Förhandsbedömningar gällande barn och ungdomar	Kontroll av samtliga förhandsbedömningar att tidsfrist hålls samt att eventuella förlängningar har ett giltigt beslut.	<p>◆ Lindrig avvikelse</p> <p>Kontroll av förhandsbedömningar har genomförts under vårtermin på barn- och ungdomsenheten. Under våren har 1,1 % av förhandsbedömningarna gått över tid utan ett giltigt förlängningsbeslut. Majoriteten har gått över med en dag. Berörda arbetsgrupper kommer att gå igenom vikten av att hålla lagstadgad tidsfrist och att tydligt dokumentera när det finns skäl att gå över denna.</p>
	Utredningstider gällande barn och ungdomar	Kontroll av samtliga utredningar att tidsfrist hålls samt att eventuella förlängningar har ett giltigt beslut.	<p>◆ Lindrig avvikelse</p> <p>Kontroll att lagstadgade utredningstider hålls, samt att eventuella överskridanden har giltigt beslut om förlängd utredningstid, har genomförts vid två tillfällen på barn- och ungdomsenheten och för ensamkommande flyktingbarn. Resultatet redovisas i form av hur många procent av utredningarna som överskridit lagstadgad utredningstid utan ett giltigt förlängningsbeslut per kvartal. Resultatet för utredningsgruppen barn: Q1: 4,8 %, Q2: 7 % Resultatet för utredningsgruppen ungdom: Q1: 2,6 %, Q2: 4,8 % Resultatet för utredningsgruppen flyktingbarn: Q1: 11,1 %*, Q2: 0 % (*en utredning som gått över tid). Arbetet med utredningstider är ett kontinuerligt utvecklingsområde. Utredningstiderna följs upp vid ärendedragning och ett utökad stöd i verksamhetssystemet ges för att minimera felregistreringar.</p>

Kategori, intern kontroll	Process/Rutin	Kontrollmoment	Resultat av kontrollmoment
	Skolgång för familjehemsplacerade barn	Kontroll av dokumentation att skolgången för familjehemsplacerade barn följs upp.	● Ingen eller försumbar avvikelse Inga avvikelser har identifierats.
	Handläggning av ärenden som rör tvångsvård enligt Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)	Kontroll via stickprov att handläggning av ärenden som rör tvångsvård görs i enlighet med gällande lagstiftning, riktlinjer och rutiner.	● Ingen eller försumbar avvikelse Inga avvikelser har identifierats.
	Förhandsbedömningar vid orosanmälningar gällande vuxna	Kontroll av dokumentation att förhandsbedömningar gällande vuxna med missbruk görs korrekt.	● Ingen eller försumbar avvikelse Stickprov har genomförts under vårterminen på vuxenenheten. Inga avvikelser har identifierats
	Gemensamma handlingsplaner i ärenden där klienten är aktuell vid både Ekonomi- och Vuxenenheten.	Kontroll via stickprov att gemensamma handlingsplaner finns upprättade.	◆ Lindrig avvikelse Kontroll har genomförts under vårterminen på ekonomi- och arbetsmarknadsenheten och vuxenenheten. Totalt 10 ärenden har kontrollerats och 6 av dessa har en gemensam handlingsplan. Två av de ärenden som saknar handlingsplan beror på att ärendet är nytt på en av enheterna och det har ännu inte upprättats, i ett ärende har en bedömning gjorts att en handlingsplan inte är aktuellt (kortvarigt behov av försörjningsstöd) det fjärde har inga pågående insatser hos vuxenenheten. Ingen åtgärd krävs.
	Barnkonsekvensanalyser	Kontroll via stickprov att barnkonsekvensanalys upprättats.	● Ingen eller försumbar avvikelse Kontroll av att barnkonsekvensanalyser upprättats vid avslag på ansökan om ekonomiskt bistånd har genomförts under vårterminen. Sammanlagt har 5 stickprov gjorts varav 2 saknar barnkonsekvensanalys. I dessa ärenden har det inte bedömts vara relevant att göra en barnkonsekvensanalys då det gäller avslag på normöverskott.
	Genomförandeplaner avseende verkställighet av biståndsbedömda insatser.	Kontroll via stickprov att genomförandeplaner finns upprättade.	◆ Lindrig avvikelse Kontroll har genomförts under vårterminen vid barn- och ungdomsenheten, vuxenenheten och ekonomienhetens utredningsgrupp för ensamkommande flyktingbarn. På barn- och ungdomsenheten finns genomförandeplaner i 9 av 10 insatser. På utredningsgruppen för ensamkommande flyktingbarn finns genomförandeplan i 5 av 5 insatser. På vuxenenheten finns genomförandeplan i 8 av 10 insatser. Rutin för genomförandeplan kommer att tas upp i berörda arbetsgrupper.
	Kontinuitet för brukare	Kontroll via enkät till ny handläggare om tillräckliga åtgärder vidtagits för att säkra kontinuitet	Enkät genomförs under hösten.
	Uppföljning av beslut från domstol som går nämnden emot.	Kontroll av att beslut från domstol som går nämnden emot följs upp inom verksamheten.	● Ingen eller försumbar avvikelse Kontroll har gjorts av samtliga domar som gått nämnden emot inom barn- och ungdomsenheten, vuxenenheten och ekonomi- och arbetsmarknadsenheten. Samtliga domar har följts upp och åtgärdats

	Placering av barn och unga i tillståndspliktig verksamhet	Kontroll av att placering av barn och unga sker i verksamhet som har tillstånd att bedriva sin verksamhet.	 Lindrig avvikelse Inga avvikelser gällande HVB och stödboende. Vissa avvikelser har uppdagats gällande jour- och familjehem då tillståndsbevis inte begärts in innan placering. Som åtgärd kommer rutinen kring att begära tillstånd även på jour- och familjehem att gås igenom i berörda grupper.
--	---	--	--

Verksamhetsmått

Nedan redovisas ett urval av verksamhetsmått, urvalet har skett utifrån vilka nyckeltal som är viktiga för nämnden att följa.

Ekonomiskt bistånd

Antal hushåll med utbetalningar

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	148	156	178	151	151	148	159	162	142	149	138	167
2021	174	172	183	169	169	152	154	147	137	152	148	153
2022	130	122	137	113	117	120	113	109				

Snittbidrag per månad

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	9 219	8 693	9 240	7 921	7 453	8 491	8 809	7 554	8 985	7 857	9 060	9 810
2021	8 163	9 481	10 161	10 315	10 697	9 015	9 655	9 097	8 521	8 028	8 731	10 743
2022	9 775	8 458	11 830	8 096	10 689	10 664	9 870	9 325				

Barn, 0-12 år

Familjehemsvård, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	27	26	26	26	27	30	27	28	26	25	25	26
2021	31	26	28	30	26	26	25	30	31	28	28	26
2022	26	30	30	28	33	35	33	33				

Familjehemsvård, antal vård dygn

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	807	719	747	684	741	808	841	813	752	775	747	777
2021	863	656	837	751	780	746	762	869	879	868	810	789
2022	777	804	886	840	1 023	974	1 023	1 023				

Dygnetruntplaceringar, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	0	1	2	2	1	0	0	1	0	0	1	3
2021	3	3	2	0	0	0	0	1	1	1	1	1
2022	1	1	1	1	1	1	1	1				

Dygnetruntplaceringar, antal vård dygn

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	0	7	8	30	3	0	0	15	0	0	27	61
2021	67	57	2	0	0	0	0	13	30	31	30	31
2022	31	28	31	30	31	30	31	31				

Ungdom, 13-20 år

Familjehemsvård, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	21	22	23	24	24	27	23	23	23	24	22	22
2021	23	23	24	28	30	35	29	27	22	23	24	28
2022	27	27	24	24	23	26	22	23				

Familjehemsvård, antal vård dygn

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	651	627	685	665	717	673	666	693	688	741	660	682
2021	638	623	721	789	897	941	873	722	633	658	717	807
2022	837	743	716	701	713	715	663	682				

Dygnetruntplaceringar, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	8	11	12	16	14	13	13	14	14	14	13	13
2021	13	13	12	12	14	11	12	11	12	11	11	10
2022	9	8	11	11	10	10	9	9				

Dygnetruntplaceringar, antal vård dygn

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	256	287	347	400	392	361	371	402	433	379	376	403
2021	370	359	319	309	314	308	349	347	375	372	348	256
2022	214	240	312	298	335	258	254	236				

Ensamkommande flyktingbarn

Asylbarn (anvisade), antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	7	7	7	7	7	7	7	6	7	7	6	7
2021	5	4	5	4	4	4	3	4	2	2	2	3
2022	3	3	4	4	4	4	3	3				

Barn med permanent uppehållstillstånd, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	7	7	7	7	6	6	6	6	6	6	5	3
2021	3	3	4	6	10	9	9	10	9	9	9	10
2022	10	11	10	10	10	10	9	9				

Barn med tillfälligt uppehållstillstånd, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	3	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	1
2021	1	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2
2022	2	2	2	2	2	2	2	2				

Vuxna

Dygnetruntplaceringar missbruk, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	4	4	4	5	6	4	5	4	2	2	2	2
2021	1	3	3	5	4	3	3	1	1	1	1	1
2022	1	1	2	2	3	1	1	2				

Placering enligt LVM, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0
2021	0	0	1	1	1	1	1	1	2	1	2	2
2022	2	2	3	1	1	1	0	0				

Missbruk, antal vård dygn

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	94	116	124	150	167	120	161	107	91	115	50	48
2021	31	48	104	119	111	94	61	62	75	62	86	93
2022	93	84	97	90	73	44	31	34				

Dygnetruntplaceringar socialpsykiatri, exkl. egna gruppboenden

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	12	12	12	12	11	12	12	11	11	10	10	10
2021	10	10	10	10	10	10	11	11	11	10	10	10
2022	10	10	10	10	10	10	10	10				

Socialpsykiatri, antal vård dygn exkl. egna gruppboenden

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	372	348	372	353	341	360	358	341	318	310	300	310
2021	310	280	310	300	310	300	324	341	310	310	300	310
2022	341	280	310	300	310	300	310	292				

Dygnetruntplaceringar samsjuklighet, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	8	7	5	4	4	4	4	4	4	3	4	4
2021	4	4	7	8	6	5	4	3	4	4	3	3
2022	4	4	4	5	6	4	4	4				

Samsjuklighet, antal vård dygn

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	223	165	128	120	124	113	121	124	97	93	98	128
2021	100	111	145	217	169	141	106	93	115	99	90	93
2022	108	112	124	125	162	114	124	124				

Våld i nära relation**Pågående ärenden, antal personer**

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	3	7	8	9	6	5	4	9	12	10	18	19
2021	24	26	26	19	17	18	17	13	14	14	11	12
2022	7	10	8	7	5	7	8	9				

Pågående ärenden där det finns barn under 18 år, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	0	1	2	3	4	3	3	5	8	7	13	10
2021	20	14	17	14	14	13	9	6	5	6	6	6
2022	8	7	6	5	4	5	6	6				

Placeringar på skyddat boende, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	1	0	0	0	2	1	1	2	1	1	1	2
2021	3	7	6	6	2	0	0	0	0	0	0	1
2022	1	1	0	1	1	1	2	1				

Medföljande barn på skyddat boende, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	0	0	0	0	6	3	3	6	2	2	2	3
2021	4	5	3	3	0	0	0	0	0	0	0	2
2022	2	0	0	0	1	1	2	1				

Placeringar i nordväst boendekedja, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2021	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

2022	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
------	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Placeringar i egen jourlägenhet, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
2021	1	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	0
2022	0	0	0	0	0	0	0	0				

Interna råd- och stödsamtal, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	1	0	4	3	2	3	3	5	2	0	1	4
2021	5	4	1	2	1	2	3	1	0	0	0	3
2022	2	3	0	1	0	3	3	1				

Externa råd- och stödsamtal, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	1	0	0	0	2	1	1	2	1	1	1	2
2021	3	7	6	6	4	0	0	0	0	0	0	1
2022	0	0	0	1	1	1	1	1				

Kontaktmannaskap, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	1	0	0	0	2	1	1	2	1	1	1	2
2021	3	7	6	6	4	0	0	0	0	0	0	0
2022	1	0	0	1	1	1	1	1				

Pågående stöd och behandling till våldsutövare, antal personer

	jan	feb	mar	apr	maj	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2020	2	2	1	2	2	2	2	3	3	3	2	4
2021	5	4	5	2	2	1	2	1	1	2	3	3
2022	3	3	3	4	3	2	4	0				

Återrapportering av vissa nämndbeslut

I enlighet med nämndens rutin för återrapportering av beslut redovisas i samband med delårsrapporter och bokslut kortfattat verkställigheten av vissa beslut som fattats av nämnden under aktuell period. Under året har socialnämnden sammanträtt vid tre tillfällen och socialnämndens arbetsutskott vid ett tillfälle. Ärenden som rör icke verkställda beslut följs upp och redovisas i särskild ordning.

Inga beslut finns att återrapportera.

Socialförvaltningen

Tjänsteskrivelse

2022-09-27

SN/2022:1

Verksamhetsplan och budget 2023

Förslag till beslut

Socialnämnden fastställer förvaltningens förslag till verksamhetsplan och budget inklusive mål, ekonomiska ramar, konkurrensplan och internkontrollplan.

Socialnämnden beslutar föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att besluta om nya/förändrade taxor gällande tillsyn av försäljning av tobaksfria nikotinprodukter.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har i planeringsunderlaget för 2023 beslutat om ekonomiska ramar samt fyra nämndmål för socialnämnden.

- Socialnämnden ska tillhandahålla ett gott stöd så att solnaborna kan ta tillvara sina egna resurser med målet att motverka långvarigt behov av ekonomiskt bistånd
- Socialnämnden ska utveckla arbetet med hållbara lösningar på hemmaplan för personer med missbruk och/eller psykisk funktionsnedsättning med individen i fokus
- Socialnämnden ska säkerställa att barn och ungdomar inte far illa
- Socialnämnden ska säkerställa att insatser ges utifrån individernas behov med fokus på ett helhetsperspektiv, i bred samverkan med andra nämnder, myndigheter och frivilliga krafter

För att uppfylla målen kommer nämnden bland annat fokusera på sysselsättning och arbetsmarknadsinsatser. Grundtanken att alla behövs ska vara vägledande och nämnden ska skapa förutsättningar för de klienter som har arbetsförmåga att bidra med det de kan. Att delta i en sysselsättning eller arbetsmarknadsinsats bryter isolering, främjar rehabilitering och skapar förutsättningar för att på sikt nå egenförsörjning.

Nämnden kommer även att fortsätta sin satsning på nätverksarbete. Nätverksarbetet syftar till att skapa ett helhetsperspektiv och att de resurser som finns runt klienten tas till vara på. För barn och ungdomar innebär det främst att genom säkerhetsplaneringar ta tillvara de resurser som finns i familjers nätverk och hitta lösningar på hemmaplan så att barn och ungdomar, när det är möjligt, kan växa upp inom sina nätverk. För vuxna innebär det ett stärkt brukarinflytande och delaktighet samt en gemensam planering och individanpassade insatser.

Solna stad har sedan 2004 haft en konsekvent och enhetlig modell för att årligen justera nämndernas ekonomiska ramar utifrån verksamheternas behov. Med beaktande av ett långsiktigt scenario för staden har nämnderna fått en årlig generell uppräknings av ramarna som kompensation för löne- och prisutveckling. Uppräkningsen har årligen justerats för att nämnderna

ska ha ett långsiktigt och enhetligt uppdrag att effektivisera sin verksamhet, vilket är en förutsättning för en god ekonomisk hushållning.

Inflationstakten är för närvarande hög men bedöms ligga på en lägre nivå under 2024 - 2025.

Nämnden gör bedömningen att det finns goda förutsättningar att nå tilldelad budgetram som för 2023 är 231,4 mkr.

Handlingar

- Tjänsteskrivelse daterad 2022-09-27
- Verksamhetsplan och budget 2023

Ann-Charlotte Fager
Socialchef

Beslutet expedieras till:
Kommunstyrelsen

Verksamhetsplan och budget 2023

SOCIALNÄMNDEN

SN/2022:1, behandlas på socialnämnden 2022-10-10.

Innehållsförteckning

Förvaltningsberättelse.....	3
Sammanfattning.....	3
Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten	3
Mål och uppdrag.....	5
Ekonomi	8
Väsentliga personalförhållanden	9
Tvärsektoriella frågor	9
Förväntad utveckling.....	10
Konkurrensutsättning.....	11
Intern kontroll.....	12

Förvaltningsberättelse

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har i planeringsunderlaget för 2023 beslutat om ekonomiska ramar samt fyra nämndmål för socialnämnden.

- Socialnämnden ska tillhandahålla ett gott stöd så att solnaborna kan ta tillvara sina egna resurser med målet att motverka långvarigt behov av ekonomiskt bistånd
- Socialnämnden ska utveckla arbetet med hållbara lösningar på hemmaplan för personer med missbruk och/eller psykisk funktionsnedsättning med individen i fokus
- Socialnämnden ska säkerställa att barn och ungdomar inte far illa
- Socialnämnden ska säkerställa att insatser ges utifrån individernas behov med fokus på ett helhetsperspektiv, i bred samverkan med andra nämnder, myndigheter och frivilliga krafter

För att uppfylla målen kommer nämnden bland annat fokusera på sysselsättning och arbetsmarknadsinsatser. Grundtanken att alla behövs ska vara vägledande och nämnden ska skapa förutsättningar för de klienter som har arbetsförmåga att bidra med det de kan. Att delta i en sysselsättning eller arbetsmarknadsinsats bryter isolering, främjar rehabilitering och skapar förutsättningar för att på sikt nå egenförsörjning.

Nämnden kommer även att fortsätta sin satsning på nätverksarbete. Nätverksarbetet syftar till att skapa ett helhetsperspektiv och att de resurser som finns runt klienten tas till vara på. För barn och ungdomar innebär det främst att genom säkerhetsplaneringar ta tillvara de resurser som finns i familjers nätverk och hitta lösningar på hemmaplan så att barn och ungdomar, när det är möjligt, kan växa upp inom sina nätverk. För vuxna innebär det ett stärkt brukarinflytande och delaktighet samt en gemensam planering och individanpassade insatser.

Solna stad har sedan 2004 haft en konsekvent och enhetlig modell för att årligen justera nämndernas ekonomiska ramar utifrån verksamheternas behov. Med beaktande av ett långsiktigt scenario för staden har nämnderna fått en årlig generell uppräkningsram som kompensation för löne- och prisutveckling. Uppräkningen har årligen justerats för att nämnderna ska ha ett långsiktigt och enhetligt uppdrag att effektivisera sin verksamhet, vilket är en förutsättning för en god ekonomisk hushållning.

Inflationstakten är för närvarande hög men bedöms ligga på en lägre nivå under 2024 - 2025.

Nämnden gör bedömningen att det finns goda förutsättningar att nå tilldelad budgetram som för 2023 är 231,4 mkr.

Styrning och uppföljning av den kommunala verksamheten

Styrningen i Solna stad utgår från ett system för samlad ekonomi- och verksamhetsstyrning samt gällande lagstiftning, föreskrifter och nationella mål för den kommunala verksamheten. Utgångspunkten är en sammanhållen målstyrning, där kommunfullmäktige anger inriktning och ekonomiska ramar för styrelse och nämnder. Det sker i Solna stads verksamhetsplan och budget, som är stadens främsta styrdokument. Den årliga verksamhetsplanen och budget kompletteras inom vissa områden med andra styrande dokument som policyer, strategier, riktlinjer, planer och program.

Styrelse och nämnder ska, med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktning, precisera och fastställa en verksamhetsplan och budget utifrån föreslagna ekonomiska ramar. Hänsyn ska tas till viktiga förändringar i omvärlden såsom ändringar i lagstiftningen och förändringar i befolkningsstrukturen. Styrelse och nämnder ska till sin verksamhetsplan och budget besluta om internkontrollplan och konkurrensplan för verksamheten.

Utifrån styrelsens och nämndernas mål samt ekonomiska ramar ska förvaltningsledningen utarbeta verksamhetsplan och budget i dialog med sina enheter. Enheterna ska arbeta fram sina mål/aktiviteter, vilka i sin tur ska brytas ned till individuella mål/aktiviteter för varje medarbetare. Målen/aktiviteterna tydliggör medarbetarens ansvar och befogenhet i det gemensamma arbetet med att uppnå enhetens, nämndens och stadens mål.

I Solna stads styr- och uppföljningssystem ingår uppföljning och utvärdering. Styrelse och nämnder ansvarar för att verksamheten följs upp och utvärderas i den omfattning som krävs för att ha en god kontroll. Befarade avvikelser, som inte är ringa, ska omgående informeras kommunstyrelsen som har uppsikt över nämndernas

verksamhet, uppföljning och utvärdering. Uppföljning och utvärdering för Solna stad behandlas av kommunstyrelsen och kommunfullmäktige per 30 april, 31 augusti (delårsrapport) och 31 december (årsredovisning). De övergripande målen, nämndmålen och uppdragen samt stadens finansiella mål följs främst upp i delårsrapporten och i årsredovisningen.

Solna stads verksamhet bedrivs i vissa delar i aktiebolag, kommunalförbund eller stiftelseform. Kommunfullmäktige utser ledamöter till bolagsstyrelser och stiftelser samt utser ledamöter till förbundsfullmäktige för kommunalförbunden. Kommunfullmäktige väljer också ägarombud till bolagsstämmor. Kommunstyrelsen ansvarar för att företagen sköter verksamheten på ett ändamålsenligt sätt och att tillräcklig samordning sker med övrig kommunal verksamhet. Stadens styrning utgår ifrån lagstiftning inom området och de styrdokument som särskilt utfärdats av kommunfullmäktige i form av företagspolicy, bolagsordningar, ägardirektiv, särskilda direktiv, avtal eller förbundsordningar och medlemsdirektiv.

Uppsiktsplikten fullgör kommunstyrelsen genom att krav ställs på företagen om att lämna löpande information från sin verksamhet enligt ett fastställt rapporteringssystem. Koncernredovisning upprättas per sista augusti och sista december. För stiftelser gäller särskilda stadgar. Ägarförhållandena varierar i de olika bolag/förbund som ingår i Solna stads koncern och därmed formerna för uppsikt.

Socialnämndens ansvarsområden

Socialnämnden ansvarar för att utifrån individens behov erbjuda skydd och social service i form av råd, stöd eller behandling, så att den enskildes eller familjens egna resurser kan utvecklas och tillvaratas. Nämnden ansvarar också för att personer med psykiska funktionsnedsättning får stöd och därmed ökade möjligheter att leva som andra i samhället. Nämnden har ansvar för myndighetsutövning och styrs i huvudsak av socialtjänstlagen (SoL).

Nämndens kvalitetsdeklarationer

Stadens kvalitetsdeklarationer beskriver vilken service medborgaren/brukaren kan förvänta sig av stadens finansierade verksamheter oavsett vem som är utförare. Socialnämnden gjorde en grundlig genomgång av nämndens kvalitetsdeklarationer och samtliga reviderades under 2017 och 2018.

Nämnden kommer under 2022 se över kvalitetsdeklarationerna.

Kvalitetsdeklarationer	Beslutsdatum	Status
Budget- och skuldrådgivning	2017-12-12	Oförändrad
Dödsboanmälan	2017-12-12	Oförändrad
Ekonomiskt bistånd	2017-11-14	Oförändrad
Hyresrådgivning	2017-12-12	Oförändrad
Stöd till barn, unga och familj	2018-09-18	Oförändrad
Stöd till personer med psykisk funktionsnedsättning	2017-09-19	Oförändrad
Stöd till unga med missbruk- MiniMaria	2018-03-13	Oförändrad
Stöd till vuxna med missbruk	2017-09-19	Oförändrad
Östervägens aktivitetshus	2017-12-12	Oförändrad
Serveringstillstånd	2017-12-12	Oförändrad

Organisation

Stabsenheten

- Ledning och gemensam administration med verksamhetsstöd, planering och uppföljning, utredning och utveckling/kvalitet, upphandling och ekonomi, säkerhet och arbetsmiljö, lokaler och personal samt IT och registratur.
- Tillståndsgrupp med serveringstillstånd etcetera

Ekonomi- och arbetsmarknadsenheten

- Mottagningsgrupp och långtidshandläggning
- Rehab, felaktiga utbetalningar (FUT), egna medel, träningslägenheter och sociala kontrakt, rådgivning bostadslöshet, hyresrådgivning, budget- och skuldrådgivning, dödsboanmälan, brottsoffer- och relationsvård, etableringsinsatser ensamkommande flyktingbarn, reception och socialregister
- Arbetsmarknadsgrupp med Offentligt skyddad anställning (OSA), ungdomstjänst och Solnamodellen i samverkan med kompetensnämnden

Barn- och ungdomsenheten

- Gemensam mottagningsgrupp för barn och ungdom
- Utredningsgrupper för barn och ungdom
- Placeringsgrupp
- Öppenvård inklusive MiniMaria

Vuxnenheten

- Myndighetsgrupp inklusive mottagningsfunktion
- Utförargrupp inkl. gruppverksamhet, samtalsstöd, boendestöd, uppsökande arbete, Trampolinen, Jobbteamet, Östervägens aktivitetshus, Vantorp sysselsättning och arbetsträning i samverkan med Glödens arbetskooperativ
- Administration av träningslägenheter och sociala kontrakt

Upphandlad verksamhet

- Sunnängårdens gruppboende och Västra vägens stöd- och träningsboende
- Personliga ombud
- Familjerådgivning – med kundval

Kommungemensam verksamhet

- Socialjour (Sigtuna huvudman)
- Origo – Resurscentrum mot hedersrelaterat förtyck och våld (Stockholm huvudman)
- FoU Nordväst (Sollentuna huvudman)
- Gemensam familjerätt Solna, Sundbyberg och Ekerö (Solna huvudman, egen nämnd)
- Barnahus (Stockholm huvudman)
- MiniMaria missbruksmottagning för Solna och Sundbyberg (Solna huvudman)
- Stödcentrum för unga brottsoffer och medlingsverksamhet (Sigtuna huvudman)
- Jourhemspoolen & Familjepoolen (Sollentuna huvudman)

Mål och uppdrag

Solna stads vision och övergripande mål

Den politiska viljeinriktningen för Solna stads framtida utveckling kommer till uttryck i *en vision* och fyra övergripande mål. Solna stads vision lyder på följande sätt:

Solna ska vara en sammanhållen och levande stad, som växer och utvecklas hållbart för alla solnabor. Staden kännetecknas av trygghet och öppenhet, där allas potential tas tillvara. Vi erbjuder kunskap, kreativitet och upplevelser som ökar regionens attraktionskraft.

Visionen bryts ner i *fyra övergripande mål*, som lyder på följande sätt:

Solna stads verksamheter ska hålla god kvalitet och hushålla med stadens resurser.

Alla verksamheter som Solna stad finansierar, oavsett utförare, ska hålla god kvalitet och hushålla med stadens resurser. Staden ska säkerställa att de insatta resurserna ger avsedda resultat i verksamheterna. Verksamheter inom välfärdens kärna ska prioriteras. Kvalitetsnivåer ska sättas och följas upp och utvärderas. Det ska vara ordning och reda i stadens ekonomi och verksamheterna ska hålla budget. Staden tar ansvar för framtidens välfärd genom att balansera kostnader för dagens verksamheter och behovet av att göra avsättningar för kommande investeringar.

Solna ska växa ihop och utvecklas på ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart sätt.

Solna ska möta efterfrågan på att leva, bo och verka i staden med ett stort utbud av bostäder, arbetsplatser och service. Staden ska växa hållbart i en takt som staden och solnaborna maktar med utifrån ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv. De möjligheter som tillväxten skapar ska tillvaratas samtidigt som stadens framtida ekonomi tryggas, viktiga naturvärden säkras och jämlika livsvillkor skapas. Barriärer ska byggas bort och stadsdelarnas egna identiteter tas till vara och länkas ihop för att skapa en sammanhållen och levande stad.

Solna ska vara en attraktiv och trygg stad att leva och verka i.

Solna ska erbjuda en attraktiv och trygg miljö att leva och verka i. Här ska finnas tillgång till bra boende, stimulerande arbete och utbildningsmöjligheter, god service, trivsamma grönområden och goda kommunikationer. Stadsmiljön ska vara trygg och tillgänglig för alla, utan fysiska och sociala barriärer. Solnaborna ska kunna forma sina liv efter sina förutsättningar och trygga sin försörjning genom eget arbete. Den service som Solna stad finansierar ska finnas som ett naturligt stöd för de solnabor som behöver den under livets olika skeden.

Solna stad ska vara en stad som kännetecknas av mångfald, kreativitet och upplevelser.

Solna ska vara en mångsidig och upplevelserik stad, som ökar regionens attraktionskraft. Här ska storstadens puls samspela med det lugn som närheten till natur och vatten ger. Staden ska ha en internationell prägel och vara en mötesplats för människor med olika bakgrund, en importhamn för nya idéer och ett centrum för upplevelser. Här ska alla ges möjlighet att förverkliga sina livsdrömmar och allas potential tas tillvara i stadens och regionens utveckling.

Nämndmål

Nämndmålen pekar ut kommunfullmäktiges övergripande prioriteringar och strategiska ställningstaganden för respektive nämnd. Nedan beskrivs nämndens huvudsakliga aktiviteter per respektive nämndmål och vilka mått som används för att beskriva målluppfyllelsen under 2023.

Socialnämnden ska tillhandahålla ett gott stöd så att solnaborna kan ta tillvara egna resurser med målet att motverka långvarigt behov av ekonomiskt bistånd.

Aktiviteter	Beskrivning
Erbjuda tidiga insatser	Erbjuda tidiga insatser för att motverka att någon går sysslöös en längre tid. Säkerställa att klienter i ett tidigt skede får information om vilka insatser som finns både hos arbetsmarknadsgruppen och vid andra enheter. Främja samverkan med andra aktörer så som förvaltningen för arbetsmarknad, kultur och fritid och ett ökat användande av samordnad individuell plan (SIP).
Arbeta för ökad klientkontakt och delaktighet	Hålla täta möten med klienter i syfte att bygga relationer och skapa möjligheter för förändringsarbete. Hembesök ska ske i så stor utsträckning som möjligt för att få en större förståelse för klientens livssituation och behov så att en realistisk målbild kan formuleras. Det ska i varje ärende finnas en handlingsplan med tydliga krav och en gemensam planering. Nyttja nätverksteamet för ökad delaktighet för klienten och dess nätverk.
Öka genomströmningen på offentligt skyddat arbete (OSA) och utöka arbetsmarknadsgruppens verksamhet	Ge stöd till de personer som idag har offentligt skyddat arbete att ta sig vidare till annan anställning, så att platserna frigörs till nya personer. Grundtanken att alla behövs ska vara vägledande och nämnden ska skapa förutsättningar för de klienter som har arbetsförmåga att bidra med det de kan.
Erbjuda extra stöd till klienter med komplex problematik	Förnya grundutredningen minst en gång per år och erbjuda särskilda utrednings- och stödinsatser till klienter som saknar arbetsförmåga. Nyttja och utveckla samverkan med läkare, psykolog och arbetsmarknadsgruppen för att utreda klienters arbetsförmåga och vilken typ av sysselsättning som är möjlig.

Mått
Antal hushåll som får ekonomiskt bistånd under senaste 12 månaders perioden
Antal hushåll som får ekonomiskt bistånd varje månad under senaste 12 månaders perioden
Antal personer inskriva i insatser hos arbetsmarknadsgruppen under perioden
Antal personer utskrivna från arbetsmarknadsgruppen till självförsörjning

Socialnämnden ska utveckla arbetet med hållbara lösningar på hemmaplan för personer med missbruk och/eller psykisk funktionsnedsättning med individen i fokus.

Aktiviteter	Beskrivning
Utveckla och individanpassa vuxenhetens insatser	Utveckla och individanpassa vuxenhetens insatser för att öka öppenvårdens flexibilitet och förutsättningar att möta den enskildes behov. Att använda strukturerade utrednings- och bedömningsinstrument ger underlag för att strategiskt planera insatser, arbeta mot uppsatta mål och tydliga uppdrag samt ökar förutsättningarna för att mäta effekterna av en beslutad åtgärd.
Främja användning av hjälpmedel för kognitivt stöd och kommunikation	Genom digitala lösningar och hjälpmedel kan medborgares förutsättningar till delaktighet i samhället stärkas och bidra till en mer självständig vardag. Fortsätta nämndens satsning på digitalt stöd som komplement till fysiska besök och en ökad kunskap om att använda digitala hjälpmedel.
Arbeta för ett ökat brukarinflytande	Den enskilde brukaren och/eller dennes nätverk ska ges möjlighet att vara delaktiga i planering och genomförande av insatser. Verksamheten ska samverka med brukarföreningar i syfte att öka brukarens påverkan på verksamhetens utveckling och utformning.
Erbjuda gruppaktiviteter	Gruppaktiviteter som anordnas både inom ramen för ordinarie arbete på vuxenheten och i projektform syftar till att bryta isolering och främja rehabilitering och hälsa.

Mått
Antal i biståndsbedömd sysselsättning bland personer med missbruk och/eller psykisk funktionsnedsättning
Antal i öppenvårdsinsatser bland personer med missbruk och/eller psykisk funktionsnedsättning

Socialnämnden ska säkerställa att barn och ungdomar inte far illa.

Aktiviteter	Beskrivning
Utifrån Barnkonventionen ta fram aktiviteter som stärker barns delaktighet	En miniversion av "Ord & bild" ska tas fram för att användas vid avslut av insats och läggas in som mall i verksamhetssystemet
Samverka med skolnämnden kring omfattande skolfrånvaro	Fortsätt utveckla samverkan med skolnämnden kring barn och ungdomar med omfattande skolfrånvaro och se över befintliga rutiner. Se över samverkansöverenskommelsen mellan barn- och utbildningsförvaltningen (BUF) och socialförvaltningens barn- och ungdomsenhet. Anordna informationstillfällen för Solnas grundskolor och friskolor om anmälningsplikten och rutiner för samverkan.
Stärka nämndens nätverksarbete	Arbeta aktivt med de resurser som finns i familjers nätverk. Nätverksteamet är omorganiserat sedan augusti 2022. Rutin för nätverksteamet kommer ses över och kompletteras i syfte att i större utsträckning arbeta med nätverk parallellt med utredning och öppenvårdsinsatser. Utvärdera projektet gällande Signs of Success.

Mått
Antal barn och ungdomar som är aktuella för insats inom socialtjänsten
Antal orosanmälningar till socialtjänsten avseende barn och unga

Socialnämnden ska säkerställa att insatser ges utifrån individernas behov med fokus på ett helhetsperspektiv, i bred samverkan med andra nämnder, myndigheter och frivilliga krafter.

Aktiviteter	Beskrivning
Arbeta utifrån ett familjeorienterat arbetssätt	Säkerställa att insatser ges med ett helhetsperspektiv och med en samverkan inom den egna nämnden. Alla enheter ska arbeta utifrån ett familjeorienterat arbetssätt. Ta vara på de kompetenser som finns inom den egna nämnden genom resurssamråd och samordnad familjeplan i ärenden som är aktuella på flera enheter.
Arbeta för en sammanhållen rehabilitering för personer med samsjuklighetsproblematik	Nämnden ska verka för en god samverkan i ärenden med samsjuklighetsproblematik som är i behov av en sammanhållen rehabilitering med parallellt stöd från regionen och socialtjänsten. I ärenden med komplex problematik samordnas och anpassas socialtjänstens egna insatser utifrån individen.

Aktiviteter	Beskrivning
Samordna nämndens arbetsmarknadsinsatser	Utveckla den interna samverkan i syfte att skapa bättre förutsättningar för personer i biståndsbedömd sysselsättning att gå vidare till arbetslivsriktade insatser. Nämnden ska samverka och ha regelbundna möten med arbetsförmedlingen och förvaltningen för arbetsmarknad, kultur och fritid. Syftet är att samordna befintliga insatser för att kunna möta individuella behov så att fler kommer ut i arbete.

Mått
Mått kopplat till detta nämndmål saknas

Löpande verksamhet enligt reglemente

Vid sidan av nämndens verksamhet utifrån nämndens nämndmål, finns även en löpande verksamhet utifrån det av kommunfullmäktige beslutade reglementet för respektive nämnd.

Ekonomi

Driftbudget, nämnd

Kommunstyrelsen i Solna stad beslutade i juni att nämnderna får en generell uppräkningsram med 2 procent för 2023 och därefter 1 procent för åren 2024 - 2025.

Solna stad har sedan 2004 haft en konsekvent och enhetlig modell för att årligen justera nämndernas ekonomiska ramar utifrån verksamheternas behov. Med beaktande av ett långsiktigt scenario för staden har nämnderna fått en årlig generell uppräkningsram som kompensation för löne- och prisutveckling. Uppräkningsramen har årligen justerats för att nämnderna ska ha ett långsiktigt och enhetligt uppdrag att effektivisera sin verksamhet, vilket är en förutsättning för en god ekonomisk hushållning.

Inflationstakten är för närvarande hög men bedöms ligga på en lägre nivå under 2024 - 2025.

Nämnden gör bedömningen att det finns goda förutsättningar att nå tilldelad budgetram som för 2023 är 231,4 mkr.

mkr	Budget 2023	Budget 2022	Förändring
Intäkter	45,8	44,6	-1,2
Kostnader	-277,2	-270,8	6,4
Nettokostnader	-231,4	-226,2	5,2

Driftbudget, per verksamhet

Kommunstyrelsen i Solna stad, beslutade i juni, att nämnderna får en ökad ram jämfört med budget 2022 motsvarande 5,2 mkr vilket ger en justerad budgetnivå motsvarande 231,4 mkr (226,2 mkr).

Nämnden har tillfört en kostnadsökning för samtliga områden motsvarande 2 %.

mkr	Budget 2023	Budget 2022	Förändring
Stab och central ledning	-17,7	-17,3	0,4
Vuxenheten	-74,6	-72,9	1,7
Ekonomi- och arbetsmarknadsenheten	-48,5	-47,4	1,1
Barn- och ungdomsenheten	-90,6	-88,6	2,0
Summa nettokostnader	-231,4	-226,2	5,2

Investeringsbudget

Nämndens investeringsbudget för 2023 uppgår till 0,1 mkr vilket är en minskning med 0,1 mkr jämfört med 2022.

mkr	Budget 2023	Budget 2022	Förändring
Kapitalinventarier	0,1	0,2	-0,1
Summa	0,1	0,2	-0,1

Taxor och avgifter

Inför 2023 föreslås beslut om en avgift gällande tobaksfria nikotinprodukter. Avgiften blir samma som tillsynsavgiften för tobak, elektroniska cigaretter och receptfria läkemedel det vill säga, 2,15 procent av aktuellt prisbasbelopp.

I de fall en näringsidkare har ansökt/anmält försäljning av tobak, elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare, folköl och receptfria läkemedel reduceras varje avgift med 25 procent.

Nämndens taxor och avgifter

Taxor och avgifter	Beslutad	Status	Datum för nytt beslut	Gäller från och med
Tillsyn försäljning av tobaksfria nikotinprodukter		Ny	2022-11-28	2023-01-01
Familjerådgivning	KF 2012-11-26	Oförändrad		2013-01-01
Serveringstillstånd	KF 2014-12-15	Oförändrad		2015-01-01
Tillstånd att bedriva tobaksförsäljning	KF 2019-05-27	Oförändrad		2019-07-01
Tillsyn försäljning av tobak, elektroniska cigaretter och påfyllnadsbehållare, folköl och receptfria läkemedel	KF 2018-11-26	Oförändrad		2019-01-01

Väsentliga personalförhållanden

Nämnden bedriver kontinuerligt utvecklingsarbete för att säkra kompetensförsörjningen och vara en attraktiv arbetsgivare med engagerade medarbetare. Nedan beskrivs de huvudsakliga aktiviteterna inom medarbetarperspektivet under 2023 utifrån fokusområden.

Nämnden bedriver kontinuerligt utvecklingsarbete för att säkra kompetensförsörjningen och vara en bra arbetsgivare med engagerade medarbetare. Verksamheten ska sträva efter ständiga förbättringar med delaktighet från medarbetare. Medarbetarundersökning, andra kartläggningar, riskbedömningar och avslutningssamtal används för att ta fram relevanta åtgärder som berör arbetsmiljö, arbetssätt eller utvecklingsarbete.

All rekrytering genomförs med hjälp av kompetensbaserad rekryteringsmetodik. Rekryteringsläget för socialsekreterare är förhållandevis stabilt och i nuläget finns inget som tyder på att rekryteringsläget inom nämnden ska försämrats.

Nämndens verksamhet ska vara kunskapsbaserad och en utmaning är att ständigt möta förändrade krav på och behov av kompetensutveckling för medarbetare på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Förvaltningens kompetensutvecklingsplan utgör grunden för arbetet.

Tvärssektoriella frågor

I Solna stads verksamhetsplan och budget har de tvärssektoriella frågorna - internationellt arbete, likabehandlingsarbete samt miljö- och klimatarbetet - integrerats i stadens styrsystem. Utgångspunkten är att arbetet med de tvärssektoriella frågorna ska bidra till stadens vision och mål. Nämnderna har uppgiften att i arbetet med verksamhetsplan och budget inkludera tvärssektoriella aktiviteter, som effektivt stödjer nämndens måluppfyllelse.

Internationellt

Nämndens internationella arbete är en metod för verksamhets- och kvalitetsutveckling. Nedan beskrivs det huvudsakliga internationella arbetet under 2023.

Nämnden lyfter in det internationella perspektivet i kvalitetsarbete och verksamhetsutveckling genom att ge nämndens medarbetare möjlighet att hämta inspiration och idéer från andra länder i Europa med syfte att utveckla den egna verksamheten. Detta återkopplas till övrig personal genom muntlig redogörelse vid en inspirationsfrukost och skriftliga rapporter. Nämnden tar också emot studiebesök från andra länder och deltar i internationella konferenser som motsvarar nämndens behov.

Likabehandling

Nämndens likabehandlingsarbete syftar till att säkra att alla medborgare får likvärdigt bemötande och service. Arbetet bidrar på detta sätt till att utveckla nämndens verksamhet och dess kvalitet. Nedan beskrivs det

huvudsakliga likabehandlingsarbetet under 2023.

Likabehandling är en central del av nämndens värdegrund och ska bidra till att förändra normer som leder till att människor känner sig exkluderade genom att synliggöra och ifrågasätta normer och privilegier. Nämndens värdegrund grundar sig på helhetssyn, människors lika värde, tro på individens egen förmåga och professionalism. Utbildningstillfällen kring nämndens värdegrund hålls två gånger per år. Detta ska, förutom att ge ökad kunskap, ge möjlighet att granska och processa den egna positionen.

Likabehandlingsperspektivet genomsyrar det dagliga arbetet och ska finnas med i ärendedragning liksom i all handledning.

Miljö och klimat

Nämndens miljö- och klimatarbete utgår från stadens miljöpolicy med tillhörande strategier inom miljöområdet samt nämndens nämndmål. Nedan beskrivs de huvudsakliga aktiviteterna inom miljö- och klimatområdet under 2023 utifrån miljöpolicyens fokusområden.

Genom källsortering, inklusive matavfall, finns redan idag en effektiv kretsloppsanpassad avfallshantering i alla nämndens verksamheter. Vid inköp av livsmedel ska i första hand ekologiska och KRAV-märkta alternativ väljas.

I enlighet med stadens miljöpolicy och stadens inriktning om klimatneutrala resor och transporter har medarbetarna tillgång till tjänstecyklar, cykelpool samt en förvaltningsgemensam bilpool med miljöklassade bilar. Medarbetarna uppmanas till ett hållbart resande även när andra alternativ behövs.

Översynen av det interna behovet av leasingbilar i bilpoolen som påbörjades under 2020 och har lett till en reducering av fordonsflottan med tre fordon, från sju till fyra. Översynen av behovet kommer fortsätta under 2023 med strävan efter att på sikt minska antalet bilar ytterligare samt att de kvarvarande bilarna ska vara el- eller hybridbilar. Även bland arbetsmarknadsgruppens fordonsflotta fortsätter nämnden att succesivt att byta ut bensindrivna bilar mot elbilar.

För att få ökad kännedom om miljöpåverkan i vardagen erbjuds alla nyanställda en grundläggande miljöutbildning. Information till medarbetare om klimatpåverkan och stadens miljöarbete kommer även erbjudas under året, bland annat genom föreläsningar och informationsutskick. Miljö och klimat kommer även fortsatt vara en återkommande punkt under arbetsplatsträffar.

Förväntad utveckling

Utsikterna på arbetsmarknaden har förbättrats och Arbetsförmedlingen bedömer att arbetslösheten fortsätter att minska under 2023. De långtidsarbetslösa möter dock en kärvare situation på arbetsmarknaden, då allt fler i arbetsför ålder är utan arbete under en allt längre tid. Samtidigt har samverkan med Arbetsförmedlingen försvårats med anledning av deras omorganisering och det är svårt att få en effektiv samverkan. Ekonomi- och arbetsmarknadsenheten lyckas generellt bra med att erbjuda olika arbetsmarknadsinsatser men det blir svårare och svårare att hjälpa de klienter som står längst från arbetsmarknaden till egen försörjning.

Ökningen av inkommande aktualiseringar har mattats av under 2022. Ärenden gällande barn har minskat något och för ungdom ökat något. Det går i dagsläget inte att säga om det är en tillfällig avstanning och att anmälningarna kommer att öka framöver eller om det är en trend som brutits. Bland aktualiseringarna märks främst skolfrånvaro och psykisk ohälsa vilket gör fortsatt samverkan med barn- och förskolenämnden samt skolnämnden viktig. En utmaning framöver kommer vara samverkan med barn- och ungdomspsykiatri som har en hög arbetsbelastning och står inför stora omorganisationer.

Regeringen har tillsatt en särskild utredare där uppdraget är att föreslå hur samordnade insatser när det gäller vård, behandling och stöd kan säkerställas för barn, unga och vuxna personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende, samt annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd. Förslaget har lämnats till regeringen och kan resultera i större förändringar avseende ansvarsfördelningen för framförallt behandling mellan region och kommun. Ett tilläggsuppdrag har formulerats till den särskilda utredaren att lämna förslag på en hopslagning av LVM-lagstiftningen med LPT-lagstiftningen.

Antalet nätverkshem har ökat både för barn och ungdomar utifrån nämndens arbete med nätverk och Signs of Safety. Arbetet med Signs of Safety/Signs of Success och nätverksarbete behöver fortsätta utvecklas för att kunna ge barn och ungdomar möjlighet att växa upp inom sitt nätverk. Ett studiebesök i Belgien i november 2022 förväntas öka kunskaper i hur nämnden kan hitta, involvera och mobilisera familjers privata nätverk, göra familjers privata nätverk till en naturlig del av våra utredningar och hur nätverksarbete kan vara ett alternativ till

professionella insatser. Det nystartade nätverksteamet kommer erhålla fördjupade kunskaper i det arbetssätt som nämnden implementerar och förväntas bidra till att nätverksarbetet intensifieras.

Socialdepartementet har gett en utredare i uppdrag att analysera och föreslå införandet av en ny aktivitetsplikt, det vill säga ett krav på deltagande i heltidssysselsättning för personer med försörjningsstöd. Aktivitetsplikten ska rikta sig till arbetslösa med försörjningsstöd. Syftet med en aktivitetsplikt är att ge individer ytterligare stöd för att närma sig arbetsmarknaden genom aktiviteter som bidrar till att bryta isolering, främja integration och minska ohälsa. En ny aktivitetsplikt ska inte ersätta befintliga utbildnings- och arbetsmarknadsinsatser, utan fungera som ett komplement så att individen får en meningsfull heltidssysselsättning.

Ett nytt it-stöd för utskrivning från slutna hälso- och sjukvård ska ersätta WebCare. Det kommer också att införas i verksamheter som tidigare inte har använt något it-stöd för utskrivning från slutenvården. Det nya verktyget ska bidra till en trygg och säker utskrivningsprocess, med minskad manuell hantering för medarbetarna. Införandet planeras att genomföras under första kvartalet 2023.

Regeringen har gett Socialstyrelsen ett uppdrag att kartlägga och analysera nuvarande system med personligt ombud till vissa personer med psykiska funktionsnedsättningar. Kartläggningen ska omfatta för- och nackdelar med nuvarande system, bland annat lämpligheten i att verksamheten regleras genom en förordning och ett statsbidrag.

Det pågår, i olika skeden, flera utredningar med fokus på åtgärder för att förebygga och motverka kriminalitet som troligtvis kommer påverka socialtjänstens arbete med barn och ungdomar framöver. Synen på vad som är förebyggande, vård, behandling eller straff kommer avgöra hur ansvaret fördelas mellan olika myndigheter;

- För att säkerställa att kommunerna arbetar brottsförebyggande på ett effektivt och kunskapsbaserat sätt har regeringen föreslagit att kommunernas ansvar för brottsförebyggande arbete regleras i lag. Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.
- Regeringen har tillsatt en utredning som ska ta fram förslag på hur en ordning med ungdomskriminalitetsnämnder kan införas i Sverige. Utgångspunkt för uppdraget är de ungdomskriminalitetsnämnder som finns i Danmark och som syftar till tidigare, mer samordnade och konsekventa insatser mot ungdomskriminaliteten.
- Socialdepartementet har gett en utredare i uppdrag att se över om det bör införas en möjlighet för socialnämnden att besluta om öppna insatser till vårdnadshavare utan samtycke. Syftet är att i ett tidigt skede kunna bryta en negativ utveckling och stärka ett starkt och stabilt föräldraskap.

För åren 2024 och 2025 är osäkerheterna på arbetsmarknaden större och det återstår att se hur aktiviteter från Arbetsförmedlingen och hur en eventuell aktivitetsplikt kommer att påverka nämndens målgrupp.

Konkurrensutsättning

Socialnämndens insatser för barn och ungdomar är upphandlade via Adda inköpscentral (tidigare SKL Kommentus Inköpscentral). Upphandlingarna via Adda omfattar strukturerad öppenvård, konsulentstöd familjehemsvård samt hem för vård och boende (HVB) samt stödboende.

Insatser för vuxna personer med missbruk och personer med psykisk funktionsnedsättning är upphandlade via Adda. Upphandlingarna omfattar HVB och andra boendeformer för personer med missbruksproblematik, stödboende samt boende för personer med psykisk funktionsnedsättning i form av HVB, hem för viss annan heldygnsvård samt träningslägenheter och särskilt boende.

Grupp- och träningsbostäder för vuxna personer med psykisk funktionsnedsättning är upphandlat och drivs på entreprenad.

Nya leverantörer kvalificerar sig löpande till avtalen gällande familjerådgivning samt boendetjänster för ensamkommande barn och ungdomar.

De avtal som nu är upphandlade via Adda och Stockholms Inköpscentral (STIC) kommer under det kommande året att ersättas av en nationell motsvarighet. De nya avtalen kommer att vara avtal mellan Adda Inköpscentral och leverantör vilket innebär att alla kommuner som är anslutna till Adda, där ibland Solna, har möjlighet att avropa från avtalet. Detta innebär att nämnden inte kommer fatta något beslut om förfrågningsunderlag eller tilldelningsbeslut. Tjänstemän på förvaltningen deltar i referensgrupper för respektive upphandling och bevakar nämndens intressen.

Befintliga avtal som ska upphandlas på nytt

Avtalsbeteckning	Diarienummer
Nämnden har inga befintliga avtal som ska upphandlas på nytt 2023	

Nya upphandlingsbehov samt större avrop på befintliga ramavtal

Nya upphandlingsbehov
Nämnden har inga nya upphandlingsbehov för 2023

Löpande avrop på ramavtal gällande insatser för barn och unga, insatser för vuxna med missbruksproblematik samt insatser inom socialpsykiatri kommer att göras under året.

Intern kontroll

Varje nämnd ansvarar för intern kontroll inom sitt verksamhetsområde enligt kommunfullmäktiges reglemente. En god intern kontroll bidrar till att säkerställa att verksamheten bedrivs ändamålsenligt, kostnadseffektivt och säkert.

I samband med verksamhetsplan och budget ska varje nämnd ta fram en internkontrollplan för nästa år som beskriver väsentliga risker i verksamheten. Riskerna sorteras in i en av fyra kategorier: styrning, medarbetare, ekonomi och verksamhetsprocesser. Riskerna kopplas sedan till en process eller rutin. Verksamheten ska bedöma sannolikheten för och konsekvensen av om en risk skulle inträffa. Bedömningen redovisas som ett riskindex 1-16, där 16 är hög risk. Internkontrollplanen beskriver kontrollmoment för hur verksamheten ska kontrollera att risken inte har inträffat. Internkontrollplanen följs upp i samband med delårsrapport och årsredovisning.

Internkontrollplan

Kategori	Process/Rutin	Riskindex	Risker	Kontrollmoment
Verksamhetsprocesser	Handläggning av ärenden som rör tvångsvård enligt Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)	12	Handläggning görs inte i enlighet med gällande lagstiftning, riktlinjer och rutiner. I ärenden som avser tvångsinsatser enligt LVU är brukare och anhöriga särskilt utsatta vilket ställer extraordinära krav på korrekt handläggning.	Kontroll genom stickprov att handläggning av ärenden gällande tvångsvård enligt LVU görs korrekt.
	Förhandsbedömningar gällande barn och ungdomar	12	Förhandsbedömningar görs inte inom lagstadgad tidsfrist. Om inte lagstiftning och riktlinjer/rutiner följs kan det innebära att enskilda inte får lämpliga insatser eller inte får sådana i tid.	Kontroll av samtliga förhandsbedömningar att tidsfrist hålls samt att eventuella förlängningar har ett giltigt beslut.
	Utredningstider gällande barn och ungdomar	9	Utredningstider håller inte lagstadgade tidsfrister. Om inte utredningstider hålls kan det innebära att enskilda inte får adekvata insatser i tid.	Kontroll av samtliga utredningar att tidsfrist hålls samt att eventuella förlängningar har ett giltigt beslut.
	Skolgång för familjehemsplacerade barn	9	Familjehemsplacerade barns skolgång följs inte upp. Om inte uppföljning av skolgången görs finns risk att barnet inte får sina rättigheter och behov tillgodosedda samt de eventuella extra resurser och stöd som behövs för att få godkända betyg. Framgång i skolan är en viktig skyddsfaktor för barnets framtida utveckling.	Kontroll av dokumentation att skolgången för familjehemsplacerade barn följs upp.
	Handläggning av ärenden som rör tvångsvård enligt Lag (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall (LVM)	12	Handläggning görs inte i enlighet med gällande lagstiftning, riktlinjer och rutiner. Om detta faller är risken påtaglig att personer inte får nödvändig hjälp och	Kontroll via stickprov att handläggning av ärenden som rör tvångsvård görs i enlighet med gällande lagstiftning, riktlinjer och rutiner.

Kategori	Process/Rutin	Riskindex	Risker	Kontrollmoment
			stöd. I ärenden som avser tvångsinsatser enligt LVM är brukare och anhöriga särskilt utsatta vilket ställer extraordinära krav på korrekt handläggning.	
	Förhandsbedömningar vid orosanmälningar gällande vuxna	12	Förhandsbedömningar vid orosanmälningar gällande vuxna med missbruk eller psykisk funktionsnedsättning inklusive bedömning om eventuell LVM-utredning görs inte korrekt. I ärenden som avser tvångsinsatser enligt LVM är brukare och anhöriga särskilt utsatta vilket ställer extraordinära krav på korrekt handläggning.	Kontroll av dokumentation att förhandsbedömningar gällande vuxna med missbruk görs korrekt.
	Gemensamma handlingsplaner i ärenden där klienten är aktuell vid både Ekonomi- och Vuxenenheten.	9	Gemensamma handlingsplaner saknas. Avsaknad av gemensamma handlingsplaner kan innebära att rehab- och behandlingsprocessen försvåras och att insatsens mål inte uppnås.	Kontroll via stickprov att gemensamma handlingsplaner finns upprättade.
	Barnkonsekvensanalyser	12	Barnkonsekvensanalyser genomförs inte inför beslut. Barnperspektivet tillämpas inte och barnets intressen beaktas inte.	Kontroll via stickprov att barnkonsekvensanalys upprättats.
	Genomförandeplaner avseende verkställighet av biståndsbedömda insatser.	12	Genomförandeplaner upprättade av utförare i både egen regi och av upphandlade utförare saknas vilket kan innebära att beslutade insatser inte genomförs som planerat.	Kontroll via stickprov att genomförandeplaner finns upprättade.
	Kontinuitet för brukare	12	Personalomsättning kan innebära handlägggarbyten för brukaren vilket kan skapa oro och minskad kontinuitet i insatser.	Kontroll via enkät till ny handläggare om tillräckliga åtgärder vidtagits för att säkra kontinuitet
	Uppföljning av beslut från domstol som går nämnden emot.	12	Beslut följs inte upp inom nämnden. Om nämnden fattat felaktiga beslut riskerar dessa att upprepas vilket kan ge negativa konsekvenser både för verksamhet och brukare.	Kontroll av att beslut från domstol som går nämnden emot följs upp inom verksamheten.
	Placering av barn och unga i tillståndspliktig verksamhet	12	Placering av barn- och ungdomar sker i verksamheter som inte har ett aktuellt tillstånd att bedriva sin verksamhet.	Kontroll av att placering av barn och unga sker i verksamhet som har tillstånd att bedriva sin verksamhet.
	Placering av barn och unga i jourhem	12	Barn och ungdomar placeras i jourhem som inte är godkända av en socialnämnd.	Kontroll av att placering av barn och unga sker i jourhem som är godkända av en nämnd.

SOLNA STAD

Socialförvaltningen

FÖRHANDLINGSPROTOKOLL MBL § 11

Ärende: Verksamhetsplan för Socialnämnden och Gemensamma familjerättsnämnden år 2023

Plats: Teamsmöte

Tid: 2022-10-04 kl. 10

Närvarande:

För arbetsgivaren:

Ann-Charlotte Fager, socialchef

För arbetstagarparten:

Annika Engberg Lordin, Vision

Jeanette Hjalmarsson, Marie Svärd, Kommunal

Akademikerförbundet SSR kallade ej närvarande

§ 1

Arbetsgivaren har kallat till förhandling med anledning av förslag till budget och verksamhetsplan 2023 för Socialnämnden och Gemensamma familjerättsnämnden. Ann-Charlotte Fager redogör för budgetförslagen. Solna stad har sedan 2004 haft en konsekvent och enhetlig modell för att årligen justera nämndernas ekonomiska ramar utifrån verksamheternas behov. Med beaktande av ett långsiktigt scenario för staden har nämnderna fått en årlig generell uppräkningsram som kompensation för löne- och prisutveckling. Uppräkningsramen har årligen justerats för att nämnderna ska ha ett långsiktigt och enhetligt uppdrag att effektivisera sin verksamhet, vilket är en förutsättning för en god ekonomisk hushållning. Inflationstakten är för närvarande hög men bedöms ligga på en lägre nivå under 2024 - 2025.

Socialnämnden

För att uppfylla målen kommer nämnden bland annat fokusera på sysselsättning och arbetsmarknadsinsatser. Grundtanken att alla behövs ska vara vägledande och nämnden ska skapa förutsättningar för de klienter som har arbetsförmåga att bidra med det de kan. Att delta i en sysselsättning eller arbetsmarknadsinsats bryter isolering, främjar rehabilitering och skapar förutsättningar för att på sikt nå egenförsörjning. Nämnden kommer även att fortsätta sin satsning på nätverksarbete. Nätverksarbetet syftar till att skapa ett helhetsperspektiv och att de resurser som finns runt klienten tas till vara på. För barn och ungdomar innebär det främst att genom säkerhetsplanering ta tillvara de resurser som finns i familjers nätverk och hitta lösningar på hemmaplan så att barn och ungdomar, när det är möjligt, kan växa upp inom sina nätverk. För vuxna innebär det ett stärkt brukarinflytande och delaktighet samt en gemensam planering och individanpassade insatser. Nämnden gör bedömningen att det finns goda förutsättningar att nå tilldelad budgetram som för 2023 är 231,4 mkr.

Gemensamma familjerättsnämnden

Målet är att familjerättsnämnden ska säkerställa att föräldrar kan komma överens om bra lösningar för sina barn utifrån barnens behov och rättigheter. För att uppnå målet kommer nämnden bland annat fortsätta sin satsning på Signs of Safety och utveckla metoden med hjälp av metodstödare. Signs of Safety kommer även implementeras på arbetet med vårdnads-, boende- och umgängesutredningar för att öka kvaliteten i dessa. Nämnden har i planeringsunderlaget fått en generell uppräkningsram med 2 procent för 2023

och 1 procent för åren 2024–2025. Familjerättsnämnden har en volymberäknad ram som tar hänsyn till demografiska förändringar. Med en bruttokostnad beräknad till 9,6 mkr och en preliminär beräkning för 2023 är 49,6 procent för Solna, 38,0 procent för Sundbyberg och 13,0 procent för Ekerö. I avtal har kommunerna överenskommit om att hälften av kostnaderna fördelas efter antalet invånare i respektive kommun två år före aktuellt verksamhetsår. Den andra hälften fördelas utifrån antalet ärenden (enligt Socialstyrelsens statistik) under de senaste tre åren räknat till och med två år före aktuellt verksamhetsår.

§ 2

Vision och Kommunal har inget att erinra mot förslagen.

§ 3

Parterna konstaterar att arbetsgivaren fullgjort sin förhandlingsskyldighet jämlikt § 11 MBL samt att förhandlingarna avslutas den 4 oktober.

Justeras:

För arbetsgivaren

För Arbetstagarorganisation

Ann-Charlotte Fager, socialchef

Annika Engberg Lordin

Jeanette Hjalmarsson

Marie Svärd

Socialförvaltningen

Tjänsteskrivelse

2022-09-23
SN/2022:46

Rapportering av icke verkställda gynnande beslut enligt socialtjänstlagen (SoL), 2:a kvartalet 2022

Förslag till beslut

Socialnämnden tar del av informationen och överlämnar rapporten till kommunfullmäktige och Solna stads revisorer för kännedom.

Sammanfattning

Kommunen har enligt socialtjänstlagen (SoL) skyldighet att till Inspektionen för vård och omsorg, kommunfullmäktige och kommunens revisorer rapportera alla gynnande beslut enligt 4 kap. 1 § SoL som inte verkställts inom tre månader från dagen för respektive beslut.

Stabsenheten har gjort en förfrågan till övriga enheter kring ej verkställda beslut för första kvartalet 2022. Socialnämnden har inga ej verkställda beslut att rapportera till IVO och inte heller några tidigare ej verkställda beslut att återrapportera.

Handlingar

- Tjänsteskrivelse daterad 2022-09-23

Ann-Charlotte Fager
Socialchef

Elin Nordström
Administrativ controller

Beslutet expedieras till:

Kommunfullmäktige
Solna stads revisorer

Socialförvaltningen

Tjänsteskrivelse

2022-09-22
SN/2022:20

Revidering av socialnämndens delegationsordning

Förslag till beslut

Socialnämnden beslutar att revidera delegationsordningen i enlighet med förvaltningens förslag.

Sammanfattning

Förvaltningen har gjort en översyn av nämndens delegationsordning med anledning av ny lagstiftning som trädde i kraft 1 juli 2022. Lagändringarna, ”lex Lilla hjärtat”, syftar till att stärka barnets bästa när vård utanför det egna hemmet upphör. Förvaltningen föreslår följande tillägg:

3	Socialtjänstlagen			
3.4	Barn- och ungdom			
Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
3.4.31 (ny)	Övervägande om flyttningsförbud	6 kap. 8 a § SoL	IFO-utskott	

4	Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)			
Nr	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
4.12 (ny)	Övervägande om flyttningsförbud	13 b § LVU	IFO-utskott	
4.13 (ny)	Beslut om uppföljning efter avslutad LVU-vård	21 b § LVU	Socialsekreterare	
4.14 (ny)	Beslut om provtagning inför umgänge	32 a § LVU	IFO-utskott	
4.15 (ny)	Beslut om provtagning inför upphörande av vård	32 b § LVU	IFO-utskott	

Ann-Charlotte Fager
Socialchef

Elin Nordström
Administrativ controller

Socialförvaltningen

Tjänsteskrivelse

2022-09-23
SN/2022:62

Riktlinjer för barn- och ungdomsärenden

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner riktlinjer för barn- och ungdomsärenden.

Sammanfattning

Socialnämnden fattade 2021-02-15 beslut om nuvarande riktlinjer för barn- och ungdomsärenden. Förvaltningen har gjort en översyn av riktlinjerna med anledning av ny lagstiftning som trädde i kraft 1 juli 2022. Lagändringarna, ”lex Lilla hjärtat”, syftar till att stärka barnets bästa när vård utanför det egna hemmet upphör. Förvaltningen föreslår revidering i enlighet med bilaga 1. Riktlinjerna har gått igenom av jurist enligt det avtal som förvaltningen har för juridisk rådgivning.

Riktlinjerna är giltiga för handläggning och dokumentation av barn- och ungdomsärenden. Riktlinjerna bygger på lagstiftning, föreskrifter, förordningar och allmänna råd. Det är dock alltid aktuell lagstiftning, förordningar och föreskrifter som gäller i första hand.

Handlingar

- Tjänsteskrivelse daterad 2022-09-23
- Sammanställning av ändringar i riktlinjer för barn- och ungdomsärenden
- Riktlinjer för barn- och ungdomsärenden

Ann-Charlotte Fager
Socialchef

Maria Schollin
Enhetschef

Ändringar och tillägg i BoU:s riktlinjer för barn- och ungdomsärenden

S. 41

Ändring och tillägg i sak med anledning av Lex Lilla hjärtat:

Särskilt överväga vårdnadsöverflytt efter 2 år mot tidigare 3 år. Nu är det även en skyldighet att särskilt överväga ansökan om flyttningsförbud när vårdnadshavare begär att en SoL-placering ska upphöra.

Redaktionell ändring:

Rubrik 11.6 Upphörande av vård **enligt SoL** (Text om LVU borttaget i avsnittet eftersom upphörande av vård enligt LVU återfinns under rubrik 14.14).

Rubrik 11.7 omfattar nu endast uppföljning när vården upphör enligt SoL eftersom uppföljning enligt LVU återfinns under ny rubrik 14.16 Uppföljningsskyldighet när ärendet upphör enligt LVU på s. 53.

S. 43

Tilläggstext under rubrik 13.1 (Misstanke om familjerelaterade brott) med anledning av ny föreskrifter om våld:

”Kännedom om att ett barn kan vara våldsutsatt eller kan ha bevittnat våld är i regel en sådan omständighet som kan föranleda en åtgärd av socialnämnden. Att nämnden i sådana fall utan dröjsmål ska inleda en utredning framgår av bestämmelsen i 11 kap. 1 § SoL. I förarbetena uttalas också att socialnämnden har ett långtgående utredningsansvar när det gäller barn som kan vara i behov av skydd eller stöd. Vid misstanke om misshandel, fridskränkning eller sexualbrott mot barn ska som utgångspunkt utredning alltid inledas.”

Tilläggstext under rubrik 13.1 (Misstanke om familjerelaterade brott) för att tydliggöra att det finns relevanta sekretessbrytande bestämmelser i sammanhanget:

”Socialtjänsten kan utan hinder av sekretess lämna uppgifter till polisen både när barn blivit utsatta för våld och när barn har bevittnat våld (10 kap. 21 § OSL). I vissa fall finns även möjlighet att bryta sekretessen för att förebygga att brott begås (10 kap. 18 c § OSL).”

S. 44

Tilläggstext under rubrik 13.1 (Misstanke om familjerelaterade brott) med anledning av ny föreskrifter om våld:

”Av Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer framgår att socialtjänsten ska samverka både internt och externt för att samordna insatserna så att de inte motverkar varandra (2 kap. 9-10 §§).”

”Skyldigheten att samverka gäller med beaktande av bestämmelserna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen och tystnadsplikt i socialtjänstlagen.”

” Bestämmelser om utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld finns i 5 kap. HSLF-FS 2022:39.”

S. 45

Tilläggs-text under rubrik 13.1 (Misstanke om familjerelaterade brott) med anledning av ny föreskrifter om våld:

” Socialnämnden har även ett ansvar för att våldsutövande barn och vuxna får hjälp att ändra sitt beteende (5 kap. 11 a § SoL). Vid bedömningen av vilka insatser som är lämpliga för den som är våldsutövare ska socialnämnden särskilt beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående.

Av Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer framgår att socialnämnden ska ha rutiner för hur barn ska tas om hand och stödjas av personal med adekvat kompetens om en förälder har avlidit till följd av våld (2 kap. 6 §).”

S. 47

Redaktionell ändring under rubrik 14.2 Omedelbart omhändertagande:

~~Sedan 1 september 2019 har en socialnämnd~~ ”Socialnämnden har.....”

S. 48

Språklig ändring under rubrik 14.4 Ansökan om vård enligt LVU:

...~~indikationerna~~ ....rekvisiten

S. 51

Ny rubrik och tillägg i sak med anledning av Lex Lilla hjärtat:

”14.9 Provtagning inför umgänge

Vårdas barnet/den unge med stöd av 2 § LVU, får socialnämnden besluta att vårdnadshavare eller förälder ska lämna prov (drogtest) inför umgänge (32 a § LVU). Beslut om provtagning får inte fattas regelmässigt i alla ärenden, utan det ska i det enskilda fallet ”finnas anledning till det”. I 32 c § LVU stadgas om en proportionalitetsbedömning; åtgärden ska vara försvarlig med hänsyn till dess syfte och övriga omständigheter

Beslut om provtagning får delegeras till lägst utskott. Beslutet gäller omedelbart och går ej att överklaga. Av beslutet ska det framgå vad för slags prov som avses och syftet med åtgärden. Socialnämnden får besluta att vårdnadshavaren eller föräldern ska uppmanas att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov. Om vårdnadshavaren eller föräldern inte medverkar till provtagning får förhållandet

tillmätas den betydelse för socialnämndens umgängesbeslut som omständigheterna motiverar (32 c § LVU).”

Redaktionell ändring under rubrik 14.10 Utreseförbud:

~~1 juli 2020 infördes regler~~ Reglerna om utreseförbud och tillfälligt utreseförbud i LVU syftar till att för att motverka...

S. 52

Tillägg i sak med anledning av Lex Lilla hjärtat under rubrik 14.11 Övervägande:

”Om socialförvaltningen får i uppdrag att utreda förutsättningarna för vårdens upphörande föreligger det också en skyldighet för nämnden enligt 13 b § LVU att särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud enligt 24 § LVU. Skyldigheten gäller dock bara om den unge är under 18 år och placerad i ett enskilt hem, eftersom flyttningsförbud enligt 24 § endast kan meddelas för underåriga som är placerade i ett sådant hem som avses i 6 kap. 6 § första stycket SoL.”

Ändring i sak i rubrik och text med anledning av Lex Lilla hjärtat, 14.12 Särskilt övervägande efter två års placering i samma familjehem:

”För barn som vårdats i samma familjehem i **två** år...”

(Särskilt övervägande av vårdnadsöverflytt ska efter lagändringen ske efter 2 år mot tidigare 3 år).

Tillägg i sak med anledning av Lex Lilla hjärtat under rubrik 14.13 Omprövning:

”Vid varje omprövning är nämnden skyldig att särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud enligt 24 § LVU. Skyldigheten gäller dock bara om den unge är under 18 år och placerad i ett enskilt hem, eftersom flyttningsförbud enligt 24 § endast kan meddelas för underåriga som är placerade i ett sådant hem som avses i 6 kap. 6 § första stycket SoL.”

Tillägg i sak med anledning av Lex Lilla hjärtat under rubrik 14.14 Upphörande av vård enligt LVU:

”Socialnämnden får inte besluta att vård enligt 2 § ska upphöra förrän de omständigheter som föranleder vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt.”..... ”Nämnden ska noga förbereda den unges återförening med den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne.”

S. 53

Tillägg i sak och ny rubrik med anledning av Lex Lilla hjärtat:

”14.15 Provtagning inför upphörande av vård

Vårdas barnet/den unge med stöd av 2 § LVU ska socialnämnden inför prövning av om vården ska upphöra, om det finns anledning till det, kontrollera om en vårdnadshavare är eller har varit påverkad av någon sådan dryck eller vara eller något sådant medel som anges i 32 a § LVU.

Socialnämnden får då enligt 32 b § LVU besluta att en vårdnadshavare ska uppmanas att lämna sådana prov som anges där.

I 32 c § LVU stadgas om en proportionalitetsbedömning; åtgärden ska vara försvarlig med hänsyn till dess syfte och övriga omständigheter. Beslut om provtagning får delegeras till lägst utskott. Beslutet gäller omedelbart och går ej att överklaga. Av beslutet ska det framgå vad för slags prov som avses och syftet med åtgärden. Socialnämnden får besluta att vårdnadshavaren ska uppmanas att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov. Om vårdnadshavaren inte medverkar till provtagning får förhållandet tillmätas den betydelse för socialnämndens vårdbeslut som omständigheterna motiverar (32 c § LVU).”

Tillägg i sak och ny rubrik med anledning av Lex Lilla hjärtat:

”14.16 Uppföljningsskyldighet när vård enligt LVU upphör

Av 21 b § LVU framgår att socialnämnden har en skyldighet att följa upp situationen när vård enligt LVU upphör för den som är under 18 år. Uppföljningsskyldigheten gäller oavsett om den unge har vårdats med stöd av 2 § på grund av förhållandena i hemmet eller med stöd av 3 § på grund av sitt eget beteende. Eftersom uppföljningsskyldigheten endast gäller om den unge är under 18 år, ska uppföljningen avslutas om den unge fyller 18 år under uppföljningstiden.

Om den unge ska återförenas med sin/sina vårdnadshavare, men återföreningen behöver förberedas, ska uppföljning inledas först när återföreningen har skett. Beslut om uppföljning är ett handläggningsbeslut och kan inte överklagas.

Under uppföljningen får socialnämnden konsultera sakkunniga och i övrigt ta de kontakter som behövs (21 c § LVU). Tillfrågade myndigheter har dock inte någon uppgiftsskyldighet som de har under en barnavårdsutredning varför de får göra en sekretessbedömning när socialnämnden efterfrågar uppgifter under uppföljningen. Det är viktigt att uppföljningen är så pass omfattande att socialnämnden kan bedöma om barnets situation är trygg och stabil. Under tiden för uppföljningen bör socialtjänsten regelbundet ha kontakt med den unge och den eller de som har vårdnaden om honom eller henne för att kunna följa utvecklingen av den unges förhållanden och för att motivera vårdnadshavarna att ta emot sådant stöd som de behöver.

Socialnämnden får samtala med den unge utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. När uppföljningen inleds respektive avslutas ska socialnämnden underrätta den unge, om den unge har fyllt 15 år, och vårdnadshavare som berörs. En uppföljning ska avslutas senast sex månader från det att den inleddes. Uppföljningen ska också avslutas om nämnden inleder en utredning enligt 11 kap. 1 § första stycket SoL.”

Riktlinjer för barn- och ungdomsärenden

Riktlinjer för handläggning och dokumentation avseende barn och ungdom

Riktlinjer för handläggning och dokumentation avseende barn och ungdom

Innehåll

Riktlinjerna är giltiga för handläggning och dokumentation av barn- och ungdomsärenden. Riktlinjernas syfte är att underlätta myndighetsarbetet, samt att säkerställa rättssäkerheten inom handläggning av barn och unga.

Riktlinjerna baseras huvudsakligen på;
FN:s barnkonvention
Socialtjänstlagen (2001:453) (SoL)
Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) (LVU)
Föräldrabalk (1949:381) (FB)
Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL)
Förvaltningslagen (2017:900) (FL)
Socialtjänstförordningen (2001:937) (SoF)

Riktlinjerna berör även socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, främst Handläggning av ärenden som gäller barn och unga (SOSFS 2014:6).

För sammanställning av riktlinjerna har följande vägledande handböcker använts:

- Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten; Socialstyrelsen.
- Barn och unga i socialtjänsten. Utreda, planera och följa upp beslutade insatser; Socialstyrelsen.
- BBIC i praktiken – att knäcka koden; Studentlitteratur.
- Tillämpningen av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga; Socialstyrelsen.
- Barn och unga som begår brott – Handbok för socialtjänsten; Socialstyrelsen.

Handböckerna kan ge ytterligare vägledning vid handläggning av barn och unga utöver det som dessa riktlinjer berör.

Riktlinjerna kompletteras med aktuella rutinbeskrivningar för handläggning av barn och unga som finns på intranät.

Riktlinjerna bygger på lagstiftning, föreskrifter, förordningar och allmänna råd. Det är dock alltid aktuell lagstiftning, förordningar och föreskrifter som gäller i första hand.

Innehållsförteckning

1 Förvaltningsövergripande	8
1.1 Socialnämndens verksamhetsplan och budget	8
1.2 Förvaltningens värdegrund	8
1.3 Kvalitetsdeklarationer	9
1.4 Synpunkter och klagomål	9
1.5 Lex Sarah	9
1.6 Familjeorienterat arbetssätt	9
1.7 Offentlighet och sekretess	10
2 Barnperspektiv	10
2.1 Inledning	10
2.2 Barnet i centrum	11
2.3 Barnets bästa	12
2.4 Barns rätt att komma till tals	12
2.5 Utredningskontakter med barn	12
2.6 Barn som far illa	14
2.7 Definitioner av våld mot barn och barnmisshandel	15
3 Barnets juridiska ställning och sekretessbestämmelser	16
3.1 Barnets företrädare	16
3.2 Barns rätt att själva söka bistånd	17
3.3 Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn	17
3.4 Insats mot en av vårdnadshavares vilja	18
4 Myndighetsarbete	19
4.1 Socialnämndens ansvar	19
4.2 Myndighetsutövning och utredningsskyldighet	20
4.3 Utredares kompetens	21
4.4 Rådgivning	21
4.5 Anmälningsskyldighet	22
4.6 Information och anmälningsskyldighet inom Solna stad	22
4.7 Samråd/konsultation	23
4.8 Samverkan	23
4.9 Samordnad individuell plan (SIP)	23
4.10 Överflyttning av ärende	24
5 Flödesschema	24
6 Inkommande uppgifter	24
6.1 Dokumentation av anmälan/ansökan	24
6.2 Förhandsbedömning	25
6.3 Klargörande samtal med unga	26
6.4 Rutiner vid beslut att inte inleda utredning	26
7 Att inleda utredning	27
7.1 Regler för socialnämnds utredning	27
7.2 Beslut om utredning	28
7.3 Information till den enskilde	28
7.4 Utredningsplan	29
7.5 Grunder i utredning	29
7.6 Beslut om förlängd utredningstid	30
7.7 Uppföljning efter avslutad utredning	30
8 BBIC	31
8.1 BBIC-systemet	31
8.2 Triangeln	31
8.3 Handläggning under utredningstiden	33
8.3.1 Dokumentflödets anpassning till den nationella informationsstrukturen (NI)	33
8.3.2 Utredningsprocessen	33
8.4 Att koppla ihop BBIC- triangeln	34
8.5 Analys och bedömning	34
9 Beslut	35

9.1	Olika typer av beslut.....	35
9.2	Tidsbegränsat beslut.....	36
9.3	Motivering av beslut.....	36
9.4	Kommunicering inför beslut.....	37
9.5	Underrättelse av beslut.....	38
10	Olika insatser.....	38
10.1	Biståndsbedömda öppenvårdsinsatser.....	38
10.2	Dygnetruntvård.....	38
10.3	Familjehem.....	38
10.4	HVB.....	39
10.5	Jourhem.....	39
10.6	SiS ungdomshem.....	39
11	Vård utanför hemmet.....	40
11.1	Särskilt utsedd socialsekreterare för barnet eller den unge.....	40
11.2	Vårdkostnader.....	40
11.3	Vårdplan.....	40
11.4	Genomförandeplan.....	40
11.5	Övervägande om hur vården ska inriktas och utformas.....	40
11.6	Upphörande av vård.....	41
11.7	Uppföljning när ärendet upphör enligt SoL och LVU.....	41
12	Dokumentation.....	42
12.1	Regler för dokumentation.....	42
13	Brott mot barn.....	43
13.1	Misstanke om familjerelaterade brott.....	43
13.2	Samråd, polisanmälan och tvärprofessionell planering.....	45
13.3	Information till vårdnadshavare.....	46
13.4	Läkarundersökning.....	46
14	Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).....	46
14.1	Vård med stöd av LVU.....	46
14.2	Omedelbart omhändertagande.....	47
14.3	Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång.....	48
14.4	Ansökan om vård enligt LVU.....	48
14.5	Beredande av vård enligt 2 § LVU.....	49
14.6	Beredande av vård enligt 3 § LVU.....	49
14.7	Placeringsbeslut enligt 11 § LVU.....	50
14.8	Begränsningar av umgänge och röjande av vistelseort.....	50
14.9	Provtagning inför umgänge.....	51
14.10	Utreseförbud.....	51
14.11	Övervägande.....	51
14.12	Särskilt övervägande efter två års placering i samma familjehem.....	52
14.13	Omprovning.....	52
14.14	Upphörande av vård enligt LVU.....	52
14.15	Provtagning inför upphörande av vård.....	53
14.16	Uppföljningskyldighet när ärendet upphör enligt LVU.....	53
15	Unga lagöverträdare.....	54
15.1	Utredningsskyldighet.....	54
15.2	Barn under 15 år.....	54
15.3	Påföljder för unga.....	54
15.4	Socialnämndens skyldighet att underrätta åklagaren.....	57
15.5	Medling.....	57

1 Förvaltningsövergripande

1.1 Socialnämndens verksamhetsplan och budget

Styrningen i Solna stad utgår från ett system för samlad ekonomi- och verksamhetsstyrning samt gällande lagstiftning, föreskrifter och nationella mål för den kommunala verksamheten.

Utgångspunkten är en sammanhållen målstyrning, där kommunfullmäktige anger inriktning och ekonomiska ramar för styrelse och nämnder. Det sker i Solna stads verksamhetsplan och budget, som är stadens främsta styrdokument.

Kommunfullmäktige beslutar i stadens verksamhetsplan och budget om mål för socialnämnden. Nämndmålen pekar ut kommunfullmäktiges övergripande prioriteringar och strategiska ställningstaganden för respektive nämnd.

Socialnämnden ska, med utgångspunkt från kommunfullmäktiges inriktning, precisera och fastställa en verksamhetsplan och budget utifrån föreslagna ekonomiska ramar. Hänsyn ska tas till viktiga förändringar i omvärlden såsom ändringar i lagstiftningen och förändringar i befolkningsstrukturen. Styrelse och nämnder ska till sin verksamhetsplan och budget besluta om internkontrollplan och konkurrensplan för verksamheten.

Utifrån styrelsens och nämndernas mål samt ekonomiska ramar ska förvaltningsledningen utarbeta verksamhetsplan och budget i dialog med sina enheter. Enheterna ska arbeta fram sina mål/aktiviteter, vilka i sin tur ska brytas ned till individuella mål/aktiviteter för varje medarbetare. Målen/aktiviteterna tydliggör medarbetares ansvar och befogenhet i det gemensamma arbetet med att uppnå enhetens, nämndens och stadens mål.

1.2 Förvaltningens värdegrund

Vår gemensamma värdegrund hjälper oss bli tydliga så att medborgarna, uppdragsgivarna och våra samarbetspartners vet vad de kan förvänta sig av socialförvaltningen. Värdegrunden stödjer oss i att ha klientfokus, arbeta för stadens mål och förvaltningens vision. Socialförvaltningen står för helhetssyn, människors lika värde, tro på individens egen förmåga och professionalism.

Helhetssyn

Helhetssyn på människan och organisationen präglar allt vårt arbete. Vi arbetar utifrån individens/familjens samlade behov. Vi tar tillvara varandras kunskaper och erfarenheter samt samverkar med alla berörda.

Människors lika värde

I vårt arbete utgår vi från att alla människor har lika värde oavsett religion, kön, etnisk tillhörighet, språk, funktionsnedsättning och sexuell läggning. Vi arbetar i alla sammanhang aktivt för att motverka fördomar.

Tro på individens egen förmåga

Vi tror på alla människors möjligheter och vilja till utveckling. Vi arbetar för att öka individens möjligheter till ett självständigt liv. Delaktighet och ansvarstagande är en förutsättning för att lyckas.

Professionalism

Vårt arbete kännetecknas av tydlighet, tillgänglighet och rättssäkerhet. Varje möte präglas av ett respektfullt bemötande, förståelse och öppenhet. Vi värdesätter och utvecklar varandras kompetens. Vårt arbete utgår från forskning och beprövad erfarenhet. Värdegrunden ska prägla allt vårt arbete. Tillsammans har vi alla ett ansvar att hålla värdegrunden levande.

1.3 Kvalitetsdeklarationer

Socialnämnden har fastställt ett antal kvalitetsdeklarationer inom nämndens verksamhetsområde. Stadens kvalitetsdeklarationer beskriver vilken service medborgaren/brukaren kan förvänta sig av stadens verksamheter. Kvalitetsdeklarationerna hjälper medborgaren/brukaren att bedöma kvaliteten på våra tjänster och tydliggör vilka krav som kan ställas på stadens tjänster. Barn- och ungdomsenheten har två kvalitetsdeklarationer kopplade till sin verksamhet:

- Stöd till barn, unga och familj
- Stöd till unga med missbruk- MiniMaria

1.4 Synpunkter och klagomål

Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) ska den som bedriver socialtjänst ta emot och utreda klagomål och synpunkter på verksamhetens kvalitet från bl.a. vård- och omsorgstagare och deras närstående.

Utifrån den kvalitetspolicy som kommunfullmäktige antog 2010 har Solna stad sedan 2011 en stadsgemensam hantering av synpunkter och felanmälan som en del i stadens kvalitetsarbete. Socialförvaltningen ska uppmuntra och ta till vara synpunkter och klagomål från brukare, deras närstående och ev. företrädare för brukare och anhöriga.

Möjligheten till att lämna synpunkter och klagomål framgår dels i stadens kvalitetsdeklarationer och dels på stadens hemsida där det finns en webbtjänst för synpunkter och klagomål. På förvaltningen finns även förfrankerade synpunktskort som kan lämnas ut till brukare. Synpunkter och klagomål kan dock även inkomma muntligt, vanligt brev eller e-post eller via Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

1.5 Lex Sarah

Lex Sarah brukar man benämna de bestämmelser i socialtjänstlagen (SoL, 14 kap. 2–7 §§ och 7 kap. 6 § SoL) som reglerar anställdas m.fl. skyldighet att rapportera missförhållanden och påtagliga risker för missförhållanden.

I lex Sarah ingår också en skyldighet för den som bedriver verksamheten att efter att ha tagit emot en rapport utreda, dokumentera och avhjälpa eller undanröja missförhållandet eller den påtagliga risken för ett missförhållande. Vidare ingår en skyldighet för den som bedriver verksamheten att om ett rapporterat missförhållande eller en påtaglig risk för ett missförhållande är allvarligt snarast anmäla det till Inspektionen för vård och omsorg (IVO).

I enlighet med Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om lex Sarah, (SOSFS 2011:5) gäller skyldigheten att till socialnämnden respektive gemensamma familjerättsnämnden rapportera missförhållanden och risker för missförhållanden för alla som fullgör uppgifter inom förvaltningens socialtjänstverksamhet och som är anställd, uppdragstagare, praktikant eller deltagare i arbetsmarknadspolitiskt program. Rapporteringsskyldigheten till nämnden omfattar även de som fullgör socialtjänstverksamhet inom kommungemensam verksamhet där nämnden är huvudman.

1.6 Familjeorienterat arbetssätt

Att arbeta familjeorienterat innebär att man går från individperspektivet till familjeperspektivet. Att arbeta utifrån ett familjeorienterat arbetssätt förutsätter intern samordning mellan verksamhetens olika enheter för att förbättra stödet till familjen. Genom fördjupad kunskap och kompetens om barn och anhörigas situation i familjer med risk- eller missbruk, våld, ekonomiska problem och/eller psykiska ohälsa ökar förutsättningarna att kunna möta barnets, respektive förälders och hela familjens behov av stöd.

Det stöd som erbjuds behöver vara familjeorienterat och inriktas på såväl hela familjens, respektive föräldrarnas och barnens behov. Barns behov kan handla om att stärka skyddsfaktorer genom exempelvis stöd i skolarbetet, trygga relationer till någon stödjande vuxen och att låta barnen ge uttryck för sin oro och sina upplevelser. Stödet bör också inriktas på att stärka föräldraförmåga, hjälpa föräldrar med egna problem och ge avlastning genom till exempel praktiskt stöd. Barnet behöver även stöd för att få förståelse för sin situation. Barn vill veta vad som händer med en förälder som till exempel genomgår en missbruksbehandling, brist på information kan bidra till ökad oro.

Målet med ett familjeorienterat arbetssätt är en socialtjänst där ingen faller mellan stolarna. Att tidigt erbjuda familjer socialförvaltningens samlade kompetens för att så effektivt som möjligt stärka dessa familjers förmåga att upprätthålla trygga och stabila uppväxtförhållanden för barn. Barn och ungdomar ska i möjligaste mån ges förutsättningar att växa upp inom sitt nätverk.

1.7 Offentlighet och sekretess

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilda personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men (26 kap 1 § Offentlighets- och sekretesslagen, OSL). Varje gång du ställs inför frågan att lämna ut uppgiften måste du pröva om den enskilde eller närstående kommer lida men av att uppgiften lämnas ut. Bara om du kommer fram till att den enskilde eller närstående inte lider men, kan uppgiften lämnas ut.

Sekretessen gäller utåt, det vill säga gentemot enskilda och andra myndigheter. I en kommunal nämndorganisation är varje nämnd med underlydande förvaltning en myndighet. Därför gäller sekretess även mellan olika nämnder. Även inom samma nämnd kan det finnas sekretessgränser. Verksamhetsgrenar anses vara självständiga om de styrs av olika sekretessbestämmelser och är självständiga i förhållande till varandra. Om det finns en sekretessgräns kan uppgiften bara lämnas ut om det står klart att den enskilde eller närstående inte kommer lida men. Utifrån gällande regelverk följer att det inom förvaltningen råder sekretess mellan den verksamhet som bedrivs inom socialnämnden och den verksamhet som bedrivs inom den gemensamma familjerättsnämnden. Dessutom är vissa verksamheter, som t.ex. serveringstillstånd och arbetsmarknadsåtgärder, att betrakta som självständiga verksamhetsgrenar inom förvaltningen. I detta sammanhang bör också noteras att det råder sekretess i relation till förvaltningens öppna verksamheter, dvs. insatser som ges utan biståndsbeslut.

Om den enhet du avser kontakta ligger inom samma nämnd och inte utgör någon självständig verksamhetsgren, då gäller inte sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen. Däremot gäller så kallad inre sekretess, vilket innebär att uppgifter bara får lämnas ut i den utsträckning som är normal eller behövlig för ett ärendes handläggning eller för verksamhetens bedrivande i övrigt. Inre sekretess handlar förenklat om att du har en skyldighet att hantera uppgifter om den enskilde på ett ansvarsfullt sätt, även internt. Viktigt att notera är att även om sekretessen inte utgör något hinder för att lämna ut uppgiften, kan det ändå vara olämpligt att uppgiften lämnas ut.

2 Barnperspektiv

2.1 Inledning

Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn ska behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling (6 kap. 1 § föräldrabalk [1949:381], FB). Med barn menas enligt FN:s barnkonvention (artikel 1) varje människa som är under 18 år. Begreppet den unge återfinns också i riktlinjerna eftersom lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (1990:52) (LVU) i vissa fall omfattar

personer upp till 21 års ålder. Det ansvar för barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa, som enligt lag åvilar kommunerna genom nämnd, ligger i Solna Stad inom socialnämnden.

All verksamhet som rör barn och unga ska vila på de grundläggande bestämmelserna i gällande lagstiftning, vilken sedan 1 januari 2020 även omfattar FN:s barnkonvention. Konventionens synsätt ska genomsyra alla verksamheters arbete inom Solna stad. Inom kommunens skyldigheter ligger att bedriva verksamheter av god kvalitet. Dessa riktlinjer omfattar socialnämndens skyldigheter att med stöd av gällande lagstiftning utreda enskilda barn och ungdomars behov av skydd eller stöd och att fatta beslut i sådana ärenden. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för skydd och stöd när barn far illa.

Statliga utredningar har utvecklat synen på begreppet barnperspektiv. Kommittén mot barnmisshandel beskriver tre olika former av barnperspektiv; barnets eget perspektiv, det vuxna barnperspektivet och samhällets barnperspektiv. Utifrån barnets eget perspektiv har varje barn sitt eget perspektiv på sig själv och sin situation beroende på vad det ser, upplever och känner i den sociala miljö där det befinner sig. Det vuxna barnperspektivet präglas av vuxnas egna barndomserfarenheter, kunskaper och kulturella sammanhang. I varje samhälle finns också ett kollektivt barnperspektiv, grundat på samlade kunskaper, värderingar, kultur och synsätt om barn och ungas rättigheter och behov.

Begreppet perspektiv betyder synvinkel. Ett barnperspektiv betyder att man ser olika beslutsalternativ ur barnets synvinkel, dvs. att se med ett barns ögon. Det handlar om att försöka ta reda på hur barn uppfattar och upplever sin situation och eventuella förändringar. Det räcker alltså inte med att göra någonting som en vuxen anser vara till barnets bästa. Barnperspektivet innefattar ett visst mått av empati, inlevelse och förmåga att identifiera sig med barnets situation. Att ha barnets perspektiv i beslutsfattandet innebär också att man noga analyserar vilka följder ett beslut kan få för ett enskilt barn. Barnets perspektiv kan ibland stå i motsatsförhållande till ett vuxenperspektiv. Barn kan dock inte ses isolerade från sina föräldrar. De är varken bihang till föräldrarna eller passiva mottagare av föräldrapåverkan. De är unika individer med egna behov. Vid en intressekonflikt mellan barnet och de vuxna måste barnets intresse ha företräde.

Förståelsen för ett barns situation är central och en förutsättning för att kunna vidta åtgärder för barnets bästa. Därmed inte sagt att förståelsen alltid behöver betyda ett accepterande. Även kunskap och erfarenhet ska ligga till grund för det beslut som man ansvarar för. Det bästa underlaget för beslut utifrån barnets bästa fås utifrån en kombination av det objektiva perspektivet, som grundas på vetenskap och beprövad erfarenhet, och det subjektiva perspektivet som barnet själv ger uttryck för. Barnets eget perspektiv är inte alltid det bästa men ska alltid beaktas, utredas och redovisas.

Inom socialnämnden i Solna stad ska det i alla ärenden som rör barn framgå tydligt att beslut grundar sig på ett barnperspektiv utifrån barnets eget perspektiv. Barnet ska ses som ett subjekt med egen kunskap och upplevelse av sin situation.

2.2 Barnet i centrum

Socialstyrelsen har framtagit ett system för utredning, planering och uppföljning av barn och unga i den sociala barnvården – Barns behov i centrum (BBIC, se vidare under avsnitt 6). I Solna stad ska handläggning av ärenden gällande barn och unga följa BBIC:s grundprinciper och BBIC:s formulär för utredning och uppföljning i syfte att barnets bästa alltid ska vara i fokus i handläggning av barn och unga. Socialtjänsten har särskilt ansvar för att utveckla metoder så att barn och unga blir involverade och uppmuntrade till delaktighet och inflytande. Inom socialnämndens verksamheter i Solna stad ska metoder för barns delaktighet och inflytande kontinuerligt utvecklas och uppdateras.

2.3 Barnets bästa

I FN:s barnkonvention uttrycks principen om barnets bästa med att vid alla åtgärder som rör barn ska barnets bästa komma i främsta rummet (artikel 3). Denna princip återfinns också i socialtjänstlagen (SoL) och i lagen om vård av unga (LVU). Barn ska behandlas som subjekt med egna rättigheter.

Enligt 1 kap. 2 § socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) ska barnets bästa särskilt beaktas vid åtgärder som rör barn. Vid beslut eller andra åtgärder som rör vård- eller behandlingsinsatser för barn ska vad som är bäst för barnet vara avgörande.

Vid beslut enligt 1 § LVU ska det som är bäst för barnet/den unge vara avgörande. Varje beslut och åtgärder som rör ett barn måste grunda sig på en bedömning om vad som är bäst för just det barnet. För att kunna göra en sådan bedömning måste det enskilda barnet göras synligt och sättas i fokus i all handläggning och dokumentation.

2.4 Barns rätt att komma till tals

Barns och ungas rätt att komma till tals i mål och ärenden som omfattas av socialtjänstens arbete har sin grund i barnkonventionen som stadgar att barnet ska ha rätt att fritt uttrycka sin mening i frågor som berör barnet och att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad (artikel 12). Kraven på att inhämta barnets inställning har skärpts genom FN:s barnkonvention och bestämmelsen i 11 kap. 10 § SoL.

Det innebär att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information om vad som pågår, vad som planeras och det som har med barnets situation att göra. Det framgår också av förarbetena att information bör ges vid flera tillfällen under hela handläggningsprocessen. Ett barn ska ges möjlighet och ha rätt att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet självt, oavsett om socialnämnden eller domstol anser att det tillför utredningen något. Om barnet inte framför sina åsikter, ska barnets inställning så långt det är möjligt klarläggas på annat sätt. Barnets åsikter och inställning ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

När information lämnas och barnets inställning inhämtas ska hänsyn tas till barnets vilja, med beaktande av ålder och mognad, vid beslutsfattande. Barn kan inte alltid avgöra sitt eget bästa och behöver också i viss mån befrias från makt och ansvar. Barn ska inte behöva känna att de genom att uttrycka sin vilja och berätta om sin situation också tvingas ta ansvar för vilka beslut som fattas. Barnet får inte heller pressas på synpunkter eller sättas i svåra valsituationer. Barnets val att inte uttrycka sig är också en delaktighet. Det måste finnas en balans så att barn erbjuds större delaktighet utan att de får allt för stort ansvar för sin livssituation.

Barn som har fyllt 15 år har rätt att själv föra sin talan i mål och ärende enligt SoL och LVU. Barn under 15 år har ingen självständig talerätt i mål och ärende. Ett barn som är yngre än 15 år får höras i domstol, om barnet inte kan antas ta skada av det (11 kap. 10 § SoL, 36 § LVU). Barnets delaktighet ska framgå av dokumentationen.

2.5 Utredningskontakter med barn

Enligt BBIC:s grundprincip ska barnet sättas i centrum. Socialtjänsten ska göra sitt yttersta för att komma till tals med de berörda barnen för att få del av deras berättelse. För att underlätta detta krävs ett gott samarbete och förtroende mellan barnets vårdnadshavare och socialtjänsten.

I en anmälningssituation kan vårdnadshavare uppleva sig utsatta för en granskning och därmed känna sig kränkta. Oavsett vad som framkommit i anmälan måste de behandlas med både respekt och tydlighet. I studier gällande vuxna klienters syn på bra bemötande framhålls faktorer som

lyhördhet, ärlighet och respekt. På motsvarande sätt värdesätter barn och unga att de vuxna lyssnar på dem och att de bemöts med öppenhet och ärlighet.

Socialtjänsten får tala med barnet utan vårdnadshavares samtycke och utan att vårdnadshavare är närvarande (11 kap. 10 § tredje stycket SoL). Denna möjlighet gäller dock endast vid utredning om behov av ingripande till ett barns skydd eller stöd enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL och vid en utredning på socialnämndens initiativ om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 7 eller 8 § FB. Vårdnadshavare bör informeras om att samtal med barnet kommer att hållas innan samtalen genomförs.

Notera att även om socialnämnden har rätt att tala med barn utan vårdnadshavares samtycke anges det i förarbetena till 11 kap. 10 § SoL att det ofta kan vara av stor betydelse för barnets bästa att eftersträva ett samtycke. Frivillig medverkan och bästa möjliga samarbete med vårdnadshavarna är alltid att föredra.

Informationen till vårdnadshavare gällande samtal med barnet, bör ske i samband med underrättelse om att en utredning inletts. Att vårdnadshavare har informerats ska dokumenteras i journal. Nämnden ska även dokumentera om vårdnadshavaren motsätter sig samtal. Hur samtalet med barnet ska genomföras om vårdnadshavare motsätter sig det får avgöras utifrån förutsättningarna i varje enskilt fall. Vid misstanke om brott mot barn gäller dock andra förutsättningar (se avsnitt 11). Har barnet nått viss ålder och mognad är det dock tillräckligt med barnets eller den unges samtycke.

Barnets åsikter ska dokumenteras.

Lagstiftning och riktlinjer ställer krav på handläggare av barnavårdsärenden att involvera barnet till medverkan, delaktighet och inflytande utifrån sina förutsättningar, sammanhang, ålder och mognad. Barnet har en unik kunskap om sin verklighet. Handläggare måste försöka träffa barnet men får inte pressa barnet på synpunkter, utan ska försöka få till stånd en dialog med barnet och möta barnet på ett sätt som gör det möjligt för barnet att berätta om sin vardag.

Utredningssamtal med barn och unga är en diger uppgift fylld av utmaningar. Samtidigt som handläggare ska göra barnet delaktigt bär handläggare ansvar för att barnsamtalen och utredningen inte blir en belastning och medför ytterligare svårigheter för barnet. Ett barn får aldrig avtvingas något ställningstagande så att det riskerar att försättas i en lojalitetskonflikt med sina föräldrar.

Samtal med barn behöver inte alltid föras enskilt med barnet. Det måste i varje situation göras en bedömning av var, när och hur man ska genomföra ett samtal med ett barn för att det ska gagna barnet och utredningen.

Samtalen med barn inom ramen för utredning syftar till att lyfta fram barnet och dess situation ur barnets egna perspektiv, inte att samla bevis för något som framkommit exempelvis via anmälan. I kontakt med barn kan med fördel olika hjälpmedel användas såsom papper och färgpennor, nallekort, nätverkskartor, dockor, skalor och önskefrågor.

Respekten för barnet ställer stora professionella krav på socialtjänsten. Handläggare ska under utredningen skaffa sig en egen bild av barnet genom att via samtal med barnet lyssna till barnets åsikter och önskemål eller, när det gäller de yngre barn, genom egna observationer av barnet i hem- eller förskole-/skolmiljö. Bilden som framträder utifrån samtal och/eller observationer blir en viktig faktor vid den sammantagna bedömningen av barnets eventuella behov av skydd eller

stöd. I vissa fall kan det vara omöjligt att få till stånd en dialog med barnet. I dessa situationer bör handläggare sträva efter att åtminstone ge barnet saklig information om socialtjänstens funktion, hur handläggare uppfattar barnets situation och behov samt om möjligt, vad som kommer att ske den närmaste tiden.

I alla ärenden gällande barn och unga inom socialnämnden i Solna stad ska samtal med barn/unga alltid föras och dokumenteras. I de situationer det är olämpligt att samtala med barnet/den unge, eller barnet/den unge väljer att inte delta, ska det dokumenteras i ärendet. Även andra former av informationsinsamling om barnet såsom observationer, nätverkskartor m.m. kan användas för att barnets situation ska framgå.

2.6 Barn som far illa

Socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden och i nära samarbete med hemmen främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling. Vidare ska socialnämnden i nära samarbete med hemmen sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet (5 kap. 1 § SoL).

Socialnämndens yttersta ansvar frångår inte andra myndigheter och verksamheter sina skyldigheter att inom ramen för sina åligganden svara för att främja personlig och social hälsa och utveckling hos barn, och motverka social utslagning eller marginalisering.

Socialtjänstens uppmärksamhet ska riktas till barn som far illa eller riskerar att fara illa på grund av förhållandena i hemmet eller utifrån sitt eget beteende. Ett barn riskerar att fara illa, och dess personliga utveckling riskerar att skadas, när det utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller när den som vårdar barnet försummar att tillgodose barnets grundläggande behov.

Nämndens ansvar omfattar, förutom barn och unga som utsätts för skadlig behandling eller bristande omsorg i hemmet, även barn och unga som genom sitt eget beteende, t.ex. missbruk, kriminalitet eller annat självdestruktivt beteende, utsätter sin hälsa eller utveckling för påtaglig risk att skadas.

Socialnämndens uppgift att arbeta förebyggande mot missbruk gäller även missbruk av spel om pengar bland barn och unga (5 kap. 1 § femte punkten SoL). Det är unga män i åldern 18-24 år som löper störst risk att få spelproblem. Ungdomar som inte studerar eller har låga betyg, eller som dricker alkohol och/ eller har psykisk ohälsa, har i högre utsträckning spelproblem, jämfört med andra ungdomar. Spelproblem hos ungdomar kan således förebyggas bl.a. genom åtgärder som stärker deras grundskoleutbildning, senarelägger alkoholdebuten, minskar alkoholkonsumtionen eller minskar psykisk ohälsa. Socialnämnden ska bistå med insatser eller försöka motivera spelmissbrukare som behöver stöd, vård och behandlingsinsatser att söka hjälp för att komma till rätta med sina problem. Åtgärderna kan vara både generella insatser riktade till kommunens invånare och individuellt anpassade insatser. Folkhälsomyndigheten har tagit fram ett kunskapsstöd för att förebygga spelproblem, och Socialstyrelsen har tagit fram kunskapsstöd och behandlingsstöd.¹

---

¹ <https://www.folkhalsomyndigheten.se/spelprevention/om-oss/kunskapsstodet-forebygg-spelproblem/>

2.7 Definitioner av våld mot barn och barnmisshandel

Det finns ingen allmänt vedertagen definition av ordet barnmisshandel. Omfattningen av begreppet kan göras olika stor och avse allt från att en vuxen person utsätter ett barn för fysiskt eller psykiskt våld och/eller sexuella övergrepp till kränkningar och vanvård.

Fysiskt våld innebär att ett barn av någon annan orsakas kroppsskada, sjukdom, smärta eller blir försatt i vanmakt eller annat liknande tillstånd. Det kan innebära att en annan person slår barnet med eller utan tillhygge, nyper, sparkar, knuffar, kastar, skakar, luggar, river eller biter barnet, trampar eller stampar på det eller tvingar in föremål i barnets mun. Det är också fysiskt våld och övergrepp att förgifta, bränna, skälla, riva, försöka dränka eller kväva barnet.

Varje form av kroppslig bestraffning räknas som fysiskt våld. I flera former av sexuella övergrepp ingår fysiskt våld dels för att tvinga barnet till underkastelse, dels som en del av övergreppet.

Psykiskt våld betyder att ett barn systematiskt, oftast under lång tid utsätts för nedvärderande omdömen, nedbrytande behandling eller avsiktligt känslomässigt lidande. Även en enstaka allvarlig händelse kan innebära att ett barn riskerar att fara illa genom psykiskt våld. Orimligt hårda bestraffningar, förlöjligande, hån, kritik, nedvärdering, avvisande, utfrysning, orimliga krav, påtvingad isolering från sociala kontakter och åldersanpassade aktiviteter, eller konstant vägran att lyssna till barnets synpunkter är ytterligare exempel på psykiskt våld. Som exempel på nedbrytande behandling kan nämnas att barnet fostras till asocialt beteende eller kriminalitet.

Att ett barn tvingas bevittna (se eller höra) våld i sin närhet eller leva i en miljö där våld och hot om våld förekommer, innebär också att ett barn far psykiskt illa. Barn som lever i familjer där våld mellan föräldrar förekommer, utsätts för en indirekt form av våld genom att antingen vara direkta åskådare till våldet eller tvingas ta del av det genom att höra de vuxnas bråk. I familjer där våld förekommer eller tidigare har förekommit, föreligger en förhöjd risk att barn även blir utsatta för fysiskt våld.

Man får dessutom inte glömma att alla former av fysiskt våld och övergrepp också med automatik innebär psykiskt våld.

Sexuella övergrepp mot ett barn innefattar alla former av sexuella handlingar som påtvingas ett barn av en annan person. Sexuella övergrepp innebär att en person utnyttjar barnets beroendeställning, att handlingen utgår från den personens behov, kränker barnets integritet, sker mot barnets vilja eller är en handling som barnet inte kan förstå, inte är moget för eller inte kan ge informerat samtycke till. Enligt svensk lagstiftning saknar barns samtycke rättslig betydelse – sex med barn är att betrakta som olagligt oavsett om barnet samtycker eller inte. Anledningen till detta är att barn är i en underordnad position i förhållande till vuxna, varför samtycke inte anses relevant gällande sådana handlingar.

Det finns stor variation mellan handlingar som ryms i begreppet sexuella övergrepp. Lättare former av icke-fysisk kontakt som verbala kommentarer av sexuell natur, att någon blottar sig inför barnet eller att titta på pornografisk film/video tillsammans med barnet kan upplevas både obehagliga och skrämmande för barnet. Fysisk kontakt som t.ex. sexuellt betonade smekningar av bröst eller könsorgan inklusive onani på barnet eller att den vuxne tvingar barnet till smekningar eller onani på en vuxen. De allvarligaste formerna av sexuella övergrepp kan handla om fullbordade vaginala, anala eller orala samlag.

Kränkning innebär att barnets psykiska hälsa skadas eller äventyras, oftast under lång tid, genom att en person i ord eller handling behandlar barnet på ett nedlåtande sätt eller angriper barnets personlighet. Kränkningar kan ske genom att på ett förnedrande sätt kommentera barnets

utseende, språk eller begåvning, säga att barnet är odugligt eller att syskon är mycket sötare eller mer framgångsrika, förolämpa barnet fysiskt eller verbalt inför kamrater eller vuxna, läsa barnets dagbok, frysa ut barnet eller liknande. Att utsätta ett barn för fysiskt eller psykiskt våld eller sexuella övergrepp är alltid kränkande.

Fysisk försummelse innebär att den som vårdar barnet, skadar eller äventyrar barnets fysiska hälsa eller utveckling genom att barnet utsätts för bristande omsorg på så sätt att skötseln av barnet är undermålig. Fysisk försummelse pågår oftast under en lång tidsperiod och kan i värsta fall få långtgående fysiska men för barnets utveckling och hälsa.

Bristande omsorg gäller alla aspekter av ett barns fysiska hälsa och utveckling, d.v.s. hygien, kost och omvårdnad, årstidsanpassade kläder, möjlighet till vila och sömn, skydd och husrum, tillsyn, förebyggande hälsovård, medicinsk vård inklusive tandvård samt skydd mot olycksrisker eller skadlig exponering. Till skadlig exponering räknas t.ex. att återkommande vara utsatt för skadligt hög bullernivå, att vistas i miljöer med droganvändning, ständig tobaksrök eller hög alkoholkonsumtion.

Psykisk försummelse är när barnets psykiska hälsa skadas eller äventyras genom att ett barns grundläggande behov av t.ex. uppmärksamhet, tillhörighet, fostran, vägledning, stimulans och utveckling inte tillgodoses då den som vårdar barnet visar otillgänglighet och likgiltighet för barnet. Non-Organic Failure to Thrive (NOFTT) – icke-organisk tillväxthämning – är en följd av psykisk försummelse. Det är främst små barn som drabbas och kännetecknas av att förväntad viktökning och tillväxt uteblir trots att den fysiska omsorgen är uppfylld. Det rör sig i stället om psykisk försummelse där barnets emotionella utveckling allvarligt har påverkats. Samspelet mellan barnet och föräldern utmärks av brist på gensvar, bekräftelse och stimulans. Ibland kan samspelet präglas av ett negativt kontrollerande klimat med inslag av bestraffande ingripande från föräldrarnas sida. Barn som uppvisar NOFTT antas ligga i en högrisk-zon för att senare utsättas för fysiskt våld.

Den psykiska försummelsen är ofta inte medveten från föräldrarnas sida, det är inte föräldrarnas uppsåt att sära eller göra barnet illa. Det rör sig snarare om en oförmåga hos föräldern att ge barnet den känslomässiga uppmärksamhet det så väl behöver. Bakgrunden till psykisk försummelse är ofta att föräldrarna inte har struktur på sitt liv och inte kan ta hand om sig själva. Än mindre kan de då ta hand om ett barn. Det kan till exempel vara på det viset att ena föräldern misshandlar den andre, att föräldrarna är missbrukare, har begåvningshandikapp eller är psykiskt sjuka. Brist på förståelse för ett barns behov är också vanligt i familjer där psykisk försummelse förekommer.

3 Barnets juridiska ställning och sekretessbestämmelser

3.1 Barnets företrädare

Barn företräds av sin vårdnadshavare i t.ex. mål och ärenden enligt FB, SoL och LVU. Barnet kan också höras inför rätten, om särskilda skäl talar för det och det är uppenbart att barnet inte tar skada (6 kap. 19 § FB).

Ett barn har rätt till offentligt biträde/särskild ställföreträdare i mål och ärenden enligt LVU (36 och 39 §§ LVU). Barn som fyllt 15 år har partsställning i mål och ärenden enligt SoL och LVU som rör barnet (11 kap. 10 § SoL och 36 och 39 §§ LVU). Det innebär bl.a. att ett barn över 15 år kan överklaga ett beslut om vård enligt LVU. Är barnet däremot under 15 år har det ingen möjlighet att själv föra talan. Den som förordnats som barnets offentliga biträde för ett barn som inte fyllt 15 år kommer också vara barnets ställföreträdare i det mål eller ärende som

förordnandet avser. Det innebär att det offentliga biträdet kan föra barnets talan och överklaga beslut om vård.

3.2 Barns rätt att själva söka bistånd

För barn som har fyllt 15 år får nämnden besluta om öppna insatser även utan vårdnadshavarens samtycke, om det är lämpligt och barnet begär eller samtycker till det (3 kap. 6 a § SoL). För barn som inte fyllt 15 år får kontaktperson utses endast om barnets vårdnadshavare begär eller samtycker till det. Har barnet fyllt 15 år får ansökan om bistånd i form av kontaktperson/kontaktfamilj beviljas endast om barnet självt begär eller samtycker till det och kan därmed aldrig beviljas mot barnets vilja efter ansökan om bistånd av vårdnadshavare (3 kap. 6 b § SoL).

Om ett barn som är över 15 år begär att få en kontaktperson/kontaktfamilj har vårdnadshavarens inställning inte någon avgörande betydelse. Det innebär att det i vissa lägen kan beslutas om kontaktperson/kontaktfamilj som stöd även om vårdnadshavare motsätter sig det. Det faktum att nämnden ges möjlighet att fatta beslut om insats för barn som fyllt 15 år mot vårdnadshavarens vilja innebär inte att ett sådant beslut ovillkorligen ska fattas när barnet begär eller samtycker till det. Det måste även bedömas vara till barnets bästa och utgå från barnets behov. Det är också av vikt att beakta om insatsen kan få avsedd effekt om vårdnadshavare motsätter sig biståndet. Det är viktigt att inte pressen på barnet ökar genom att barnet försätts i en konfliktsituation i förhållande till vårdnadshavaren.

Om en person som inte fyllt 21 år har behov av särskilt stöd och vägledning för att motverka risk för missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende kan nämnden utse en särskilt kvalificerad kontaktperson om den unge över 15 år själv begär eller samtycker till det, eller vid vårdnadshavarens begäran eller samtycke för barn under 15 år.

Beslut om bistånd enligt SoL i form av placering utanför det egna hemmet kan dock inte fattas om vårdnadshavare motsätter sig det. Vård utanför hemmet utan vårdnadshavarens samtycke förutsätter beslut enligt LVU.

3.3 Föräldrars rätt till insyn i socialnämndens uppgifter om deras barn

Vårdnadshavare har som regel rätt att ta del av uppgifter som rör deras barn. Detta följer av vårdnadshavarens rättighet och skyldighet att företräda barnet i personliga angelägenheter.

Under pågående utredning är vårdnadshavare alltid part och har därmed rätt till insyn i ärendet. Dock tunnans rättigheten ut med barnets stigande ålder, och i och med det begränsas vårdnadshavarens rätt att ta del av sekretesskyddade uppgifter och handlingar rörande barnet.

I tonåren kan barn anses ha uppnått sådan ålder att de har ett berättigat intresse av integritet gentemot sina föräldrar. Vid behov av barnets integritet kan vårdnadshavare inte längre göra anspråk på att få veta vad barnet har berättat för handläggare. Det blir en grannlaga bedömning för handläggare att väga betydelsen av den sekretesskyddade uppgiften för barnet samt den mognadsnivå barnet uppnått mot vårdnadshavarens rättigheter och skyldigheter.

Sekretessen mellan en underårig och dennes vårdnadshavare är reglerad i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) (OSL). Sekretess gäller för uppgift till skydd för underårig i förhållande till vårdnadshavare om det kan antas att den underårige lider betydande men om uppgiften röjs för vårdnadshavare (12 kap. 3 § första stycket OSL). Med betydande men avses att den unge löper påtaglig risk att allvarligt skadas psykiskt, fysiskt eller på annat sätt om uppgiften lämnas ut. Det kan vara fråga om särskilt integritetskänsliga uppgifter, men även andra uppgifter som kan

missbrukas av vårdnadshavare på ett sätt som allvarligt skadar barnet. Bestämmelsen gäller oavsett barnets ålder och mognad.

Rätten att ta del av handlingar rörande barnet tillkommer föräldrarna i egenskap av vårdnadshavare. Någon motsvarande rätt för förälder som inte är vårdnadshavare finns inte. Däremot har vårdnadshavare enligt 6 kap. 15 § FB en skyldighet att ge en umgängesberättigad förälder sådana upplysningar rörande barnet som kan främja umgänget. En förälder som inte är vårdnadshavare kan dock vara part i, och har rätt att ta del av uppgifter ur, en utredning om vårdnad, boende eller umgänge hos gemensamma familjerättsnämnden.

3.4 Insats mot en av vårdnadshavares vilja

Kravet på vårdnadshavarnas enighet när det gäller ett barns möjligheter att få tillgång till vård och insatser har tidigare inneburit att en del barn inte får den hjälp de behöver. Som exempel har angivits att en vårdnadshavare uppger att den andre vårdnadshavaren har varit våldsam, lider av psykisk ohälsa, har missbruksproblem eller har andra problem som innebär att barnet kan ha behov av att bearbeta sina upplevelser. Den andre vårdnadshavaren, som kan ha svårt att se eller acceptera barnets behov av stöd och hjälp eller anse att åtgärden är för ingripande, kan motsätta sig hjälpen.

I FB 6 kap. 13 a § framgår följande: ”Står barnet under vårdnad av två vårdnadshavare och samtycker endast den ena till en åtgärd till stöd för barnet, får socialnämnden besluta att åtgärden får vidtas utan den andra vårdnadshavarens samtycke om det krävs med hänsyn till barnets bästa och åtgärden gäller

1. psykiatrisk eller psykologisk utredning eller behandling som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
2. behandling i öppna former som ges med stöd av 4 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453),
3. utseende av en kontaktperson eller en familj som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen eller
4. en insats enligt 9 § 4, 5 eller 6 lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Beslutet får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätt. Beslutet gäller omedelbart. Rätten får dock bestämma att dess beslut ska gälla först sedan det har vunnit laga kraft.”

Beslut om medgivande till vård och sociala insatser enligt denna bestämmelse kan delegeras åt en särskild avdelning som består av ledamöter eller ersättare i nämnden (10 kap. 5 § första stycket SoL). Möjligheten att delegera ett beslut om att en åtgärd får vidtas utan ena vårdnadshavarens samtycke är således begränsad, jämfört med möjligheten att delegera själva beslutet om en insats enligt SoL eller LSS. Ett beslut i sådana ärenden angår var och en av vårdnadshavarna på ett sådant sätt att båda har rätt att självständigt överklaga beslutet.

Om båda vårdnadshavarna motsätter sig åtgärden kan bestämmelsen inte tillämpas. Förutsättningen för att nämnden ska kunna besluta i frågan är alltså att endast den ena vårdnadshavaren samtycker till åtgärden. Det gäller inte bara när den ena vårdnadshavaren uttryckligen motsätter sig åtgärden, utan också när en vårdnadshavare håller sig undan eller annars väljer att inte medverka på ett sådant sätt att denne får anses motsätta sig utredningen, behandlingen eller insatsen. Bestämmelsen kan också tillämpas om en vårdnadshavare som tidigare samtyckt ändrar sig och inte längre samtycker till en pågående åtgärd.

Socialnämndens möjlighet att besluta att en åtgärd får vidtas utan vårdnadshavarens samtycke

avser främst utredning eller behandling som ges inom barn- och ungdomspsykiatri (BUP). Med behandling avses i första hand olika former av samtalskontakter. Ett beslut om åtgärd från BUP ska ske utifrån samråd. Socialtjänsten kan inte besluta om en åtgärd som BUP inte kan eller anser att det finns behov av att genomföra. Insatser från socialtjänsten kan avse behandlingsinsatser i form av samtalskontakter enskilt eller i grupp, deltagande i särskilda öppenvårdsprogram, kontaktperson eller kontaktfamilj. Serviceinsatser som ges i förebyggande syfte utan bedömning av den enskildes behov, dvs. utan biståndsbeslut, är inte av den karaktären att det är motiverat att inskränka vårdnadshavarnas beslutanderätt.

Det ska ske en prövning av barnets behov med beaktande av omständigheterna i det enskilda fallet. Vårdnadshavarnas inställning och anledningen till den får vägas mot åtgärdens betydelse för barnet. En vårdnadshavare kan ha beaktansvärda skäl för sin invändning mot åtgärden och dennes inställning måste alltid tas på allvar. Den andre vårdnadshavaren kan ha gett en överdrivet negativ bild eller på annat sätt missvisande beskrivning av barnets situation. Även om barnet behöver hjälp kan det eventuellt ordnas på ett annat sätt än det som den ena vårdnadshavaren vill, t.ex. genom en mindre ingripande åtgärd. En vårdnadshavare kan instämma i att barnet behöver vård men anse att den bör ges på annat sätt eller vid ett senare tillfälle. I vissa situationer kan det vara bättre att avvakta en nära förestående prövning av ett vårdnads mål. Det kan exempelvis vara aktuellt om det kan öka förutsättningarna för att barnet ska känna sig tryggt under tiden som behandlingen pågår.

Det kan finnas skäl för nämnden att medge en insats om vårdnadshavarens inställning bottnar i något annat än barnets behov, och vårdnadshavaren inte är beredd att diskutera lämpliga sätt att tillgodose barnets behov av stöd och hjälp. Om vårdnadshavarens motstånd grundar sig på en rädsla för vad som ska komma fram i samband med att barnet får hjälp att bearbeta sina upplevelser, eller om vårdnadshavaren inte medverkar som ett medel för att bestraffa den andra vårdnadshavaren, kan det också vara motiverat att socialnämnden beslutar att åtgärden får vidtas om det bedöms vara det bästa för barnet. Barnets uppfattning ska inhämtas och beaktas med hänsyn tagen till barnets ålder och mognad. Risken för att barnet hamnar i en lojalitetskonflikt gentemot föräldrarna bör vägas in i bedömningen av vad som är bäst för barnet, liksom barnets reaktion på att vårdnadshavaren motsätter sig åtgärden. Det är inte alltid ett barn vill eller kan uttrycka en uppfattning särskilt om det kan upplevas som ett ställningstagande för eller emot den ena vårdnadshavaren. Det är viktigt att barnet inte uppfattar situationen som att ansvaret för beslutet vilar på barnet självt.

När nämnden överväger om ett beslut om åtgärd krävs med hänsyn till barnets bästa bör nämnden i sin bedömning även väga in om beslutet är nödvändigt för att barnets tillstånd annars skulle kunna förvärras och kräva en mer ingripande åtgärd.

Det kan t.ex. vara motiverat att barnet relativt tidigt får en kontaktperson eller någon annan form av stöd om det skulle hindra en negativ utveckling som i framtiden annars skulle kunna kräva en mer omfattande insats. En tidig utredning vid misstanke om exempelvis en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning kan bespara barnet senare svårigheter i förskola eller skola.

4 Myndighetsarbete

4.1 Socialnämndens ansvar

I lagstiftningen används begreppet socialnämnd för ansvarig myndighet. För Solna stad gäller att socialnämnden har ansvaret för de verksamheter som rör enskilda inom individ- och familjeomsorg. Socialnämnden och dess sociala delegationer/utskott har ett övergripande ansvar för barns uppväxtvillkor. Ansvaret omfattar bl.a. skydd, vård, stöd och psykosocial behandling av

utsatta barn och ungdomar i enlighet med SoL, FB och LVU. Detta ansvar understryks av bestämmelserna om andra myndigheters och befattningshavares anmälnings- och uppgiftsplikt till socialnämnden.

Socialnämnden beslutar om delegationsordning. Det är nödvändigt att handläggare noggrant kontrollerar i delegationsordningen vem som har rätt att fatta vilka beslut.

Socialnämnden har även ett ansvar att insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras (3 kap. 3 § SoL).

Barn och unga inom socialtjänsten är en utsatt grupp och deras säkerhet och trygghet måste bättre kunna garanteras. Socialnämnden ska därför, enligt 3 kap. 3 a § SoL, se till att det finns rutiner för att förebygga, upptäcka och åtgärda risker och missförhållanden inom socialtjänstens verksamhet rörande barn och unga.

Socialnämndens särskilda ansvar gäller alla underåriga, dvs. barn upp till 18 års ålder. Även ungdomar upp till 21 års ålder omfattas i vissa fall av detta ansvar, t.ex. placerade ungdomar och ungdomar som vårdas med stöd av LVU. Socialtjänsten har skyldighet och ansvar även för unga som fyllt 18 år, och socialnämndens organisation får inte omöjliggöra eller försvåra för unga vuxna att få hjälp och stöd. Ungdomar som fyllt 18 år är myndiga och står inte längre under någons vårdnad, och utredningar får som regel inte göras mot en myndig persons vilja. Undantag kan göras i de fall det inte kan uteslutas att den unge är i behov av vård med stöd av 3 § LVU (eget beteende), som i vissa fall gäller upp till 21 års ålder.

Om en myndig person fortgående missbrukar kan uppgifter om personen lämnas till socialtjänsten, om det behövs för att den enskilde ska få nödvändig vård, behandling eller annat stöd (25 kap. 12 § OSL). En utredning kan i dessa fall inledas enligt 11 kap. 1 § SoL.

Om den enskilde inte samtycker till utredning får ställning tas om att inleda en utredning enligt LVM (7 § LVM). Bestämmelsen bör användas med urskillning och varsamhet. Den unges tidigare vårdnadshavare, oftast förälder, ska inte underrättas om en utredning inleds, och inte heller kommuniceras utredningen.

4.2 Myndighetsutövning och utredningsskyldighet

Om socialnämnden mottar en ansökan, anmälan, begäran om yttrande eller erhåller information på annat sätt, exempelvis genom egen iakttagelse, uppstår ett ärende hos myndigheten. Ärenden avseende barn och ungdomar inom socialtjänsten innefattar i princip alltid myndighetsutövning. För ärendehandläggning finns i SoL och förvaltningslagen (2017:900) (FL) rättssäkerhetsregler om insyn, kommunikations- och dokumentationsskyldighet, motivering av beslut m.m.

Socialnämnden ansvarar för handläggning och beslut i enskilda barn- och ungdomsärenden. Handläggningen sker inom ramen för socialnämndens individ och familjeomsorg.

Mot bakgrund av samhällets särskilda ansvar för barn, och deras utsatta ställning vid intressekonflikter i förhållande till vårdnadshavare, ska dessa ärenden ha högsta prioritet. Särskilt ärenden som rör barn som misstänks fara illa i hemmet eller genom eget skadligt beteende kan vara i behov av skydd ska handläggas med förtur.

Socialtjänsten har en ovillkorlig skyldighet att utreda misstänkta missförhållanden. Med utredning avses den aktivitet hos socialtjänsten som syftar till att få fram ett allsidigt och tillförlitligt

underlag för nämndens beslut. Utredningen ska bedrivas skyndsamt. Den nämnd som inlett utredning har skyldighet att slutföra den även om familjen flyttar till någon annan kommun. Den nya vistelsekommunen är skyldig att på begäran av den utredande nämnden bistå med den utredning som socialnämnden kan behöva för att fatta beslut i ärendet (11 kap. 4 § SoL). Om den nya vistelsekommunen samtycker till att ta över en pågående utredning, bör den fatta beslut om detta och skriftligt informera den kommun som inledde utredningen om när beslutet fattades och av vem.

4.3 Utreddares kompetens

Insatser inom socialtjänsten ska vara av god kvalitet. Viktiga förutsättningar för ett kvalificerat utredningsarbete inom socialtjänst är att det finns tidsutrymme för arbetsuppgifterna, att utredare har fullgod kompetens inom området, att det finns en väl fungerande arbetsledning samt att det finns inarbetade rutiner som följs upp och utvärderas. De rutinbeskrivningar som ska följa utredningsarbetet för barn och unga i Solna stad finns på intranät.

Barn- och ungdomsutredningar är en av socialtjänstens mest grannliga uppgifter. Skälet till utredningen är ofta ett antagande om att ett barn eller ungdom inte får tillräckligt skydd eller god vård i sitt hem, eller att ungdomar utsätter sig själva för risker att utvecklas ogynnsamt. Vilka metoder som används och vilka resurser som avdelas för utredningsverksamheten kan vara helt avgörande för hur socialtjänsten ska kunna åstadkomma de förändringar av barns och ungdomars livsvillkor som är nödvändiga för att lagens intentioner om barns rättigheter ska anses vara uppfyllda.

4.4 Rådgivning

Utanför begreppet ärendehandläggning och myndighetsutövning sorteras det som kallas information, rådgivning och service. Kommunen har möjlighet att erbjuda professionella sociala tjänster utan biståndsbedömning eller beslut. De regler som gäller för ärendehandläggning och myndighetsutövning, bl.a. dokumentation enligt SoL eller FL, blir då inte tillämpliga. Om ett råd eller en upplysning är felaktig kan dock ett skadeståndsansvar för kommunen inträda under vissa omständigheter.

I rådgivande och stödjande verksamheter kan biståndsbedömda insatser i form av samtalsserier eller familjebehandling komma till stånd till följd av ett beslut enligt SoL. Utredning och beslut innebär då myndighetsutövning medan genomförande av insatsen är en form av verkställighet, vilken inte utgör ärendehandläggning eller myndighetsutövning. De regler som gäller för myndighetens ärendehandläggning och uppföljning måste naturligtvis följas.

Därutöver gäller anmälningsskyldighet för alla som arbetar i organisationer vars verksamheter berör barn och ungdomar, enligt 14 kap. 1 § SoL. Framkommer sådana uppgifter som innebär att socialnämnden kan behöva ingripa med skydd eller stöd inträder anmälningsskyldighet. Det är viktigt att skyldigheten att anmäla till socialtjänsten klargörs för den som uppsöker verksamheter som omfattas av anmälningsskyldigheten.

Inom nämndens organisation är det viktigt att gränserna klargörs mellan de enheter som arbetar med att huvudsakligen ge råd och stöd, och de som har det lagstadgade ansvaret för barns och ungdomars skydd. Vidare är det viktigt att det finns kunskap och tydliga rutiner för de som arbetar inom rådgivande verksamhet, om när och hur ett barn eller en familj ska hänvisas till den enhet inom socialförvaltningen som arbetar med myndighetsutövning. Det är inte antalet rådgivningstillfällen eller samtal som avgör om det rör sig om myndighetsutövning, utan själva innehållet i kontakten. Så snart det gäller att samla in ytterligare information om ett barn för att kunna ta ställning till barnets behov, inträder en utrednings- och dokumentationsskyldighet.

Kravet på utredning är ovillkorligt när en förhandsbedömning inte kan utesluta att det kan finnas behov av skydd eller annat stöd direkt för barnet eller den unge.

4.5 Anmälningsskyldighet

En förutsättning för att socialtjänsten ska kunna ingripa till barns skydd eller utreda deras behov av stöd och behandling i övrigt är att socialtjänsten får vetskap om förhållanden som kan innebära en risk för ogynnsam utveckling. Socialtjänstlagens regler om anmälningsskyldighet har tillkommit just för att vidga informationsflödet och därigenom ge barn och unga ett bättre skydd (14 kap. 1 § SoL).

Anmälningsskyldigheten riktar sig främst till myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar, t.ex. BVC, förskola, skola, myndigheter inom hälso- och sjukvården samt övriga verksamheter inom socialtjänsten, men även andra myndigheter som exempelvis polismyndigheten och kriminalvården. Någon skillnad mellan privatpraktiserande och offentliga yrkesutövare finns inte, utan det är samma skyldighet att anmäla oavsett om en person är anställd inom offentlig- eller privat verksamhet. Anmälan från yrkesutövare kan aldrig vara anonym.

Socialnämnden bör erbjuda barnet, vårdnadshavaren och den som gjort anmälan ett möte om det med hänsyn till barnets bästa är lämpligt (14 kap. 1 a § SoL). Syftet är att uppmärksamma barnets situation genom att ta tillvara anmälares engagemang och kompetens oavsett om anmälan leder till utredning eller inte. Mötet kan bidra till att skapa mindre misstroende gentemot anmälares och ge en mer öppenhet inför barnet och dess vårdnadshavare. Det är alltid frivilligt att delta i anmälningsmöte. Det finns situationer där det inte är lämpligt att ha ett sådant möte, t.ex. om anmälan rör brott mot barn. Rekommendationen att genomföra ett anmälningsmöte avser enbart anmälare enligt 14 kap. 1 § SoL, och inte anmälares enligt 14 kap. 1 c § SoL. Socialnämnden bör vara observant på sekretessen under ett anmälningsmöte eftersom ett sådant möte kan medföra att anmälares får ta del av sekretessbelagda uppgifter om den enskilde. Lämpligen diskuterar socialnämnden sekretessen med den enskilde innan mötet.

Socialnämnden får informera den som gjort anmälan om att utredning har inletts, inte har inletts eller redan pågår. Sådan information ska på begäran lämnas till anmälares om det med hänsyn till omständigheterna inte är olämpligt att göra detta (14 kap. 1 b § SoL). Om vårdnadshavare inte informerats om att en utredning inletts är det olämpligt att informera anmälares om detta innan vårdnadshavaren får den informationen. Att informera anmälares gäller endast de som har anmälningskyldighet enligt 14 kap. 1 § SoL. Uppgifter som ska kunna återkopplas till anmälares omfattas av sekretess, varpå sekretessbrytande bestämmelse avseende dessa situationer återfinns i 26 kap 9 a § OSL.

I 14 kap. 1 c § SoL står att ”var och en” som får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa bör anmäla detta till socialnämnden. Allmänheten har möjlighet att lämna anmälan anonymt, dvs. utan att uppge sin egen identitet. Uppger anmälares sitt namn är anmälan inte längre anonym. Däremot kan behovet av sekretesskydd för uppgiftslämnare prövas.

4.6 Information och anmälningsskyldighet inom Solna stad

Utredningsansvaret för barn och unga ligger hos individ- och familjeomsorgens barn- och ungdomsenhet. Anställd vid annan enhet inom socialförvaltningen som uppmärksammar förhållanden som kan vara till skada för barn eller ungdomar har en ovillkorlig skyldighet att omgående överlämna denna information till den enhet inom verksamheten som har ansvar för barnutredningar eller ungdomsutredningar för ställningstagande om utredning ska inledas eller ej. I 11 kap. 1 § SoL stadgas en utredningsskyldighet om något ”kommit till nämndens kännedom som kan föranleda någon åtgärd av nämnden”. Informationen anses ha kommit till nämndens kännedom när den blivit känd på annan socialförvaltningsenhet. Uppgifterna behöver inte

anmälas med stöd av 14 kap. 1 § SoL, utan är att betrakta som överföring av information mellan olika IFO-enheter inom samma nämnd. Uppgifter som kommer till annan enhet ska skriftligen informeras till barn- och ungdomsenhetens mottagningsgrupp.

Det är barn- och ungdomsenhetens ansvar att bedöma uppgifterna eftersom socialtjänsten ensam har utredningsskyldigheten. Vid underlåtenhet att anmäla eller överlämna information finns risk för att dömas till ansvar för tjänstefel (20 kap. 1 § brottsbalken) eller åläggas disciplinpåföljd enligt lagen (1994:260) om offentlig anställning. Det är angeläget att socialnämnden, i samband med nyanställning och även fortlöpande, instruerar sin personal om gällande regler och om vem eller vilka som är informationsmottagare på respektive enhet.

4.7 Samråd/konsultation

Det är av vikt att det finns en möjlighet både för professionella och för privatpersoner att samråda med socialtjänsten om oroande förhållanden för ett barn, samt om socialtjänstens syn på situationen, utan att röja ett barns identitet.

Detta innebär även en bra möjlighet att sprida information om socialtjänstens möjligheter och begränsningar och det kan stärka förtroendet för socialtjänsten. Om socialtjänstens företrädare bedömer att de beskrivna förhållanden för barnet innebär en allvarlig risk för barnets hälsa och utveckling ska den som tagit kontakten med socialtjänsten uppmanas att röja barnets identitet. När det gäller personer som i sin verksamhet kommer i kontakt med barn ska de upplysas om sin anmälningsskyldighet. Om det på ett förutsättningslöst sätt kan diskuteras på vilket sätt anmälan ska ske, hur vårdnadshavaren, barnet och andra viktiga personer ska få informationen samt tänkbara scenarier för hur man kan gå vidare, ökas möjligheten till en god samarbetsrelation med såväl barnet som familjen och anmälaren. En anmälare kan aldrig ta tillbaka information om ett barns identitet, utan har socialtjänsten väl fått informationen har det kommit till nämndens kännedom och nämnden ska därmed ta ställning till om utredning ska inledas eller ej.

4.8 Samverkan

Samhällets särskilda skyddsansvar för utsatta barn förutsätter nära samverkan mellan myndigheter och organisationer. I 5 kap. 1 a § SoL stadgas att socialnämnden ska samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs, i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa. Nämnden ska aktivt verka för att samverkan kommer till stånd. Utlämnande av uppgifter regleras av tystnadsplikt och sekretess enligt SoL och OSL.

Med det omfattande ansvar som därmed ligger hos nämnden följer att socialförvaltningen ska bygga upp en strukturerad samverkan med polis, förskola, skola samt hälso- och sjukvård. Skyldigheten att samverka om barn och unga som far illa eller uppvisar tecken på en ogynnsam utveckling är inskriven i skollagen (2010:800), hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område samt i polislagen (1984:387).

4.9 Samordnad individuell plan (SIP)

När den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och från hälso- och sjukvården ska kommunen tillsammans med landstinget upprätta en individuell plan (2 kap. 7 § SoL och 16 kap. 4 § hälso- och sjukvårdslagen). En sådan samordnad individuell plan (SIP) upprättas tillsammans med den enskilde och de aktörer som behöver samordna sina insatser. En SIP syftar till att se till att individen får de insatser och det stöd som behövs, och utgår alltid från individens behov och situation. Upprättande av en SIP kräver den enskildes samtycke.

Av SIP:en ska det framgå:

1. vilka insatser som behövs,
2. vilka insatser respektive huvudman ska svara för,

3. vilka åtgärder som vidtas av någon annan än kommunen eller landstinget, och
4. vem av huvudmännen som ska ha det övergripande ansvaret för planen.

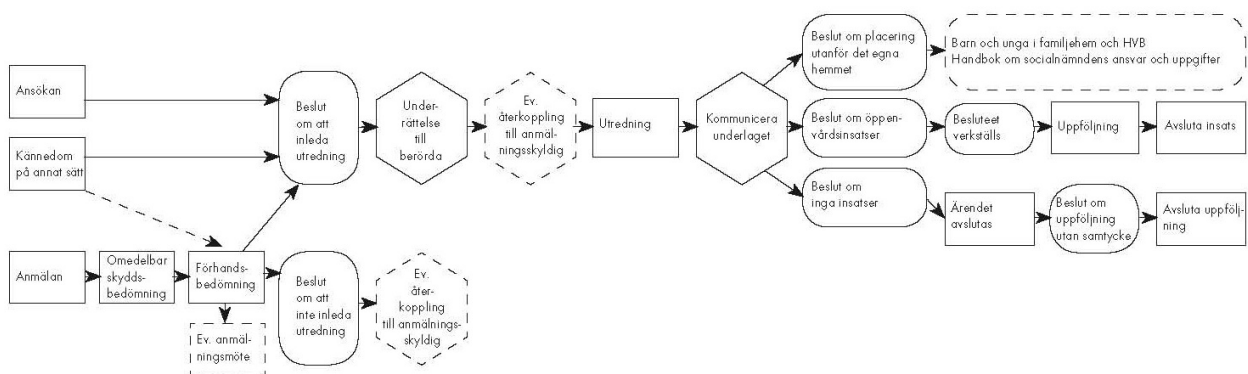
Ytterligare information om SIP finns på Sveriges Kommuner och Landstings hemsida.²

4.10 Överflyttning av ärende

I 2 a kap. 10 § SoL stadgas att överflyttning ska ske om den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den andra kommunen och det med hänsyn till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. Om de berörda kommunerna inte kan komma överens, får den kommun där frågan om överflyttning uppkommit ansöka hos Inspektionen för vård och omsorg (IVO) om överflyttning av ärendet enligt 2 a kap. 11 § SoL. IVO:s beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Om överflyttning sker ska information som behövs för att kunna ta över ärendet överlämnas till den nya socialnämnden (2 a kap. 12 § SoL).

När det gäller utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL är nämnden skyldig att slutföra den om inte den nya vistelsekommunen samtycker till att överta utredningen (11 kap. 4 § SoL).

5 Flödesschema

OBS. Särskilda regler om när ett barn är eller har varit utsatt för våld eller andra övergrepp av närstående eller bevitnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående finns i SOSFS 2014:4

Ovanstående modell illustrerar socialtjänstens handläggning från det att information inkommer till det att beslut i enskilt ärendet fattas av nämnd eller tjänsteman. Modellen är hämtad ur Socialstyrelsens handbok ”Utreda barn och unga – Handbok för socialtjänstens arbete enligt socialtjänstlagen” (2015).

6 Inkommande uppgifter

6.1 Dokumentation av anmälan/ansökan

En anmälan kan vara skriftlig eller muntlig och ska utan dröjsmål aktualiseras i Treserva. Vid muntlig information används BBIC formuläret med frågor till anmälaren som checklista för att ställa viktiga frågor som behöver ligga till grund för bedömning om utredning ska inledas eller ej. Informationen nedtecknas av den som tar emot anmälan. Den upprättade handlingen

²

<https://skl.se/halsasjukvard/kunskapsstodvardochbehandling/samordnadindividuelltplansip.samordnadindividuelltplan.html>

ska innehålla en beskrivning av den information som lämnats och av vem. Det bör också framgå att informatören tagit del av det som nedtecknats och att innehållet godkänts. Handlingen dateras och undertecknas av den som tagit emot informationen.

De som omfattas av anmälningsplikt ska alltid uppmanas att inkomma med en skriftlig anmälan utifrån BBIC:s anmälningsformulär. En skriftlig anmälan kan lämnas i efterhand om fallet är brådskande. Allmänheten däremot får inte avkrävas att göra en skriftlig anmälan.

Den enskilde ska som regel informeras om innehållet i anmälan, dock inte i vissa fall vid misstanke om brott mot barn. I dessa fall kan beslut om att sekretessbelägga anmälan ske (26 kap. 5 § OSL). Skulle en ansökan eller en anmälan gälla ett barn som tidigare aktualiserats får uppgifter hämtas ur tidigare aktualiseringar/anmälningar. Leder den nya anmälan till att utredning inleds ska den tidigare aktualiseringen/anmälan inte tillföras den personakt som upprättas i samband med inledd utredning.

Alla anmälningar skall förhandsbedömas, oavsett pågående utredning eller insats. En förhandsbedömning ska göras skyndsamt. Aktualiseringen kan knytas till pågående verkställighet/insats om sådan finns efter förhandsbedömning gjorts. Om utredning inleds förvaras aktualiseringen och förhandsbedömningen i personakt. Om utredning inte inleds förvaras aktualiseringen och förhandsbedömningen antingen i existerande personakt eller i datumordning i särskild pärm för handlingar som inte föranlett något ärende.

6.2 Förhandsbedömning

Förhandsbedömning är det moment som ligger mellan mottagandet av anmälan och beslut om att inleda eller inte inleda utredning. Varje inkommen uppgift ska granskas för bedömning, t.ex. av om socialtjänsten är rätt instans, om uppgifterna som lämnats är uppenbart felaktiga, om barnet eller familjen kan vara i behov av stöd eller skydd och om informationen kräver omedelbara skyddsåtgärder från socialtjänsten. Som underlag för förhandsbedömningen får det som är känt om barnet eller familjen inom socialtjänsten hämtas in. Kontakt får tas med anmälaren om det finns behov av att få förtydliganden om innehållet i anmälan, och eventuellt ha ett gemensamt möte vid behov.

När en anmälan rör barn eller unga ska socialnämnden genast göra en bedömning av om barnet eller den unge är i behov av omedelbart skydd. En sådan bedömning ska dokumenteras (11 kap. 1 a § SoL). Skyddsbedömningen ska göras samma dag som anmälan kommer in eller senast dagen efter. Anmälningsinnehåll bör ge tillräcklig information för skyddsbedömning. Om inte det finns tillräcklig information i anmälan kan kontakt tas med den som anmälan berör, och eventuellt med anmälaren för att få tillräckligt underlag för en skyddsbedömning. En skyddsbedömning kan leda till att en utredning inleds omgående.

Den enskilde har alltid rätt att få kännedom om att information kommit in till myndigheten, och ta del av innehållet i informationen i ett förhandsbedömningssamtal. Rättssäkerheten för den enskilde kräver att förhandsbedömningen inte drar ut på tiden eller omfattar kontakter som den enskilde inte har fått ta del av. Informationens innehåll och barnets behov av skydd, oavsett vem som lämnat den, är det som ska styra socialtjänstens fortsatta handlande kring vad som behöver göras och hur snabbt.

I lagtexten står att nämnden ska, om det inte finns synnerliga skäl, fatta beslut om att inleda utredning eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter det att anmälan inkommit. Beslutet ska motiveras och dokumenteras. Gäller anmälan stor oro för ett barn bör förhandsbedömningen ske omedelbart och ett beslut om att inleda utredning eller inte inleda utredning göras samma dag som informationen kommer in. Om det finns synnerliga skäl kan tiden för förhandsbedömningen förlängas. Det kan handla om att synkronisera socialtjänstens utredningsarbete med polisförhör

av unga lagöverträdare, där polisförhör behöver hållas innan socialtjänsten inleder sin utredning. Det kan också handla om att socialtjänsten trots ansträngningar inte lyckats få tag i familjen. Det är viktigt att försöken att nå familjen dokumenteras i förhandsbedömningen. Allvaret i anmälan avgör dock om det går att avvakta med att inleda utredning. Möjligheten att förlänga tiden för förhandsbedömning utifrån synnerliga skäl ska tolkas restriktivt och får inte relateras till organisatoriska skäl eller bristande resurser. En förhandsbedömning ska ske med stöd av en arbetsledare och bör aldrig överlämnas åt enskilda socialsekreterare.

Tidsgränsen för förhandsbedömning gäller endast anmälningar. Vid egen ansökan eller begäran om yttrande från t.ex. åklagare eller domstol ska utredning inledas utan dröjsmål.

Inom ramen för en förhandsbedömning har man också möjlighet att träffa barnet och dess vårdnadshavare tillsammans med anmälaren för att få en fördjupad bild av hur oron hos anmälaren ser ut och hur barnet och vårdnadshavaren ställer sig till den. Det kan dock aldrig krävas av en anmälare att delta i ett sådant möte. Ett anmälningsmöte bör enligt förarbetena infalla inom den tidsgräns på fjorton dagar som gäller förhandsbedömningen.

Rekommendationen att genomföra ett anmälningsmöte avser enbart anmälare enligt 14 kap. 1 § SoL, och inte anmälare enligt 14 kap. 1 c § SoL. Om information hämtas in av någon annan än anmälaren eller den som berörs av anmälan har det i praktiken inletts en utredning, och det är inte tillåtet inom ramen för en förhandsbedömning.

6.3 Klargörande samtal med unga

Vid situationer då ett barn under 18 år uttalar att de är utsatta för onormalt stark kontroll, hot eller våld i hemmet och att de är rädda för sina föräldrar och/eller släktingar har socialtjänsten möjlighet att träffa den unge några gånger utan att informera vårdnadshavare. Syftet med dessa klargörande samtal är att utröna om den unge kan vara utsatt för hedersrelaterat förtryck och därmed befinna sig i riskzon för allvarligt våld. Det är en svår uppgift att bedöma den unges utsatthet. Det är av vikt att handläggare som för dessa samtal har kunskap om hedersrelaterat förtryck och därtill kultur, religion och familjeförhållanden. Det är viktigt att lyssna till den unges egen berättelse och uppfattning om sin livssituation samt få fram tillräckligt med information för att kunna göra en noggrann bedömning av allvaret i situationen. Under samtalen är det angeläget att klargöra för den unge vad som kan göras på kort och på lång sikt samt klargöra olika handlingsalternativ och vad dessa innebär. Den unge ska även informeras om hur en utredning går till och om eventuell polisanmälan, samt rätten till juridiskt ombud. Den unges egen inställning till sin situation, och egna beslut om hur den unge själv vill gå vidare, måste beaktas vid bedömning om eventuella åtgärder.

6.4 Rutiner vid beslut att inte inleda utredning

Ett beslut som resulterar i att utredning inte inleds ska dokumenteras i BBIC-formulär. Dokumentationen ska, förutom beslutet att utredning inte inleds, innehålla en risk- och skyddsbedömning, motivering till beslutet, datum och underskrift med befattning. Beslut att inte inleda utredning är delegerat till sektionschef. Dokumentationen med beslutet sparas i en pärm, så kallad kronpärm, tillsammans med anmälan i datumordning. Pärmerna ska förvaras i ett låsbart brandsäkert skåp. Gallring av kronpärm sker efter de gallringsregler som beslutats i Solna stad utifrån Riksarkivets allmänna råd gällande gallring.

Även om det finns ett pågående ärende i form av insats, ska det fattas ett beslut om utredning ska inledas eller ej. Förhandsbedömningen tillsammans med anmälan kopplas till ärendet i Treserva och läggs i personakten. Anmälan ska dokumenteras som inkommande information i Treserva. Om ärendet är avslutat i Treserva och det finns en personakt i arkivet, sparas handlingen i den personakten. Om det redan pågår en utredning av barnet eller den unge behöver det inte fattas ett beslut om att inleda utredning eller inte inleda utredning.

Beslut att inte inleda utredning bör informeras den det gäller om det inte finns starka skäl däremot. Enligt FB har en vårdnadshavare både rättigheter och skyldigheter och ska därför aldrig undanhållas information som hindrar dem från att uppfylla sina skyldigheter. Vid begäran från vårdnadshavare om skriftlig dokumentation av beslutet ska detta skickas ut, om inte ett beslut om att sekretesskydda uppgifterna är fattat.

7 Att inleda utredning

7.1 Regler för socialnämnds utredning

Utredningar inom socialtjänsten utförs med stöd av 11 kap. 1 § SoL. Där anges att socialnämnden utan dröjsmål ska inleda utredning när något, genom ansökan eller på annat sätt kommer till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Syftet med utredningen är att få fram ett allsidigt underlag för beslut om att avslå eller bevilja en ansökan och/eller att vidta åtgärder. När utredningen rör en underårigs behov av stöd eller skydd ger lagen socialtjänsten vissa särskilda befogenheter enligt 11 kap. 2 § SoL. Socialtjänsten får konsultera sakkunniga och ta de utomstående kontakter som behövs för utredningen (11 kap. 2 § SoL). Vidare har möjligheterna att skydda eller stödja barn och unga stärkts genom att socialtjänsten får samtala med barn utan vårdnadshavares samtycke eller medverkan (11 kap. 10 § SoL).

I 11 kap. 2 § SoL anges att utredningen inte onödigt får utsätta någon för skada eller olägenhet och att den ska vara slutförd inom fyra månader. Utredningen ska inte göras mer omfattande än vad som är motiverat av omständigheterna i ärendet, och får inte pågå längre än vad som är motiverat för att kunna bedöma barnets eller den unges behov av skydd. Framgår det klart under en utredning att vårdnadshavaren, eller barnet när barnet fyllt 15 år, inte kommer att ta emot erbjudna stödinsatser, kan socialtjänsten inte tvinga dem till det, varpå utredningen avslutas. Det är viktigt att i dessa fall noga dokumentera varför utredningen avslutades utan insats. Endast om förhållandena är sådana att LVU inte kan uteslutas, kan utredningen fortsätta mot vårdnadshavarens och den unges vilja.

Vid anmälan gällande ofödda barn, är det först när barnet fötts som utredning inleds. Utredningen inleds på barnet enligt 11 kap. 1 § SoL och vid behov med stöd av 11 kap. 2 § SoL. Vad det gäller ungdomar mellan 18 och 20 år, får socialtjänsten genomföra utredning även mot den unges vilja om grunderna för 3 § LVU föreligger, dvs. missbruk, brottslig verksamhet och/eller annat socialt nedbrytande beteende (t.ex. skolskolk i större omfattning, oförmåga att acceptera samhällets grundläggande normer eller vagabonderande).

Med socialtjänstens särskilda ansvar för barn och unga följer att utredning **alltid** ska inledas:

- vid ansökan om bistånd,
- om den minderårige kan vara i behov av stöd från socialtjänsten och den unge och vårdnadshavare samtycker till utredning,
- om risk för den underåriges hälsa eller utveckling kan misstänkas föreligga till följd av brister i hemmiljön eller den unges eget beteende,
- om ett barn kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående, eller
- om annan myndighet (domstol, åklagare) begär nämndens yttrande. Utredning skrivs på särskilt utredningsdokument för yttrande.

Även om socialtjänsten självständigt bestämmer hur en utredning ska genomföras för att ett allsidigt beslutsunderlag ska kunna arbetas fram, ska utredaren alltid eftersträva samförstånd med de som utredningen rör och noga informera om vilka kontakter som tas och vad som kommer fram i dessa. Om det inte är olämpligt bör den enskilde vara närvarande vid de olika sammanträffanden som utredaren arrangerar vid insamling av information. I de fall vårdnadshavaren eller barnet, om det fyllt 15 år, motsätter sig utredning är det särskilt angeläget att sträva efter öppenhet och delaktighet.

7.2 Beslut om utredning

Det kan uppstå tveksamheter om i vilka lägen socialtjänsten bör inleda utredning med anledning av inkommen information. Avsikten med utredning är att klargöra om barnet har behov av skydd eller stöd från socialtjänsten. Om socialtjänsten bedömer att barnet/den unge mot bakgrund av det som framkommit av anmälan inte är i behov av stöd eller skydd ska utredning ej inledas. Så snart socialtjänsten anser att ytterligare uppgifter behöver inhämtas för att ta ställning till barnets behov, ska utredning inledas.

Beslut om att inleda utredning är delegerat till socialsekreterare. Beslut ska alltid motiveras och motiveringen ska dokumenteras, likaså när och av vem beslutet fattats. Det är viktigt att vara tydlig i förhållande till den enskilda familjen i skälen till varför utredning inleds. Dokumentation sker i Treserva. Beslut att inleda utredning är reglerat i lag och kan inte överklagas av den enskilde då det är ett s.k. handläggningsbeslut.

Utredning avser den process som ska leda fram till ett beslut. Utredningar kan vara av mycket olika beskaffenhet. Vissa utredningar kan bestå av ett samtal, andra av omfattande informationssamlade genom samtal med enskilda, myndigheter och andra. Inför inledande av utredning är det av största vikt att ta reda på vem/vilka som har vårdnaden om barnet. Det kan ske genom befolkningsregister i Treserva eller via Skatteverket. Observera att vårdnaden om ett barn kan komma att ändras under pågående utredning, varför det är viktigt att alltid se till att man har alldeles nya uppgifter. Vårdnadshavare underrättas muntligt eller skriftligt om att utredning inleds.

Av rättssäkerhetsskäl ska beslut fattas om såväl inledande som avslutande av utredning. Det får aldrig råda minsta tveksamhet om vilken aktivitet som pågår; rådgivning, utredning eller så kallat faktiskt handlande, dvs. verkställighet av ett beslut om stöd, vård eller behandling.

7.3 Information till den enskilde

Grundregeln är att vårdnadshavare genast ska underrättas om ett beslut att inleda utredning gällande barnets behov av stöd eller skydd. I vissa situationer behöver det dock finnas möjlighet att avvakta med en sådan underrättelse. Detta har förtydligats i 11 kap. 2 § SoL med att den som berörs av en utredning genast ska underrättas om att utredning inletts, om inte särskilda skäl talar emot det. Situationer för särskilda skäl kan vara att vårdnadshavare eller annan närstående är misstänkt för övergrepp mot barnet och att polisutredningen befinner sig i ett känsligt läge. En annan situation kan vara att barnet själv är misstänkt för brott och att det kan vara till men för brottsutredningen om vårdnadshavarna underrättas. Ett önskemål från den unge själv att avvakta med att underrätta vårdnadshavare kan också vara ett skäl då den unge vänt sig till socialtjänsten och berättat om förhållande i hemmet som föranleder en utredning. Det kan handla om att den unge uppger situationer där det kan röra sig om hedersrelaterat våld.

Notera också att om socialnämnden får kännedom om ett misstänkt brott mot ett barn enligt

– 3, 4 eller 6 kap. brottsbalken, eller

– lagen (1982:316) med förbud mot könsstypning av kvinnor, och den misstänkte är en närstående, bör nämnden samråda med polis eller åklagare innan barnets vårdnadshavare underrättas om att en utredning har inletts. Se vidare under avsnitt 11.

De som berörs av utredningen ska ha tydlig information om vem som ansvarar för utredningen och om hur beslut fattas. Den som berörs bör även få förslag på tid för ett första samtal eller möte för att planera utredningen. Den muntliga informationen bör innehålla vad en barn- och ungdomsutredning innebär, vilka lagregler som gäller, utredningstider och om hur information inhämtas. De berörda ska också informeras om sina rättigheter, såsom besvär rätt, insyn m.m. enligt SoL och FL, möjligheten att rådfråga socialstyrelsen etc. För att ytterligare förtydliga informationen om vad en utredning innebär, ska de som är föremål för utredning få ta del av utredningsplanen. Det är av vikt att det framkommer att utredningsplanen kan komma att revideras. Både barnet/den unge och vårdnadshavare bör hela tiden göras delaktiga i utredningen och informeras om vad som framkommer under utredningen och om vilka bedömningar utredaren gör efter hand. Det slutliga resultatet av utredningen bör således inte komma som en överraskning för dem den berör.

7.4 Utredningsplan

Utredningsplanen bör alltid göras i samarbete med familjen och barnet/den unge men behöver förberedas av ansvarig utredare och godkännas av sektionschef innan man träffar barnet/den unge och vårdnadshavare. Alla uppgifter som behöver vara med finns i formuläret men eftersom alla utredningar är olika är det viktigt att tänka igenom och planera vad man behöver samla in för information i varje enskilt fall. Under utredningens gång kan det komma fram ytterligare information och planen kan då behöva revideras. Det är dock fortfarande oerhört viktigt att hålla fokus på det som har framkommit i anmälan för att inte utredningen ska svälla och ta mer tid än de fyra månader en utredning får ta. I utredningsplanen formuleras frågeställningar som ska kunna besvaras i analysen. Utredningsplanen belyser vad utredare behöver ta reda på för att kunna svara på frågeställningarna och hur utredare får information till utredningen. Med hjälp av tydliga och konkreta frågeställningar som är kopplade till den oro som anmälan innehåller kartläggs vilka behovsområden och föräldraförmågor som behöver belysas.

7.5 Grunder i utredning

Socialtjänsten avgör hur utredningen ska genomföras och därmed vilka kontakter som behöver tas. Det är dock viktigt att genomförandet av utredning görs med metoder som kan förstås och i mesta mån accepteras av barn, ungdomar och vårdnadshavare. Därför bör alltid vårdnadshavarens synpunkter på vilka kontakter som ska tas i möjligaste mån beaktas.

Genom att inledningsvis bygga upp ett förtroende med vårdnadshavarna, och gemensamt komma fram till vilket slags information som behövs för att utredningen ska ge en bra bild av barnets situation utifrån de frågeställningar som framkommit i anmälan, ges den största möjligheten att formulera gemensamma mål för vad som behöver förändras. Det är viktigt att även lyfta fram det som fungerar väl för barnet och vilka resurser barnet och familjen har för att få en nyanserad bild. Vid förslag till insatser är det avgörande att insatser är ämnade att förstärka resurserna och inte ensidigt fokusera på att undanröja brister.

Familjens integritet talar för att socialtjänsten inte ska ta fler kontakter än vad som är nödvändigt. I 11 kap. 2 § SoL finns regler om detta. Eftersom utredningen rör barnets behov och rättigheter i första hand har socialtjänsten dock ett stort ansvar för att det beslut som ska fattas efter genomförd utredning blir riktigt sett ur barnets perspektiv. Av hänsyn till barnet måste utredningen ge tillräckligt underlag för en helhetsbedömning inför beslut om stöd, vård och behandling. Ju mer relevant kunskap som inhämtats om, och direkt från, det enskilda barnet eller den enskilda ungdomen, desto mindre risk föreligger för felaktiga beslut.

7.6 Beslut om förlängd utredningstid

Om det finns särskilda skäl kan nämnden fatta beslut om förlängd utredningstid (11 kap. 2 § andra stycket SoL). Beslut om förlängd utredningstid får inte vara tills vidare, utan beslutet måste gälla förlängning en viss tid. Förutom tiden för förlängning ska även skälen till förlängning anges i beslutet. En förlängning av utredningstiden kan bli aktuell, om t.ex. en barnpsykiatrisk utredning eller polisutredning inte hinner slutföras inom ordinarie utredningstid, eller utlåtande från hälso- och sjukvård eller utredningsinstitution inväntas. Även att utredare inte kunnat komma i kontakt med familjen kan vara skäl för förlängning av utredningstiden. Dock krävs dokumentation om vad som gjorts för att försöka komma i kontakt med familjen. Det är bara förhållanden som socialtjänsten inte själv råder över som anses godtagbara skäl för förlängning av utredningstid. Hög arbetsbelastning, byte av handläggare, sjukdom eller semester är inte godtagbara skäl. Förlängningsbeslut ska fattas med stor restriktivitet eftersom avsikten med korta utredningstider är att stärka den enskildes rättssäkerhet. Beslut om förlängning av utredningstid är delegerat till enhetschef.

7.7 Uppföljning efter avslutad utredning

Enligt 11 kap. 4 a § SoL får socialnämnden besluta om uppföljning av ett barns situation oberoende av samtycke från barnet eller vårdnadshavare. En sådan uppföljning får ske om barnet bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd men samtycke till föreslagen åtgärd saknas samt förhållanden som anges i LVU inte föreligger. Beslut om uppföljning gäller när en utredning om barnets behov av stöd eller skydd avslutats utan beslut om insats.

Om socialtjänsten, efter avslutad utredning, konstaterar att det finns behov av insatser och vårdnadshavare eller barnet/den unge avvisar de erbjudna insatserna, måste socialtjänsten i de flesta fall respektera barnet/den unges och vårdnadshavares inställning. I vissa fall kan det kvarstå en stor oro för barnets situation och det kan vara viktigt att under ytterligare en tid kunna följa utvecklingen för barnet/den unge genom att ha uppföljande samtal med barnet och vårdnadshavare samt exempelvis förskola/skola. Vid en uppföljning får nämnden ta de kontakter som anges i 11 kap. 2 § SoL och samtala med barn i enlighet med 11 kap. 10 § SoL (se 11 kap. 4 c § SoL).

Bestämmelsen om uppföljning syftar till att möjliggöra för fortsatt uppsikt över barnets förhållanden samt att arbeta med ett motivationsarbete för att de insatser som barnet behöver ska kunna komma till stånd. Möjligheten till uppföljning ska inte tillämpas annat än när det finns starka skäl för det. Uppföljningen ska genomföras på ett genomtänkt, varsamt och respektfullt sätt.

Vid beslut om uppföljning ska ett formellt beslut ha fattats om att avsluta utredningen och det ska klart framgå av dokumentationen att vårdnadshavare och/eller barnet inte samtycker till den insats som socialtjänsten föreslagit utifrån sin bedömning av barnets behov. Det är även möjligt att besluta om uppföljning efter avslutad utredning om en ansökan om vård enligt LVU avslagits av domstol.

Uppföljning ska beslutas för viss tid under en period av högst två månader. Beslutet är ett s.k. handläggningsbeslut vilket innebär att det inte kan överklagas. Beslut om uppföljning ska motiveras och dokumenteras samt delges den det berör enligt gällande regler. De kontakter som tas och den information som inhämtas ska dokumenteras. Även beslut att avsluta uppföljningen ska dokumenteras och underrättas den det berör. Det är också möjligt att besluta om uppföljning efter avslutad placering, se avsnitt 9.7. Båda situationerna ger samma befogenheter för socialtjänsten enligt 11 kap. 4 c § SoL.

8 BBIC

8.1 BBIC-systemet

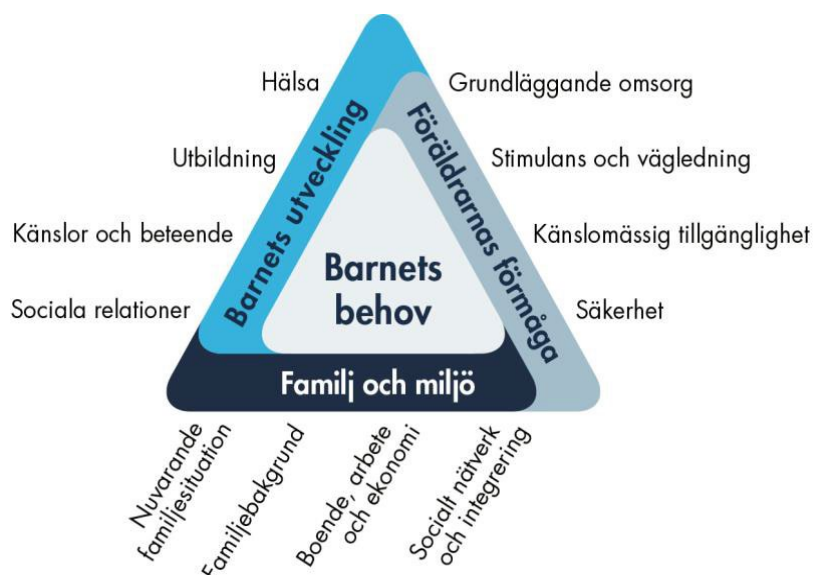
BBIC är ett system för handläggning, genomförande, systematiserad uppföljning och evidensbaserad utveckling inom social barnavård, avsett för barn och unga i åldrarna 0–20 år. BBIC har som visionärt mål att de barn och unga som socialtjänsten stödjer ska ha samma chanser som andra barn och unga i samhället.

BBIC utgår från FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och SoL. BBIC genomsyras av ett antal grundprinciper som bygger på värdegrund, teori och metoder som är i linje med aktuell forskning, lagstiftning och praxis med barnet i centrum.

BBIC har till syfte att stärka barnets delaktighet och inflytande, bidra till ett stärkt samarbete med barnets familj och med nätverket runt barnet samt att öka kvaliteten och rättssäkerheten i den sociala barn- och ungdomsvården. BBIC har under åren reviderats och har anpassats till den Nationella Informationsstrukturen (NI). NI är en nationellt enhetlig struktur för handläggning och insatser inom hälso- och sjukvård och socialtjänst (se avsnitt 6.3.1).

Alla som arbetar med barn och unga inom socialtjänsten i Solna stad ska ha genomgått grundutbildning i BBIC. BBIC-systemets dokumentationsstöd ska finnas tillgängligt i datasystemet.

Socialstyrelsen fick år 2014 uppdraget från regeringen att vidareutveckla BBIC för systematisk uppföljning. Syftet var att underlätta för kommuner att undersöka om arbetet har avsedd effekt, såväl på gruppnivå som med enskilda klienter. Arbetet med revideringen kom att riktas mot vad internationell forskning visar om de risk- och skyddsfaktorer som BBIC-triangeln omfattar. En ny, reviderad version av BBIC utvecklades där den vetenskapliga och evidensbaserade basen förstärktes och som gjorde BBIC effektivare och lättare att använda. Även triangeln reviderades (se Grundbok i BBIC, s. 24).

8.2 Triangeln

BBIC-triangeln är en teoretisk modell för att utreda och för att följa upp de behov ett barn har. Triangeln är avsedd att vara en hjälp i analysen av samspelet mellan olika faktorer som har betydelse för ett barns utveckling. I centrum av triangeln finns barnets behov. Triangeln har tre

sidor: Barnets utveckling, Föräldrarnas förmåga och Familj och miljö. Grundtanken är att alla faktorer i ett barns liv och omgivning samspelar och att detta samspel behöver uppmärksammas för att kunna skapa sig en så bra bild som möjligt av barnets situation. Barnets behov bedöms i en utredning som en funktion av samverkande faktorer från triangelns tre sidor. Det är utredningens frågeställningar som avgör vilka områden och delområden i triangeln som handläggaren särskilt väljer att fokusera på.

I reviderade BBIC har triangeln 12 områden och 37 delområden vilka utgår från risk- och skyddsfaktorer för utveckling av psykosocial problematik och signaler om att barn kan fara illa.

Risk- och skyddsfaktorer i triangeln

De risk- och skyddsfaktorer som omfattas av triangeln kan ha såväl direkt som indirekt påverkan på barnet. Direkta risk- och skyddsfaktorer har en direkt påverkan på barnets utveckling och/eller på föräldrarnas förmåga. Indirekta risk- och skyddsfaktorer har på motsvarande sätt en indirekt påverkan. Risk- och skyddsfaktorerna kan vara förändringsbara och kallas då dynamiska faktorer. Vissa faktorer kan inte förändras och de kallas då för statiska faktorer.

Utredningen av barnet syftar till att identifiera de faktorer som går att förändra och som det finns en mottaglighet hos familjen att arbeta med.

Familj och miljö

Triangelns sida Familj och miljö innehåller de fyra områdena Nuvarande familjesituation, Familjebakgrund, Boende, arbete och ekonomi samt Socialt nätverk och integrering (med delområden). Risk- och skyddsfaktorerna inom Familj och Miljö är i huvudsak indirekta faktorer. De har en indirekt påverkan på barnets utveckling och föräldrarnas förmåga. Vissa av faktorerna är statiska, det vill säga att de inte går att förändra. Exempel på detta är Tidigare händelser i familjen eller Föräldrarnas erfarenheter från uppväxten. Vissa av faktorerna är dynamiska, det vill säga att de kan gå att förändra. Exempel på detta är Nuvarande familjesituation, Föräldrars och syskons hälsa och beteende samt Socialt nätverk och integrering.

Områden och delområden (inom parentes) som innefattas av Familj och miljö:

- Nuvarande familjesituation (familjens sammansättning, föräldrarnas hälsa och beteende, syskonens hälsa och beteende).
- Familjebakgrund (föräldrarnas erfarenheter från sin egen uppväxt, tidigare händelser av betydelse i familjen).
- Boende, arbete och ekonomi (stabilitet och kvalitet i boendet, arbete och annan sysselsättning, ekonomi).
- Socialt nätverk och integrering (familjens sociala nätverk och integrering, familjens professionella nätverk).

Barnets utveckling

Triangelns sida Barnets utveckling innehåller de fyra områdena Hälsa, Utbildning, Känslor och beteende samt Sociala relationer (med delområden).

Risk- och skyddsfaktorerna inom Barnets utveckling är i huvudsak direkta faktorer. De har en direkt påverkan på barnets utveckling.

Faktorerna är dynamiska, det vill säga att de kan gå att påverka.

Områden och delområden (inom parentes) som innefattas av Barnets utveckling:

- Hälsa (hälsa och utveckling, tillgång till hälso- och sjukvård och tandvård).

- Utbildning (trivsel och närvaro, lärande, skolresultat och studieplanering, lek och fritid).
- Känslor och beteende (anknytning, känslor och temperament, attityder och värderingar, identitet, självständighet, socialt beteende).
- Sociala relationer (relationer till föräldrarna, relationer till andra barn och vuxna, våld, övergrepp och utnyttjande)

Föräldrarnas förmåga

Triangelns sida Föräldrarnas förmåga innehåller de fyra områdena Grundläggande omsorg, Stimulans och vägledning, Känslomässig tillgänglighet samt Säkerhet (med delområden). Risk- och skyddsfaktorerna inom Föräldrarnas förmåga är i huvudsak direkta faktorer. De har en direkt påverkan på barnets utveckling och/eller föräldrarnas förmåga. Faktorerna är huvudsak även dynamiska, vilket innebär att de kan gå att påverka.

Områden och delområden (inom parentes) som innefattas av Föräldrarnas förmåga:

- Grundläggande omsorg (grundläggande omsorg, vardagsrutiner, ansvar).
- Stimulans och vägledning (stimulans och engagemang, vägledning och uppfostringsstrategier).
- Känslomässig tillgänglighet (stabilitet i kontakt, känslomässig reglering och skydd, känslomässigt stöd).
- Säkerhet (skydd mot psykiskt och fysiskt våld, skydd mot att bevittna och uppleva allvarliga konflikter eller våld mellan vuxna, skydd mot sexuella övergrepp och sexuell exploatering, skydd mot utnyttjande).

8.3 Handläggning under utredningstiden

8.3.1 Dokumentflödets anpassning till den nationella informationsstrukturen (NI)

Dokumentationen i ett ärendes handläggning har i det reviderade BBIC anpassats till NI. Syftet med NI är att uppnå en nationellt enhetlig dokumentation för vård och socialtjänst genom en förbättrad och strukturerad informationshantering. I BBIC finns ett dokumentationsstöd som ger en beskrivning av vad som bör dokumenteras under handläggningstiden från det att ett ärende inleds tills det avslutas (se Nationell informationsstruktur, 2016:1).

8.3.2 Utredningsprocessen

Utredningen planeras med hjälp av dokumentationsstödet Utredningsplan. Den information som kommer socialtjänsten till del i anmälan eller ansökan ligger i förhandsbedömningen till grund för utredningens frågor. Dessa styr i sin tur vilken information, samt omfattningen av denna, som behöver inhämtas i utredningen. Mot slutet av utredningstiden strukturerar handläggaren det inhämtade materialet och återvänder sedan till utredningens frågor för att med hjälp av materialet analysera och besvara dem. Analysen ligger till grund för bedömning av barnets behov av insatser. Det kan under utredningens gång framkomma information kring behovsområden som visar sig vara relevanta även om det inte är aktuellt utifrån den ursprungliga utredningsplanen. Den ska då kunna revideras.

Förutom information från barnet/den unge samt barnets föräldrar inhämtas information från referenter i barnets och familjens omgivning. Beroende på hur omfattande utredningen är, och det med stöd av utredningsfrågorna bedömda behovet av information från flera olika referenter, avgörs vilka som ska ombesörja information till utredningen. Det är väsentligt att referenter väljs i samråd med familjen. Om den unge och/eller vårdnadshavare motsätter sig inhämtande av information från referent kan denna information inhämtas enligt 11 kap. 2 § SoL. Det är viktigt att dokumentera i vilket avseende den unge och/eller vårdnadshavaren inte har samtyckt till att socialnämnden tar de kontakter som behövs.

I det reviderade BBIC finns ett konsultationsstöd med ett antal frågor som är avsett att användas av utredaren för att inhämta uppgifter genom referentsamtal. Om skriftliga uppgifter behövs kan socialtjänstens samverkanspartner lämna uppgifter till socialtjänsten med stöd av mallar för utlåtanden. Skola, barnomsorg, BUP och barnhälsovård samt tandvård är exempel på experter inom olika yrkesområden som kan komma att konsulteras i en utredning.

Utredningens funktion är att klargöra om det aktuella barnet har behov av skydd eller stöd från socialtjänsten. Barnets bästa ska vara avgörande vid bedömning och beslut (SoL 1 kap. 2 §).

8.4 Att koppla ihop BBIC- triangeln

BBIC:s dokumentationsstöd Beslutsunderlag är till hjälp för utredaren att strukturera den insamlade informationen och besvara utredningens frågor. Informationen i dokumentet ligger till grund för nämndens beslut. En beskrivning av barnet utifrån utvecklingsområdena relateras i dokumentet till aspekter i föräldrarnas förmåga att tillgodose de behov som barnet har. Därtill kommer de faktorer i familj och miljö som utgör risk- och skyddsfaktorer för barnet att få sina behov tillgodosedda och/eller föräldrarna att utöva sitt föräldraskap.

En utredning enligt BBIC syftar till att belysa om det finns obalans eller brister i barnets triangel. En liksidig triangel tyder på att barnets behov tillgodoses av föräldrarnas förmåga och/eller faktorer i familj och miljö. Det är viktigt att det under utredningen framkommer vilka risk- och skyddsfaktorer som finns samt konsekvenserna av dessa för barnet. Utredningen syftar till att identifiera barnets behov och var insatser kan behövas när föräldrarnas förmåga och/eller faktorer i familj och miljö inte räcker till för att tillgodose behoven.

Om det framkommer behov hos barnet som inte är tillgodosedda ska utredningen ligga till grund för att bedöma om insats behövs, och i så fall vilka insatser som behöver tillsättas för att tillgodose barnets behov. Målen för insatserna formuleras i barnets vård- och/eller genomförandeplan.

8.5 Analys och bedömning

Utredarens uppgift under utredningsprocessen är att med stöd av utredningens frågor välja ut och samla in information som ligger till grund för en analys av barnets situation. Med hjälp av analysen ska utredaren besvara utredningens frågor. Att analysera är en komplex process som ställer stora krav på utredande socialsekreterare. Analysen är ett kraftfullt och ansvarsfullt verktyg och det är i analysen som utredarens stora ansvar och maktposition blir synligt. Det är av vikt att ha fokus på barnperspektivet samt strävan efter samverkan med familjen även i analysen. Syftet med analysen är att klargöra barnets behov och hur dessa bäst kan tillgodoses.

Utredaren analyserar barnets situation utifrån sin psykosociala profession, teori och forskning, men bör sätta en gräns för hur komplex och omfattande en utredning bör bli genom att utesluta vissa faktorer som inte är tillräckligt relevanta eller nödvändiga att belysa. Det är utredningens frågor som styr. Lagstiftningen sätter inte bara en tidsmässig gräns för utredning, utan även en restriktion att inte utreda mer än nödvändigt (11 kap. 2 § SoL).

Analys och bedömning av barnets behov sker i det reviderade BBIC i tre steg:

1. Bedömning av risk.
2. Bedömning av behov.
3. Bedömning av mottaglighet.

Det första steget i analys- och bedömningsprocessen är att bedöma risken för barnet, vilket görs för att avgöra behovet av insatser samt deras intensitet och omfattning. De riskfaktorer som identifieras i utredningen ställs i relation till de skyddsfaktorer som identifierats. Kvaliteten,

omfattningen och intensiteten hos skyddsfaktorerna kan ha en avgörande inverkan på barnets möjligheter till en positiv utveckling. Ju fler och mer omfattande riskerna är för barnet, desto fler och omfattande skyddsfaktorer behövs för att tillgodose barnets behov. Om risken är hög och om skyddsfaktorer saknas eller är bristfälliga behöver barnet och familjen fler och mer omfattande insatser än om skyddsfaktorer finns och är tillräckliga. Mottagligheten för föreslagna insatser bedöms i detta steg i syfte att anpassa insatserna till familjens förutsättningar för att insatserna ska bli så effektiva som möjligt. Barnets behov av skydd är alltid centralt och ska alltid beaktas, i ett första steg såväl som under hela utredningsprocessen.

Handläggningsstegen i behovsbedömningen

1. Bedömning av risk

När det insamlade materialet i utredningen strukturerats med hjälp av dokumentationsstödet görs den första av två riskbedömningar. Den syftar till att svara på om barnet far illa i sin nuvarande situation och om insatser behövs. Därpå görs den andra riskbedömningen vilken syftar till att svara på hur hög risken är att de problem som identifierats kommer att fortsätta och/eller förstärkas och vilken risk som därmed finns att barnet utvecklar långvariga psykosociala problem. BBIC tillhandahåller en femgradig skala till stöd för bedömningen av risken för barnet och fungerar som ett stöd för enhetligheten i de bedömningar som görs. Den så kallade riskprincipen säger att insatsers intensitet och omfattning ska ges utifrån barnets risknivå (vid fler riskfaktorer och färre skyddsfaktorer behövs desto mer intensiva och omfattande insatser för barnet).

2. Bedömning av behov

När riskfaktorerna identifierats blir nästa steg att fokusera på vilka av riskfaktorerna som går att förändra, enligt den så kallade behovsprincipen. En bedömning görs av barnets centrala behov. Bedömningen går ut på att identifiera vilka risker som är upprätthållande, det vill säga att de gör att problemen fortsätter, och vilka skyddsfaktorer som finns som kan motverka problematiken. De insatser som erbjuds bör fokuseras på att förstärka och vidmakthålla de motverkande faktorerna i syfte att öka skyddet runt barnet och motverka konsekvenserna av de upprätthållande faktorer som finns.

Effekten av insatsen ska kunna mätas och ställas i relation till huruvida barnets behov har tillgodosetts. Det reviderade BBIC betonar därför vikten av tydliga mål när insatserna ska utformas.

3. Bedömning av mottaglighet

Det tredje steget i analysen görs enligt den så kallade mottaglighetsprincipen, som säger att de mest effektiva insatserna ska erbjudas. Barnets och familjens förutsättningar att ta emot insatserna undersöks för att insatserna ska få rätt effekt och familjen ska få bästa möjliga förutsättningar att tillgodogöra sig dem. Barnets skyddsbehov är centralt vid bedömningen. Barnets och familjens egna önskemål, synpunkter och motivation behöver undersökas för att skapa delaktighet och för att samverka med familjen ska bli så effektiv som möjligt. En prövning av samtycket till de föreslagna insatserna görs i detta steg. Alla berördas uppfattning behöver framkomma i dokumentationen. Socialnämnden har ett samordningsansvar i de fall insatser behövs även från andra huvudmän.

9 Beslut

9.1 Olika typer av beslut

I samband med handläggning av ärenden som rör enskilda inom socialtjänsten fattas olika typer av beslut; slutliga beslut, handläggningsbeslut och verkställighetsbeslut. Det är viktigt att skilja på

dessa beslut då de delvis hanteras olika. Vissa bestämmelser i FL, t.ex. överklagandemöjligheten enligt 41 §, gäller bara beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt.

Slutliga beslut

Detta avser beslut varigenom en myndighet avgör ett ärende. Det innebär att sakfrågan i ärendet avgörs genom att exempelvis avslå eller bifalla en ansökan om bistånd, avge yttrande till åklagare, besluta om att ansöka om vård enligt LVU eller besluta om omedelbart omhändertagande. Även beslut som fattas under pågående utredning kan var ett slutligt beslut, t.ex. att ett barn placeras på utredningshem under utredningstiden.

Ett beslut om att avsluta ärendet kan fattas utan att pröva själva sakfrågan. Om ett ärende inte kan tas upp till prövning, t.ex. på grund av att ett ärende uppkommit genom en person som inte har behörighet eller befogenhet att ansöka, ska nämnden avvisa ärendet. Om en ansökan återtas, om den som sökt om en insats avlidit eller om saken på annat sätt förlorat aktualitet ska nämnden istället avskryva ärendet från vidare handläggning. Avvisningsbeslut och avskrivningsbeslut är slutliga beslut. Avskrivningsbeslut likställs med beslut att lägga ner utredning.

Handläggningsbeslut

Under handläggning av ett ärende fattas beslut som är av betydelse för ärendet, men inte avgör ärendet i sak. Det kan röra sig om att fatta beslut om att hämta in sakkunnig- eller expertutlåtande från hälso- och sjukvård eller annan myndighet, eller besluta om att göra en polisanmälan. Handläggningsbeslut kan inte överklagas men bör ändå motiveras för att den enskilde ska kunna förstå nämndens ställningstagande inför beslutet.

Verkställighetsbeslut

När nämnden fattat ett beslut om bistånd enligt SoL eller insats enligt LVU beslutar nämnden hur biståndet eller insatsen praktiskt ska verkställas. Ett verkställighetsbeslut kan som regel inte överklagas. Ett undantag är ett placeringsbeslut enligt 11 § LVU. Även verkställighetsbeslut ska motiveras om beslutet påverkar den enskildes situation på ett inte obetydligt sätt.

9.2 Tidsbegränsat beslut

Ett tidsbegränsat beslut kan förekomma exempelvis när ett bistånd i form av kontaktperson eller kontaktfamilj beviljas. Eftersom det kan vara svårt att överblicka hur länge det föreligger behov av biståndet är det lämpligt att detta tidsbegränsas. Bedömningen av att tidsbegränsa ett beslut får inte göras slentrianmässigt utan ska alltid göras utifrån individuell bedömning. Ett tidsbegränsat beslut följs upp på sedvanligt sätt som andra beslut.

9.3 Motivering av beslut

Alla beslut som påverkar den enskilde på ett inte obetydligt sätt ska som utgångspunkt motiveras. Motiveringen ska klargöra vilka omständigheter som har varit avgörande för nämndens ställningstagande, och vilka föreskrifter som har tillämpats (32 § FL).

Alla beslut bör motiveras för att den enskilde bättre ska kunna förstå varför nämnden fattar ett visst beslut. JO har understrukt vikten av att myndigheter motiverar sina beslut och att skälen som ligger till grund för ställningstaganden anges utförligt och tydligt. När det gäller t.ex. ansökan om vård enligt LVU måste det klart framgå av beslutet vilka kriterier i 2 § respektive 3 § LVU som åberopas. När det gäller avslag på en ansökan är det inte tillräckligt att motivera beslutet med att ”behovet kan tillgodoses på annat sätt” utan det måste framgå vad som i just det fallet avses med ”på annat sätt”.

Beslut som rör omhändertagande eller vård enligt LVU omfattas inte av sekretess. Motiveringen till ett beslut är en del av beslutet vilket innebär att inte heller motiveringen är sekretesskyddad.

Det är därför av vikt att tänka på att utforma motiveringen så att barnets, den unges eller vårdnadshavares personliga förhållanden inte röjs i onödan.

9.4 Kommunikering inför beslut

Innan beslut fattas ska en enskild få ta del av allt material som är av betydelse för beslutet, vilket även innefattar de uppgifter i ärendet som har tillförts av någon annan än den enskilde, om det inte är uppenbart obehövligt (25 § FL). I mer komplexa ärenden kan det vara bra att kommunicera hela beslutsunderlaget för att den enskilde ska få överblick samtidigt som socialnämnden genom kommunikeringen säkerställer att nämnden har uppfattat den enskilde på ett korrekt sätt.

Tanken med kommunikering är att ingen ska ”dömas ohörd”. Det innebär att det inte är tillräckligt att skicka uppgifter till den enskilde i samband med att beslut fattas, eftersom den enskilde även ska få tid på sig att yttra sig över uppgifterna.

Skyldigheten att kommunicera gäller bl.a. utredningsmaterialet, men omfattar inte nämndens bedömning eller förslag till beslut. Det finns däremot inget hinder för att även nämndens bedömning och förslag till beslut kommuniceras innan beslutet är slutligen fattat. FL anger nämligen enbart minimikrav för vad som ska kommuniceras.

Kommunicering ska ske med alla parter i ärendet. Detta innebär att kommunikering även ska ske med barn som har fyllt 15 år.

Notera att utredningsmaterialet ska översättas om det behövs för att den enskilde ska kunna ta till vara sin rätt (13 § FL).

När behöver kommunikering inte ske?

I vissa fall är kommunikering inte nödvändig. Det gäller bl.a. om:

- materialet saknar betydelse för beslutet, t.ex. om en annan person har lämnat en uppgift som redan är känd eller som inte behövs för beslutsfattandet,
- det är uppenbart obehövligt att kommunicera, t.ex. om beslutet inte går parten emot, dvs. om den enskilde får precis vad denne har ansökt om eller begärt, eller
- om det kan försvåra genomförandet av beslutet, t.ex. ibland vid ett omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU.

Notera dock att kommunikering ska ske innan ansökan görs till förvaltningsrätten i enlighet med 8 § LVU.

Skäligt rådrum

En part ska ges skäligt rådrum för att yttra sig över beslutsunderlaget. I förarbetena till den ursprungliga FL anges fem dagar som en minimitid oberoende av ärendets art. Om det är ett omfattande material eller om den enskilde behöver hjälp av ett ombud eller biträde kan tiden behöva vara betydligt längre.

Det är viktigt att nämnden inte fattar beslut i ett ärende samma dag som en angiven tidsfrist löper ut. Notera att om alla parter i ett ärende har yttrat sig före utgången av tidsfristen och det av omständigheterna framgår att de inte har för avsikt att komplettera sina yttranden alternativt, eller förklarat att de inte avser att yttra sig, finns det inget hinder för nämnden att fatta beslut före den utsatta tidpunkten.

Tiden för kommunikering ska räknas in i tiden inom vilken en utredning avseende barn ska vara färdigställd.

9.5 Underrättelse av beslut

Underrättelse till part i ärende ska göras på nämndens initiativ oberoende av om den enskilde begär det eller inte. Vid beslut som går den enskilde emot ska anvisning om hur beslutet kan överklagas bifogas som en bilaga till beslutet.

Båda vårdnadshavarna ska underrättas om beslut som gäller barn eller unga. Om vårdnadshavarna bor på var sitt håll ska var och en personligen få underrättelser. Det räcker inte med att underrätta den ena vårdnadshavaren och utgå från att denne också underrättar den andre. Bor vårdnadshavarna tillsammans kan underrättelse adresseras till dem båda på uppgiven adress. Om den unge fyllt 15 år ska denne underrättas personligen. Det är den unges ålder vid tidpunkten för underrättelsen som är avgörande om det ska ske personlig underrättelse. Även barn under 15 år kan underrättas personligen om barnet har möjlighet att tillgodogöra sig beslutet och förstå dess innebörd.

10 Olika insatser

10.1 Biståndsbedömda öppenvårdsinsatser

Med öppenvårdsinsatser avses alla former av behovsprövade insatser som inte är heldygnsvård. Det kan exempelvis vara insatser i form av kontaktperson, kontaktfamilj eller annat stöd till barnet/den unge eller dess föräldrar, t.ex. familjebehandling under kortare tid som är biståndsbedömt kring innehåll, omfattning och varaktighet. Vid biståndsbedömda öppenvårdsinsatser upprättas en genomförandeplan där det framgår en tydlig koppling mellan de behov som finns och de mål som ska uppfyllas på kort och på lång sikt. Om flera parallella insatser beslutats är det viktigt att dessa samordnas och att alla som berörs får adekvat information med beaktande av gällande sekretessregler. Om beslut fattas om s.k. mellantvång enligt 22 § LVU ska även en behandlingsplan upprättas.

10.2 Dygnetruntvård

De placeringsalternativ som finns inom socialtjänsten är främst placering i familjehem eller olika kategorier av hem för vård och boende (HVB) eller Statens institutionsstyrelses (SiS) ungdomshem. För tillfällig placering eller placering i samband med utredning är jourhem ett vanligt alternativ. Även frivillig vård av barn under 18 år utanför det egna hemmet är av så ingripande karaktär för dem ärendet rör, och har sådan dignitet, att beslut alltid bör fattas av nämnd. Akuta korttidsplaceringar i jourhem eller annat akuthem enligt 4 kap. 1 § SoL, t.ex. HVB-hem som får pågå högst fyra månader, är undantagna från regeln om nämndbeslut.

Notera att placeringar enligt 11 § LVU alltid ska fattas av nämnd såvida det inte är fråga om en akut placering. I detta fall kan nämndens ordförande eller en annan person som nämnden har förordnat, besluta i frågan.

10.3 Familjehem

Ett familjehem är ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden personligen tar emot ett barn eller en ungdom för stadigvarande vård och fostran. Det är socialnämnden som är skyldig att utreda ett tilltänkt familjehems lämplighet. Nämnden kan inte överlåta till en organisation, stiftelse, bolag eller motsvarande att utreda ett tilltänkt familjehem då utredning av familjehem/jourhem utgör myndighetsutövning. Placering i familjehem är i allmänhet den mest naturliga och lämpliga vårdformen för underåriga, i synnerhet yngre barn, både enligt SoL och LVU. Enligt SoL ska nämnden alltid överväga om barnet eller den unge kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående. Nämndens vårdansvar kvarstår även när det direkta vårdutövandet överlämnats till ett familjehem.

10.4 HVB

Med hem för vård och boende (HVB) avses heldygnsomsorg som yrkesmässigt tillhandahåller vård, behandling, omvårdnad och tillsyn för barn och ungdomar. Verksamheten får inte utan tillstånd av IVO bedriva sitt arbete, och IVO har tillsynsansvar. HVB-hem kan användas dels för kortare tids utredning eller för att tillgodose ett akut vårdbehov, dels för längre tids vård och behandling. Placering av små barn utan förälder på HVB-hem bör undvikas. Placering på HVB-hem kräver nämndbeslut, bortsett från när placeringen görs enligt 4 kap. 1 § SoL och bedöms vara högst fyra månader, vilket kan avgöras av tjänsteman utifrån socialnämndens delegationsordning. I Solna stad är beslut upp till fyra månader delegerat till sektionschef. Akuta placeringsbeslut enligt 11 § LVU får dock, vid sidan av nämnden, endast fattas av nämndens ordförande eller annan ledamot som nämnden har förordnat. Nämndens vårdansvar kvarstår även när det direkta vårdutövandet överlämnats till ett HVB-hem. En placering som inledningsvis varit avsedd att bli kortvarig, men av olika skäl förlängs, ska föreläggas nämnd för beslut. Beslutet ska fattas senast inom fyra månader och bygga på en vårdplan. Barnets behov och rättssäkerhet kräver att tillfälliga placeringar inte bör förlängas. Barn och ungdomar kan vårdas på HVB-hem både med stöd av SoL och LVU.

10.5 Jourhem

Enligt 6 kap. 6 § tredje stycket SoL framgår att en nämnd måste utreda förhållandena och förutsättningarna för vård i de enskilda hem som ska fungera som jourhem. Alla jourhem måste vara godkända av en nämnd. Med jourhem avses ett enskilt hem som vid upprepade tillfällen under kortare tid, men inte stadigvarande, tar emot olika barn för akuta placeringar på uppdrag av socialnämnden. Nära anhöriga eller god vän till familj som tillfälligtvis vårdar ett barn betraktas inte som jourhem. Att utreda förhållandena i ett tilltänkt jourhem och förutsättningarna för vård i jourhemmet är myndighetsutövning. Utredningsansvaret kan därför inte överlätas på bolag, stiftelser eller motsvarande. En ansvarig nämnd har dock möjlighet att anlita uppdragstagare som är fysiska personer och som knyts till nämnden på sådant sätt att de kan anses delta i nämndens verksamhet för att utföra utredning.

Enligt 6 kap. 6 § fjärde stycket SoL får ett barn inte vårdas i ett jourhem längre tid än två månader räknat från den tidpunkt då nämndens utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL avslutats, om inte särskilda skäl finns. Om utredningstiden på fyra månader av olika skäl förlängts räknas tiden från när utredningen faktiskt avslutades. Särskilda skäl kan t.ex. vara att en rättsprocess om vården av barnet pågår vid förvaltningsdomstol eller att det saknas ett lämpligt familjehem eller annan lämplig placeringsform där barnet kan placeras för stadigvarande vård och fostran. Det kan också handla om att barnet kan komma att flytta hem inom kortare tid, att det finns ett tilltänkt hem som kan ta emot barnet vid en senare tidpunkt eller att behovet av en placering kommit upp i sent skede under utredningstiden (Barn och unga i familjehem och HVB – Handbok om socialnämndens ansvar och uppgifter, s. 77-80). En placering som inledningsvis varit avsedd att bli kortvarig, men av olika skäl förlängs ska senast inom fyra månader föreläggas nämnd för beslut.

10.6 SiS ungdomshem

Målgruppen för SiS ungdomshem är ungdomar mellan 12-21 år som utsätter sig själva eller sin omgivning för omedelbar fara, t.ex. genom kriminalitet, missbruk, våld eller prostitution. Det är SiS som är central förvaltningsmyndighet för de särskilda ungdomshemmen. SiS svarar för anvisning av platser och föreståndaren vid den anvisade institutionen är ansvarig för vården och har rätt att fatta beslut under vårdtiden. Placering på ungdomshem sker enligt 11 § första stycket LVU och föregås alltid av nämndbeslut, antingen i form av beslut om omedelbart omhändertagande eller i form av beslut om vård. Det senare förutsätter att domstol har beslutat om vård. En placering på ett ungdomshem kan ske vid ett akut vårdbehov, för utredning eller vid behov av längre tids vård och behandling.

11 Vård utanför hemmet

11.1 Särskilt utsedd socialsekreterare för barnet eller den unge

När vård ges i ett familjehem eller HVB-hem ska det finnas en av socialnämnden särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet eller den unge (6 kap. 7 c § SoL). Syftet med bestämmelsen är att garantera att det under hela vårdtiden finns en särskilt utsedd socialsekreterare som har ansvar för kontakterna med barnet eller den unge. Rollen som barnets eller den unges socialsekreterare innebär framför allt att handla i barnets eller den unges intresse.

Socialsekreteraren ska således, så långt det är möjligt, ha en självständig ställning i förhållande till familjehemmet eller HVB-hemmet, och därmed inte handlägga frågor som rör villkoren för uppdraget mellan socialtjänsten och vårdgivaren. Socialsekreteraren ska besöka barnet eller den unge regelbundet i den omfattning som är lämpligt utifrån barnet eller den unges behov och önskemål.

11.2 Vårdkostnader

När beslut om vård utanför hemmet har fattats ska nämnden utreda föräldrarnas betalningsförmåga för barnets vård. Barnets föräldrar är skyldiga att i skäligen utsträckt bidra till kommunens kostnader för barnet (8 kap. 1 § SoL). Avtalad ersättning fastställs i särskilt beslut.

11.3 Vårdplan

När ett barn behöver placeras i ett annat hem än det egna ska en vårdplan upprättas. Vårdplanen är en del av BBIC-strukturen och är ett centralt dokument som ska ligga till grund för genomförandet och uppföljningen av vården, oavsett om vården bedrivs med stöd av SoL eller LVU. Vårdplanen ska fokusera på hur barnets eller den unges behov ser ut samt klargöra de övergripande målen med placeringen.

Vårdplanen måste i alla delar kunna förstås av vårdnadshavaren och den unge, om den unge fyllt 15 år. De ska ta ställning till om de samtycker till vårdplanen eller inte. Vårdnadshavaren och den unge ska underteckna vårdplanen så att det klart framgår att de tagit del av den och om de samtyckt till den eller inte. Samtycket avser endast vårdplanen, inte övrigt dokumenterat utredningsmaterial. Om samtycke lämnas till den planerade vården kan placeringen göras med stöd av SoL. Om vårdnadshavare och den unge över 15 år inte samtycker till vårdplanen i sin helhet kan det bli aktuellt att ansöka om vård med stöd av LVU.

11.4 Genomförandeplan

En genomförandeplan bygger på den upprättade vårdplanen och beskriver hur den beslutade vården konkret ska genomföras. Genomförandeplanen ska innehålla konkreta och urskiljbara mål för insatsen. Den kan både beskriva mål och delmål och ska svara på vad, hur, när och av vem/vilka som ska se till att målen med vården blir uppfyllda. En genomförandeplan tydliggör ansvar och roller mellan vårdgivare, socialsekreterare, barnet/den unge, vårdnadshavare samt vid behov andra huvudmän. Ambitionen är att skapa förutsättningar för att alla parter ska kunna bli delaktiga i vården. Genomförandeplanen kompletteras och revideras vid behov utifrån uppföljning av insatsen.

11.5 Övervägande om hur vården ska inriktas och utformas

I 6 kap. 8 § SoL och 13 § LVU har ett förtydligande gjorts som innebär att ett övervägande av vård även ska omfatta hur vården framöver ska inriktas och utformas för att uppnå långsiktiga och stabila lösningar. Genom denna ändring har det också blivit möjligt att låta övervägandet inbegripa frågan om det är möjligt att inom en rimlig framtid kunna återförena barnet med sina föräldrar. Huvudregeln ska alltså vara att vården ska inriktas på en återförening.

Socialnämnden har ansvar för att alla de åtgärder vidtas som behövs för att en återförening ska kunna ske. Vid tidpunkten för övervägandet kan det emellertid visa sig att en återförening med föräldrarna inte är möjlig. Under sådana omständigheter kan det finnas behov av att uppdatera såväl vårdplan som genomförandeplan utifrån det övervägande som gjorts beträffande vården.

Att placera ett barn eller en ungdom i ett familjehem eller på institution är den mest långtgående insats som görs inom socialtjänsten. En av de viktigaste uppgifterna är därmed att noga följa barnet eller den unges placering utanför hemmet, genom tät kontakt med såväl barnet/den unge som föräldrarna och familjehemmet eller institutionen, för att se till att vårdplanens och genomförandeplanens målsättning uppfylls. Detta gäller oavsett om det är en placering enligt SoL eller LVU. Skyldigheten att överväga vården avser även privata placeringar som nämnden har lämnat sitt samtycke till.

När barnet varit placerat i samma familjehem under **två år** från det att placeringen verkställdes, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken (6 kap. 8 b § SoL). **Därefter ska frågan övervägas årligen.** Undersökningar har visat att vårdnadsöverflyttningar används alltför sällan. Socialtjänsten har inte i tillräcklig grad beaktat att en vårdnadsöverflyttning kan ge bättre möjligheter för kontinuitet och trygghet i vården. Hur barnets umgänge med de biologiska föräldrarna har sett ut och hur det har fungerat är viktigt att beakta vid övervägande om vårdnadsöverflyttning. Ställningstagandet som följer ska noggrant dokumenteras och motiveras.

11.6 Upphörande av vård enligt SoL

Vård utom hemmet ska avslutas så snart den inte längre behövs, men det innebär inte att nämndens ansvar upphör. Socialnämnden ska genom att anordna lämplig eftervård eller utslussning även tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vården utanför det egna hemmet har avslutats (5 kap. 1 § SoL). Många ungdomar kan behöva bo kvar i sitt familjehem även efter myndighetsåldern och till dess skolgången avslutats.

Om barnet är placerat i ett hem för stadigvarande vård och fostran (6 kap. 6 § första stycket SoL) stycket och en vårdnadshavare eller barnet, om barnet har fyllt 15 år, begär att vården enligt SoL ska upphöra, ska socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud enligt 24 § lagen LVU. Detta framgår av 6 kap. 8 a § SoL. Bestämmelsen om flyttningsförbud i 24 § LVU är avsedd att användas i de fall där själva separationen eller flyttningen är skadlig för barnet.

11.7 Uppföljning när ärendet upphör enligt SoL ~~och LVU~~

Socialnämnden har enligt 5 kap. 1 § SoL ett särskilt ansvar för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. Socialnämnden ska i sin omsorg om barn och ungdomar tillgodose det särskilda behov av stöd och hjälp som kan finnas sedan vård och fostran utanför det egna hemmet upphört.

Socialnämnden får enligt 11 kap. 4 b § SoL besluta om uppföljning av ett barns situation efter det att en placering i ett familjehem eller HVB-hem har upphört. En förutsättning för att en sådan uppföljning får ske är att barnet bedöms vara i särskilt behov av nämndens stöd eller skydd, men samtycke till sådan åtgärd saknas och att förhållanden för vård enligt LVU inte föreligger. Beslut om uppföljning efter avslutad placering kan fattas oberoende av samtycke från vårdnadshavare eller barnet/den unge. Vid en uppföljning får nämnden konsultera sakkunniga och i övrigt ta de kontakter som behövs, samt samtala med barnet utan vårdnadshavarens samtycke (se 11 kap. 4 c § SoL).

Syftet med bestämmelsen är att ge socialnämnden en möjlighet att följa den som är under 18 år i de fall det finns en berättigad oro för barnets situation i hemmet eller förhållanden i övrigt. I detta ligger att möjligheten till uppföljning inte ska tillämpas annat än när det finns starka skäl för det. Uppföljningen ska genomföras på ett genomtänkt, varsamt och respektfullt sätt. Beslutet är ett s.k. handläggningsbeslut vilket innebär att det inte kan överklagas.

Uppföljningen ska avslutas senast två månader från det att placeringen har upphört eller när nämnden dessförinnan finner skäl att inleda ny utredning. Nämnden ska underrätta barn som fyllt 15 år och vårdnadshavare som berörs om beslutet att inleda respektive avsluta uppföljningen. Det är också möjligt att i vissa fall besluta om uppföljning efter avslutad utredning, se avsnitt 5.7. Båda situationerna ger samma befogenheter för socialtjänsten enligt 11 kap. 4 c § SoL.

12 Dokumentation

12.1 Regler för dokumentation

Enligt socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd, SOSFS 2014:5 och 2014:6, ska nämnden säkerställa att det finns rutiner för handläggning och dokumentation av ett ärende, för dokumentation av genomförandet av en beslutad insats, för hur uppgifter lämnas mellan den som fattar beslut om insats och den som ansvarar för det praktiska genomförandet av insats, samt för uppföljning och utvärdering av en beslutad insats.

Dokumentation som upprättas inom socialtjänsten och som rör enskilda ska innehålla tillräckliga, väsentliga och ändamålsenliga uppgifter. Den ska vara objektiv och saklig. Det ska framgå varifrån uppgifterna kommer, och vad som är faktiska omständigheter och vad som är bedömningar. Endast de uppgifter som har betydelse utifrån ärendets art i det enskilda fallet ska dokumenteras. Att dokumentationen görs korrekt är ett sätt att rättssäkra handläggningen för den enskilde. Samtycke och vad det omfattar ska dokumenteras. Vid utredningar som bedrivs utan samtycke ska det framgå av dokumentationen i vilka avseenden den enskilde inte har samtyckt till att nämnden tar de kontakter som behövs. Notera även att om socialnämnden får kännedom om att barn har utsatts för övergrepp, misshandel eller dylikt, och inte gör en polisanmälan, bör nämnden dokumentera varför en anmälan inte sker. Dokumentationen ska även utvisa hur socialnämnden har beaktat barnets bästa, hur nämnden tagit hänsyn till barnets eller den unges åsikter i förhållande till dess ålder och mognad, hur barnet eller den unge har fått komma till tals samt hur socialnämnden har försökt klarlägga barnets eller den unges inställning om barnet eller den unge inte har framfört sina åsikter.

Handlingar som rör enskild ska samlas i en personakt. En personakt kan vara elektronisk eller fysisk, eller både och. Om det finns både elektronisk och fysisk akt är det viktigt att kunna överblicka allt innehåll i akterna, genom att det finns tydliga hänvisningar i den elektroniska akten till handlingar i fysisk akt. En personakt ska bl.a. innehålla uppgifter om det finns behov av tolk, om det finns god man eller förvaltare samt om personuppgifterna är skyddade.

Vad som kommer fram under utredning ska dokumenteras fortlöpande som journalanteckningar och i BBIC:s utredningsformulär i Treserva. Journalanteckningar ska föras löpande, vara kortfattade men ändå ge en bild av ärendets framskridande och vara neutrala utan värderande omdömen. Journalanteckningar ska inte vara långa uppsatser utan beskriva tid, plats, vem som var med i mötet och vad som beslutades samt annan för ärendet relevant information. Innehållet i samtalet under mötet kan dokumenteras direkt i utredningsformuläret under respektive rubrik. Dokumentation i ett ärende syftar till att ärendets gång ska kunna följas. Dokumentationen i själva utredningsformuläret ska anpassas med hänsyn till kravet på att en utredning inte ska vara

mer omfattande än nödvändigt. Av journalen ska det även framgå om den enskilde berörs av en lex Sarah-rapport, lex Sarah-anmälan och/eller polisanmälan av den som bedriver verksamheten.

Oavsett ärendets art ska dokumentationen föras lika noggrant och med tydlig beslutsmotivering, så att de personer som ärendet rör samt beslutsfattare får en tydlig bild av ärendet.

Utredningsunderlaget ska belysa vad som kommit fram under utredningen, utredarens professionella analys och bedömning samt slutsatser och förslag till beslut. Dokumentationen ska också vara lättförståelig och ge historia och sammanhang för klienten. Fokus i dokumentationen ska ligga på barnet eller den unge och dess behov.

När socialtjänsten beslutat om en insats föreligger även ansvar att följa upp att insatsen fortlöper som planerat eller om insatsen behöver förändras. Alla stödinsatser, vård och behandling som föregås av ett beslut ska under genomförandet dokumenteras. Det innebär att dokumentationen, i den personakt som upprättats under utredning, inte upphör utan fortsätter så länge insatsen pågår. Även om dokumentation sker där insatsen genomförs ska uppgifter som är betydande för insatsen dokumenteras fortlöpande i personakt. I dokumentationen ska framgå uppgifter som framkommer i kontakter under insatsen. Det är viktigt att även dokumentera hur situationen för barnet/den unge utvecklas och om utvecklingen går mot de mål som satts upp för insatsen. Systematisk och strukturerad dokumentation underlättar vid uppföljning av en insats. Det ska även framgå av dokumentationen när och av vilka skäl en insats avslutas.

13 Brott mot barn

13.1 Misstanke om familjerelaterade brott

Kännedom om att ett barn kan vara våldsutsatt eller kan ha bevittnat våld är i regel en sådan omständighet som kan föranleda en åtgärd av socialnämnden. Att nämnden i sådana fall utan dröjsmål ska inleda en utredning framgår av bestämmelsen i 11 kap. 1 § SoL. I förarbetena uttalas också att socialnämnden har ett långtgående utredningsansvar när det gäller barn som kan vara i behov av skydd eller stöd. Vid misstanke om misshandel, fridskränkning eller sexualbrott mot barn ska som utgångspunkt utredning alltid inledas. Ett barn som misstänks vara utsatt för denna typ av brott av någon närstående riskerar att ta allvarlig skada och kan därmed vara i behov av omedelbart skydd. Socialtjänsten ska avgöra om barnet eller den unge behöver flyttas från den miljö där övergrepp kan misstänkas pågå. Barnet ska skyddas från fortsatt övergrepp samt från repressalier och påverkan från närstående som kan bli följden av att socialtjänst och polis är i kontakt med familjen. Ett beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § eller 6 a § LVU kan vara nödvändigt att fatta. Misstanke om våld och övergrepp mot barn kräver särskild handläggning eftersom det samtidigt som ett barn riskerar att fara illa, handlar om misstanke om ett brott.

Även vid situationer där det finns misstanke om att barn bevittnat våld och övergrepp som begåtts av eller mot någon närstående, är barnet ett brottsoffer och kan ha samma behov av stöd och hjälp på samma sätt som ett barn som själv utsatts för brott. Socialtjänsten kan utan hinder av sekretess lämna uppgifter till polisen både när barn blivit utsatta för våld och när barn har bevittnat våld (10 kap. 21 § OSL). I vissa fall finns även möjlighet att bryta sekretessen för att förebygga att brott begås (10 kap. 18 c § OSL).

Barn som har upplevt våld i nära relationer har ofta också själva varit utsatta för våld. När socialtjänsten får kännedom om att ett barn upplevt våld i en nära relation, ska alltid beslut fattas om att inleda en utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL. Utredaren ska, för att kunna bedöma barnets omedelbara behov, snarast försöka inhämta barnets egen berättelse och dokumentera den. Det är också viktigt att båda vårdnadshavarna får ge sin bild av det som föranlett

utredningen även om de har totalt motsatta uppfattningar. Fokus ska vara på barnens behov och föräldrarnas förmåga att tillgodose dem. Socialtjänstens skyldigheter omfattar inte enbart akut skydd och stöd till barn och förälder. Socialtjänsten ansvarar även för att barnet kan få sina behov av mer långsiktigt stöd tillgodosett. Vid behov av barn- och ungdomspsykiatrisk behandling ska socialtjänsten remittera barnet till BUP.

Handläggning av ärenden där barn misstänks ha varit utsatt för våld eller övergrepp kräver tillgång till olika slags kompetenser och resurser. **Av Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer framgår att socialtjänsten ska samverka både internt och externt för att samordna insatserna så att de inte motverkar varandra (2 kap. 9-10 §§).** I samband med att socialtjänsten får information om misstanke gällande brott mot barn ska alltid samverkan ske med för ärendet viktiga samverkansparter, t.ex. polis, BUP och sjukvård. Eftersom ärendet kräver flera myndigheters kompetens är det viktigt att ha ett gott samarbete för att nå bästa resultat. Utredningsarbetet behöver samordnas samtidigt som varje myndighet genomför självständiga utredningar och ansvarar för egna beslut. Förutsättningar för en fungerande samverkan är att allas yrkesroll och ansvar är tydligt och att alla hyser respekt för varandras kompetens. **Skyldigheten att samverka gäller med beaktande av bestämmelserna om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen och tystnadsplikt i socialtjänstlagen.**

I samrådsituationer ska alltid barnets behov av skydd och stöd vara i centrum. Socialtjänsten kan inte alltid invänta åklagares eller domstols beslut, utan ska självständigt och skyndsamt bedöma behov av åtgärder till skydd och stöd för barnet. Individuella bedömningar krävs i varje ärende.

Utredningar som görs av socialtjänst och polis har skilda funktioner. Socialtjänsten utreder om barnet har behov av skydd eller andra insatser och ska utreda barnets helhetssituation både på kort och på lång sikt. Misstanken om övergrepp utgör en del av socialtjänstens utredning. Övergrepp mot barn och unga är ofta allvarliga symtom på komplicerade missförhållanden i hemmet. Utredningen bör därför inte enbart fokusera kring frågan om huruvida övergrepp förekommit. **Bestämmelser om utredning av våldsutsatta barn och barn som bevittnat våld finns i 5 kap. HSLF-FS 2022:39.**

Polisens huvuduppgift är att utreda om brott förekommit och vem som är gärningsman. Ett alltför ensidigt fokus på våldet/övergreppet från socialtjänstens sida kan, om polismyndigheten inte kan styrka brott, allvarligt påverka socialtjänstens möjligheter att få barnets psykologiska och sociala behov utredda och bedöma konsekvenserna för barnet. Att brott inte kan styrkas behöver inte innebära att brott inte begåtts. Om det under socialtjänstens fortsatta utredning framkommer nya uppgifter som styrker misstanke om våld eller övergrepp, kan ny kontakt tas med polis eller åklagare.

Familjer där våld och övergrepp förekommer är i vissa fall i övrigt socialt välfungerande och har inte tidigare uppmärksammats av förskola, skola eller socialtjänst för brister i omsorgen om sina barn. Det kan innebära svårigheter för socialtjänsten att utreda förhållanden i familjer som inte befinner sig i en traditionell social utsatthet. Dessa barn och ungdomar behöver särskild omsorg från socialtjänstens sida eftersom vuxna i deras omgivning ofta inte uppmärksammar deras svårigheter.

Vid misstanke om våld och övergrepp mot ett barn i en syskonkrets ska även övriga barn i familjen bli föremål för socialtjänstens intresse eftersom övergrepp inom familjen ofta riktas mot flera familjemedlemmar. Även syskon som själva inte varit direkta offer för övergrepp löper påtaglig risk för utvecklingsförseningar och psykiska skador. Syskon ska aktualiseras och

socialtjänsten ska göra sedvanlig förhandsbedömning för att ta ställning till om utredning ska inledas.

Socialnämnden ansvarar för att ett barn som utsatts för brott, och dennes närstående, får det stöd och den hjälp de behöver. Socialnämnden ska också särskilt beakta att ett barn som bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot närstående är offer för brott och ansvarar för att barnet får det stöd och den hjälp som det behöver (5 kap. 11 § SoL). Det betyder att ett barn som bevittnar våld är ett brottsoffer även när till exempel ett syskon utsätts för våld, inte bara när en förälder eller annan vuxen närstående utsätts för våld. **Socialnämnden har även ett ansvar för att våldsutövande barn och vuxna får hjälp att ändra sitt beteende (5 kap. 11 a § SoL). Vid bedömningen av vilka insatser som är lämpliga för den som är våldsutövare ska socialnämnden särskilt beakta säkerheten för den som utsätts eller har utsatts för våld eller andra övergrepp och dennes närstående.**

Av Socialstyrelsens föreskrifter (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer framgår att socialnämnden ska ha rutiner för hur barn ska tas om hand och stödjas av personal med adekvat kompetens om en förälder har avlidit till följd av våld (2 kap. 6 §). I handboken om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer anges att det är angeläget att det finns rutiner att följa och snabb tillgång till adekvat kompetens om vad barn bäst behöver akut och på längre sikt (s. 51). Utredning ska alltid inledas om ett barn kan ha utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, eller bevittnat våld eller andra övergrepp av eller mot en närstående. Vid behov samverkar socialnämnden med BUP och annan hälso- och sjukvård för att tillgodose det enskilda barnets behov. Det kan t ex handla om behov av traumabehandling för att stötta barnet i den allvarliga kris som det befinner sig i psykologiskt och socialt.

13.2 Samråd, polisanmälan och tvärprofessionell planering

Vid inkommande information gällande misstanke om brott ska samråd med polis ske omedelbart. Samrådet kan vara i form av konsultation i ett oidentifierat ärende för att göra en gemensam tvärprofessionell bedömning av informationen och diskutera om informationen bör föranleda polisanmälan, samt att lägga fast en samlad strategi för vidare åtgärder från respektive myndighet. Polis tar vid behov kontakt med åklagare för vidare åtgärder.

Huvudprincipen är att en misstanke om brott mot barn och unga skyndsamt ska polisanmälas, om det är till barnets bästa. Beslut att polisanmäla ska fattas av sektionschef. Polisanmälan görs skriftligt på särskild blankett. En anmälan av ett brott mot barn kräver inte att vårdnadshavare eller barnet i förväg informeras om att en anmälan kommer att göras. Det behöver inte finnas någon misstänkt gärningsman utan det är misstanken om ett brott som anmäls.

Så snart en polisanmälan föreligger ska de berörda professionerna, oftast socialtjänst och polis, etablera en kontakt och tillsammans göra en planering kring i vilken ordning och på vilket sätt olika kontakter i ärendet ska tas. Ett samråd är inte bara viktigt i inledningsfasen av ett ärende, utan är lika viktigt under hela den fortsatta processen och även om det inte hållits samråd inledningsvis. Det ska framgå i akten när samråd har skett om ärendet inte är oidentifierat.

Om ansvarig sektionschef bedömer att en polisanmälan skulle kunna vara till uppenbar skada för barnet eller den unge, kan beslut att avvakta eller underlåta polisanmälan göras. Detta kan förekomma i situationer när underlaget bedöms vara allt för vagt, exempelvis diffusa misstankar där det varken finns skador på barnet/den unge eller egna uppgifter från barnet/den unge. Beslut att inte polisanmäla misstanke om brott mot barn ska fattas av utskott.

13.3 Information till vårdnadshavare

Den första kontakten med familjen måste planeras noga i samråd med polis och åklagare. Det är viktigt att polisen har den första kontakten med barnet och barnets föräldrar. Polisens utredning kan försvåras och till och med bli omöjlig, om en vårdnadshavare informeras av socialtjänsten om att utredning inletts och polisanmälan gjorts. Därför kan socialnämnden i vissa fall avvakta med att underrätta vårdnadshavarna om att nämnden har inlett en utredning. En förutsättning för att socialtjänsten ska kunna avvakta med att underrätta vårdnadshavarna om inledd utredning och åtgärder i övrigt är dock att förundersökning inleds omgående och att det inte finns något omedelbart skyddsbehov för barnet. Hur länge socialtjänsten kan avvakta med sin kontakt med barnet och dess familj måste bestämmas från fall till fall i samråd med polis och åklagare. Förutsättningen för att kunna avvakta från socialtjänstens sida är dock att barnets eller den unges behov av skydd kan garanteras under väntetiden.

13.4 Läkareundersökning

Om barnet eller den unge misstänks ha skador till följd av våld eller övergrepp är det angeläget att barnet genomgår en läkarundersökning så snart som möjligt. En läkarundersökning kan vara ett led i socialtjänstens utredning enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL, eller i en polisutredning. Det kan även vara behov av läkarundersökning som ett medicinskt utlåtande inför socialtjänstens ställningstagande om en polisanmälan ska göras.

Om vårdnadshavaren motsätter sig undersökning av barnet kan socialtjänsten inom ramen för en utredning där vård enligt LVU övervägs fatta beslut om läkarundersökning enligt 32 § LVU, och kan även få biträde av polismyndighet vid behov.

Det är angeläget att undersöka om barnet har kroppsliga skador som behöver medicinskt omhändertagande. Läkarundersökningen kan även ha ett annat värde utöver att tillgodose behov av medicinsk behandling samt ge information till utredningen. Barn och ungdomar som varit utsatta för övergrepp kan vara oroliga för att de har obotliga skador eller att de inte är normalt kroppsligt utrustade och kan genom en läkarundersökning bli lugnade.

Notera att enligt Socialstyrelsen kan läkarundersökningar med stöd 32 § LVU mot de berördas samtycke på sin höjd avse en poliklinisk undersökning. Krävs det en längre tid för undersökning och kan inte samtycke erhållas, måste ett beslut om ett omedelbart omhändertagande med stöd av 6 § LVU fattas. Övriga förutsättningar för ett sådant omhändertagande måste då föreligga. Ett beslut om omedelbart omhändertagande får inte fattas enbart i syfte att få till stånd en läkarundersökning (prop. 1979/80:1 s. 603).

14 Lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

14.1 Vård med stöd av LVU

LVU är en kompletterande skyddslag som reglerar situationer då frivilliga insatser av olika skäl inte kan komma till stånd eller inte bedöms som tillräckliga. Syftet är att samhället ska kunna fullgöra sin skyldighet att tillgodose barns och ungdomars behov av skydd, stöd och behandling. Målsättningen är att med olika stödinsatser arbeta så att barnet eller den unge kan återvända till sitt eget hem eller eget boende. Även om detta ska vara strävan, kan det inte bortses från att det förekommer fall där det inte är realistiskt med en återförening trots långvariga och omfattande insatser. I dylika fall ska nämnden undersöka om det inte vore bättre för barnet/den unge om det utsågs en annan vårdnadshavare, t.ex. familjehemsföräldrarna, och i så fall ta initiativ till en vårdnadsöverflyttning med stöd av FB. Vård med stöd av LVU frántar inte föräldrarna deras funktioner som regleras i FB. Föräldrarna fortsätter att vara vårdnadshavare och är alltså underhållsskyldiga. Intrånget i vårdnadshavarens rätt sker i utövandet av vården genom att socialnämnden övertar bestämmanderätten över barnet eller den unge under vårddagen.

Emellertid ska nämnden enligt 1 § första stycket LVU så långt som möjligt utforma vården i samförstånd med familjen.

14.2 Omedelbart omhändertagande

Socialnämnden har ett särskilt ansvar för att tillgodose att barn och unga inte riskerar sin hälsa och utveckling. I vissa situationer är det nödvändigt att socialnämnden ingriper direkt och fattar ett beslut om ett omedelbart omhändertagande av barnet eller den unge enligt 6 § LVU. Beslut om omedelbart omhändertagande kan fattas som skydd för barn och unga 0–20 år. Vid omedelbart omhändertagande ska utredning inledas. Placering ska alltid inledas utanför hemmet i minst ett dygn. Förutsättningar för att fatta beslut om omedelbart omhändertagande är att det är sannolikt att barnet/den unge behöver beredas vård med stöd av LVU samt att rättsens beslut om vård inte kan avvaktas med hänsyn till att vårdbehovet är akut, den fortsatta utredningen allvarligt kan försvåras eller vidare åtgärder hindras. I beslut om omedelbart omhändertagande ska det anges om det är hemförhållandena (2 § LVU), den unges eget beteende (3 § LVU) eller båda (2 och 3 §§ LVU) som föranleder behovet av skydd för barnet/den unge. Vad som föranleder behov av skydd måste kunna preciseras i viss utsträckning även om ett fullständigt beslutsunderlag ofta saknas i situationer där ett omedelbart omhändertagande blir aktuellt. Eftersom ett omedelbart omhändertagande är ett interimistiskt beslut är det naturligt att det måste göras en preliminär bedömning av om förutsättningar för vård enligt LVU föreligger.

~~Sedan 1 september 2019 har en socialnämnd~~ Socialnämnden har även möjlighet att fatta beslut om omedelbart omhändertagande av ett barn som har hemvist i ett annat land. Detta sker då enligt 6 a § LVU. Beslut enligt 6 a § LVU får bara omfatta barn och unga under 18 år. Också vid beslut om omhändertagande enligt 6 a § LVU ska det anges om det är hemförhållandena (2 § LVU), den unges eget beteende (3 § LVU) eller båda (2 och 3 §§ LVU) som föranleder behovet av skydd för barnet/den unge.

I 2 § LVU anges de förutsättningar som kan leda till att ett barn bereds vård med stöd av LVU på grund av förhållanden i hemmet, de så kallade miljöfallen. Det kan röra sig om misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller annat förhållande i hemmet. Det är inte förhållanden i hemmet i sig som föranleder ett ingripande enligt LVU, utan det är de konsekvenser som dessa kan innebära för det enskilda barnets hälsa och utveckling på kort och på lång sikt. Det är således effekten av föräldrarnas bristande omsorgsförmåga i förhållande till det aktuella barnet som ska bedömas och ligga till grund för beslutet. Vård enligt 2 § LVU kan beslutas för barn och ungdomar under 18 år.

Förutsättningar för vård enligt 3 § LVU beslutas utifrån den unges eget beteende, de så kallade beteendefallen. Den unges beteende ska medföra en påtaglig risk för att den unge själv tar skada av missbruk av beroendeframkallande medel, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende. Många gånger är den unges beteende orsakat av brister i hemmiljön. När förutsättningar för vård enligt 3 § LVU föreligger bör därför ett övervägande om även miljöindikationen i 2 § LVU ligga till grund för ansökan.

Det är endast den unges eget vårdbehov som får ligga till grund för vård enligt 3 § LVU. Samhällsskydd eller skydd för den unges familj är i sig inte tillräckliga skäl för vård med stöd av LVU. Vård med stöd av 3 § LVU kan beslutas för ungdomar som ännu inte fyllt 20 år. Vid händelse av att en ungdom under 18 år häktas bör alltid ett omedelbart omhändertagande övervägas. Ett omhändertagande kan ske även om den unge under 18 år ska vara kvar i häktet under häktningsperioden. Socialtjänsten planerar och förbereder så att den unge kan placeras direkt efter frigivningen. Ett tätt samarbete med åklagare och domstol behövs för att samordna insatser. Vid behov kan socialtjänsten ta hjälp av polis för att transportera den unge direkt från

häktet till den ordnade placeringen (43 § LVU). Även för ungdomar 18–20 år kan ett omedelbart omhändertagande vara ett alternativ till häktning.

Beslut om omedelbart omhändertagande enligt 6 § och 6 a § LVU fattas av nämnden. Om nämnden inte hinner sammankallas kan nämndens ordförande eller annan ledamot som nämnden har förordnat ha rätt att fatta beslutet (6 § andra stycket och 6 a § andra stycket LVU). Ordförandebeslut anmäls på nämndens nästkommande sammanträde och ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag beslutet fattades (7 § LVU). Om underställning inte sker eller inte kommer in inom föreskriven tid till förvaltningsrätten, upphör beslutet att gälla. Nämnden kan begära polishandräckning för att verkställa beslut om omedelbart omhändertagande eller vård (43 § LVU).

Ett omedelbart omhändertagande ska upphöra så snart det inte längre finns skäl för ett omhändertagande (9 § och 9 b § LVU). Beslut om omedelbart omhändertagande får inte rutinmässigt stå kvar under fyra veckor i avvaktan på ansökan om vård.

14.3 Förebyggande insatser enligt LVU – mellantvång

Mellantvånget riktar sig till ungdomar som behöver stöd och hjälp på grund av sitt eget beteende. Syftet med mellantvång är att ge socialtjänsten möjlighet att gripa in oberoende av samtycke i ett tidigare skede än då en ansökan om vård enligt LVU måste göras. Nämnden kan besluta om förebyggande insatser enligt LVU om det kan antas att den som är under 20 år kommer att behöva vård enligt 3 § LVU, och det stöd och den behandling som behövs inte kan ges med samtycke av vårdnadshavaren och den unge om denne fyllt 15 år. De insatser som kan beslutas är särskilt kvalificerad kontaktperson och/eller behandling i öppna former inom socialtjänsten (22 § LVU).

14.4 Ansökan om vård enligt LVU

När samtycke inte lämnas till föreslagen vårdplan ska nämnden ansöka om vård enligt LVU. Av 4 § LVU och 5 kap. 1 § socialtjänstförordningen (2001:937) (SoF) framgår att förutom ansökan ska dokumentet innehålla:

- sammanfattning med rekvisiten utifrån 2 § och/eller 3 § LVU tydliggjorda,
- en social utredning/redogörelse för den unges förhållanden och vårdbehov innehållande de omständigheter som utgör grund för att den unge behöver beredas vård,
- en vårdplan med övergripande plan över den vård som nämnden anser nödvändig, och
- bifogat läkarintyg, samt utlåtande från psykolog om sådant införskaffats.

Eftersom dokumentationen vid ansökan om vård ska användas i en domstolsprocess ställs stora krav på tydlighet och stringens. I beslutsunderlaget ska de fakta lyftas fram som styrker att barnet/ den unge löper en påtaglig risk att ta skada, att ~~indikationerna~~ rekvisiten i 2 § och/eller 3 § LVU är uppfyllda och att vården inte kan ges med samtycke eller att lämnat samtycke inte garanterar vården. Ett resonemang om att ett samtycke inte är tillförlitligt bör innefatta om samtycket kan komma att återtas, om samtycket är begränsat i tid eller bara gäller en del av vårdplanen samt om det finns starka skäl att tro att vårdnadshavare kommer ingripa i vården på ett sätt som äventyrar vården för barnet/den unge.

Utredaren bör ta hjälp av sektionschef i arbetet med att ta fram alla för LVU-vård relevanta fakta ur befintligt utredningsmaterial. Hela beslutsunderlaget delges vårdnadshavaren och den unge, om den unge fyllt 15 år. Dessa informeras även om sin rätt att lämna synpunkter och närvara vid nämndens sammanträde. Deras synpunkter på materialet antecknas och biläggs ärendet. Även barn som är yngre än 15 år ska höras om det kan antas att barnet inte tar skada av att höras.

Har ett omhändertagande skett enligt 6 a § LVU, och den unge fortsatt behöver tillfällig vård, ansöker nämnden om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård enligt 9 a § LVU. Tidsfristen för ansökan är fyra veckor räknat från dagen för det faktiska omhändertagandet. Förvaltningsrätten får, enligt 9 a § fjärde stycket LVU, besluta att medge fortsatt omhändertagande för tillfällig vård för högst två månader åt gången, räknat från den dag då domstolen meddelar beslut i frågan. Ett fortsatt omhändertagande får pågå under högst ett år i följd, såvida inte fortsatt tillfällig vård är nödvändig.

14.5 Beredande av vård enligt 2 § LVU

De olika rekvisiten för att bereda barnet/den unge vård enligt 2 § LVU är följande:

- fysisk eller psykisk misshandel,
- otillbörligt utnyttjande,
- brister i omsorgen (både fysisk och psykisk bemärkelse), eller
- annat förhållande i hemmet, t.ex. då missförhållandena beror på en sambo till vårdnadshavaren.

Med ”hemmet” avses både föräldrahemmet och annat hem där barnet stadigvarande vistas. Vård med stöd av 2 § LVU kan beslutas för barn och ungdom under 18 år och sådan vård upphör senast då den unge fyller 18 år. Dokumentationen ska fokusera på barnets/den unges hälsa och/eller utveckling och riskerna för att den skadas, föräldrarnas förmåga och/eller oförmåga att tillgodose barnets/den unges behov samt familjens och omgivningens resurser och brister. Även om ett vårdbehov kan te sig självklart utifrån en beskrivning av t.ex. förälders allvarliga missbruk eller psykiska sjukdom, ska konsekvenserna av föräldrarnas svårigheter för barnet beskrivas för att fokus i den fortsatta processen inte uteslutande ska handla om bevisning av föräldrars tillkortakommanden. Det är brister i omsorgsförmågan snarare än föräldrarnas huvudproblem som ska lyftas fram i utredningen, dvs. på vilka sätt barnets behov inte blir tillgodosedda av föräldrar och nätverk med stöd av samhällets basverksamheter.

14.6 Beredande av vård enligt 3 § LVU

De olika grunderna för att bereda den unge vård enligt 3 § LVU är följande:

- missbruk av beroendeframkallande medel,
- brottslig verksamhet, eller
- annat socialt nedbrytande beteende.

Frågan om det rör sig om ett missbruk av beroendeframkallande medel måste bedömas utifrån vilket/vilka preparat det rör sig om, hur ofta och hur mycket den unge konsumerar, situationen kring användningen, de konsekvenser bruket fått, den unges ålder och övriga omständigheter.

Nämnden kan ansöka om vård med stöd av LVU på ett tidigt stadium där den unge är på väg att utveckla ett beroende. Ett regelbundet bruk av beroendeframkallande medel i barn- och ungdomsåren kan mycket snart leda till fara för den unges hälsa eller utveckling. Redan i utvecklingen mot en beroendesituation kan det således ligga en fara för den unges hälsa och utveckling. En helhetsbedömning av den unges situation i relation till dennes ålder är viktig att göra.

Brottslig verksamhet kan innebära att LVU är tillämplig. Detta förutsätter att den unge begår upprepade brott som inte är av bagatellkaraktär, eller enstaka brott av allvarligt slag. En förutsättning är att brottsligheten ger uttryck för en sådan bristande anpassning till samhällslivet att det kan anses föreligga ett vårdbehov.

Socialt nedbrytande beteende innebär att den unges beteende avviker från samhällets grundläggande normer på ett sätt som kan leda till en påtaglig risk för den unges hälsa och utveckling. Exempel på socialt nedbrytande beteende är ungdomar som har en kriminell identitet och påbörjat viss kriminalitet, umgås med ungdomar som är kriminella eller missbrukar, vistas i missbruksmiljöer, flyttar runt och tillfälligt bor i olämpliga miljöer, skolkar från skolan i stor omfattning, är utan goda vuxenkontakter, prostituerar sig, eller uppvisar allvarlig oförmåga att acceptera gränssättning och grundläggande normer. Nämnden ska göra en sammantagen bedömning av de olika beteenden som den unge uppvisar och vilka konsekvenser det kan innebära.

Vård enligt LVU kan även beslutas enligt 3 § andra stycket LVU, om den som dömts till slutet ungdomsvård med stöd av 32 kap. 5 § BrB och vid verkställighetens slut bedöms vara i uppenbart behov av fortsatt vård. Ansökan om vård görs till förvaltningsrätten. Syftet med vården är att öppna en möjlighet för att säkerställa kontinuiteten i vården för de unga som är i behov av längre vård än den utdömda påföljden. Beslut om vård fattas utifrån att det finns en uppenbar risk för att den unge utsätter sin hälsa eller utveckling för fara genom missbruk, brottslig verksamhet eller annat socialt nedbrytande beteende efter utskrivning.

Dokumentet som används i ansökan om vård enligt 3 § LVU ska fokusera på den unges beteende och utveckling samt riskerna detta medför för den unge. Utgångspunkten ska vara någon av de ovanstående tre grunderna. För att tydliggöra vilken eller vilka risker som är utgångspunkten ska grunderna finnas med som rubriker i dokumentet. Det är viktigt att ange när en händelse inträffat, vem som sagt vad och när, polisanmälningar och domar samt beskriva händelserna, den unges inställning och eventuella påföljder. Utlåtanden och annat relevant material ska biläggas ärendet. Innehållet i bilagorna ska dock sammanfattningsvis ingå i bedömningen med hänvisning till bilaga.

Vård med stöd av 3 § LVU kan beslutas fram till dess att den unge har fyllt 20 år och upphör senast då den unge fyller 21 år. Vård med stöd av 3 § kan dock endast beslutas fram till dess att den unge har fyllt 18 år om det är fråga om fortsatt omhändertagande för tillfällig vård enligt 9 a § LVU.

14.7 Placeringsbeslut enligt 11 § LVU

Det ankommer på socialnämnden att fatta beslut om var vården ska inledas, eller att flytta eller inte flytta barnet/den unge från det hem där personen vistas. Nämndens beslut kan överklagas till förvaltningsrätten. När **rätten** beslutar om vård tar rätten formellt inte ställning till vilken vård barnet/den unge ska ges. Klagorätten gäller bara vid flyttningar under den vårdtid som följer efter det att förvaltningsrätten har beslutat om vård. Under den tid den unge är omedelbart omhändertagen kan placeringsbeslut och beslut att flytta barnet/den unge från ett hem till ett annat överklagas.

14.8 Begränsningar av umgänge och röjande av vistelseort

Socialnämnden kan med stöd av 14 § LVU fatta beslut att begränsa umgänget eller att inte röja den unges vistelseort. Umgänge är som regel viktigt för barnets utveckling och en förutsättning för återförening mellan barnet och föräldrarna. Omständigheterna kan dock vara sådana att föräldrarna under viss tid eller tills vidare inte bör träffa barnet, t.ex. om risk föreligger att de obehörigen kommer gripa in i vården. Bestämmelserna om begränsningar i umgänget bör tillämpas restriktivt och det bör endast i undantagsfall förekomma att nämnden hemlighåller barnets vistelseort. Att ge föreskrifter om umgänget är däremot ett normalt led i vården av barnet. Med förälder avses i 14 § LVU, förutom vårdnadshavare, även förälder som har umgänsrätt reglerad i dom genom beslut av domstol eller avtal.

Beslut om att begränsa umgänge, eller att hemlighålla vistelseorten, är enligt praxis av så ingripande karaktär att de måste fattas av socialnämnden som helhet. Det råder alltså delegationsförbud för dessa beslut. Om beslutet måste fattas brådskande får detta göras av socialnämndens ordförande, 1:e eller 2:e vice ordförande och beslutet ska då anmälas till socialnämnden vid nästkommande sammanträde.

14.9 Provtagning inför umgänge

Vårdas barnet/den unge med stöd av 2 § LVU, får socialnämnden besluta att vårdnadshavare eller förälder ska lämna prov (drogtest) inför umgänge (32 a § LVU). Beslut om provtagning får inte fattas regelmässigt i alla ärenden, utan det ska i det enskilda fallet ”finnas anledning till det”. I 32 c § LVU stadgas om en proportionalitetsbedömning; åtgärden ska vara försvarlig med hänsyn till dess syfte och övriga omständigheter

Beslut om provtagning får delegeras till lägst utskott. Beslutet gäller omedelbart och går ej att överklaga. Av beslutet ska det framgå vad för slags prov som avses och syftet med åtgärden. Socialnämnden får besluta att vårdnadshavaren eller föräldern ska uppmanas att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov. Om vårdnadshavaren eller föräldern inte medverkar till provtagning får förhållandet tillmätas den betydelse för socialnämndens umganges- eller vårdbeslut som omständigheterna motiverar (32 c § LVU).

14.10 Utreseförbud

~~1 juli 2020 infördes regler~~ Reglerna om utreseförbud och tillfälligt utreseförbud i LVU syftar till att ~~för att~~ motverka att barn och unga förs utomlands för att ingå äktenskap eller bli könsstympade. Utreseförbud kan endast meddelas för barn (dvs. personer upp till 18 år). Det är straffbart att föra ut ett barn ur Sverige i strid med ett utreseförbud. Ett utreseförbud, eller ett tillfälligt utreseförbud, ska medföra hinder för utfärdande av pass och utgöra skäl för passåterkallelse. Bestämmelserna om utreseförbud finns i 31 a–31 i och 45 §§ LVU. Utreseförbud kan meddelas även om förutsättningarna för vård enligt LVU inte är uppfyllda. Barnets samtycke eller medverkan ska inte hindra beslut om utreseförbud.

Enligt förarbetena kan risk för bortförande föreligga om det t.ex. finns uppgifter med viss konkretion som har lämnats av barnet själv eller av barnets familj, släkt eller bekanta. Även uppgifter från t ex förskola, skola, hälso- och sjukvården men även från frivilligorganisationer kan läggas till grund för bedömningen av att det finns en sådan risk. Det ska vara fråga om en påtaglig risk vilket innebär att det måste föreligga konkreta omständigheter som talar för att barnet kan komma att föras utomlands eller lämna Sverige för att ingå äktenskap eller bli könsstympad.

Beslut om utreseförbud meddelas av förvaltningsrätten efter ansökan av socialnämnden (31 b § LVU). Socialnämnden får besluta om tillfälligt utreseförbud, om det är sannolikt att ett utreseförbud behövs och rättens beslut om utreseförbud inte kan avvaktas med hänsyn till risken för att den unge förs utomlands eller lämnar Sverige (31 d § LVU). Om nämndens beslut inte kan avvaktas får nämndens ordförande, eller någon annan ledamot som nämnden har förordnat, besluta om ett sådant förbud. Beslutet ska anmälas vid nämndens nästa sammanträde. Ett beslut om ett tillfälligt utreseförbud ska underställas förvaltningsrätten inom en vecka från den dag då beslutet fattades. Socialnämnden får för en viss resa besluta om ett tillfälligt undantag från ett utreseförbud (31 i § LVU) och i ett sådant fall kan ett provisoriskt pass utfärdas.

14.11 Övervägande

Vid vård enligt 2 § LVU (miljöfallen) ska nämnden minst en gång var sjätte månad överväga om vården ska fortsätta (13 § första stycket LVU). Sexmånadersperioden räknas från den dag beslutet om omedelbart omhändertagande enligt 6 § LVU verkställdes. Sex månader beräknas från dagen för verkställighet, dvs. inte från t.ex. beslutsdatum i domstol. Övervägandet, som ska göras av

nämnden, är inget beslut i förvaltningsrättslig mening. Rapporten ska därför inte kommuniceras. Dokumentation av övervägande sker i BBIC-formuläret med samma namn. Flyttningsförbud, inskränkning av umgänge samt hemlighållande av barns vistelseadress ska övervägas minst en gång var tredje månad. Socialnämnden beslutar att lägga rapporten till handlingarna eller, om nämnden finner det påkallat, uppdra åt socialförvaltningen att utreda förutsättningarna för upphörande av vård.

Om socialförvaltningen får i uppdrag att utreda förutsättningarna för vårdens upphörande föreligger det också en skyldighet för nämnden enligt 13 b § LVU att särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud enligt 24 § LVU. Skyldigheten gäller dock bara om den unge är under 18 år och placerad i ett enskilt hem, eftersom flyttningsförbud enligt 24 § endast kan meddelas för underåriga som är placerade i ett sådant hem som avses i 6 kap. 6 § första stycket SoL.

14.12 Särskilt övervägande efter två års placering i samma familjehem

För barn som vårdats i samma familjehem i två år ska särskilt övervägande göras (13 § tredje stycket LVU och 6 kap. 8 b § SoL). Innebörden av detta övervägande är att bedöma om det finns skäl att ansöka om överflyttning av vårdnaden enligt 6 kap. 8 § FB. Frågan om överflyttning av vårdnad ska redovisas fortlöpande vid överväganden minst en gång var sjätte månad.

14.13 Omprövning

Vid vård enligt 3 § LVU (beteendefallen) ska nämnden, till skillnad mot vad som gäller vid övervägande i miljöfallen, inom sex månader från verkställighet av vårdbeslutet pröva om vård med stöd av LVU ska upphöra (13 § andra stycket LVU). Därefter prövas frågan fortlöpande inom sex månader från senaste prövning. Omprövning innebär att ett formellt beslut fattas som ska delges parterna och som kan överklagas. Nämnden bör vara uppmärksam på att reglerna om kommunikering i FL även ska tillämpas vid omprövningar.

Vid varje omprövning är nämnden skyldig att särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om flyttningsförbud enligt 24 § LVU. Skyldigheten gäller dock bara om den unge är under 18 år och placerad i ett enskilt hem, eftersom flyttningsförbud enligt 24 § endast kan meddelas för underåriga som är placerade i ett sådant hem som avses i 6 kap. 6 § första stycket SoL.

14.14 Upphörande av vård enligt LVU

Vårdnadshavaren eller den unge, om den unge fyllt 15 år, kan när som helst begära att vården ska upphöra. Varje begäran om upphörande av vård enligt LVU innebär att en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL inleds.

När vården grundas på den unges hemförhållanden enligt 2 § LVU krävs att hemförhållandena ändrats, så att vård utanför hemmet inte längre är motiverat för att vården ska kunna upphöra. Det ska ha skett en påtaglig förbättring av föräldrarnas situation. Socialnämnden får inte besluta att vård enligt 2 § ska upphöra förrän de omständigheter som föranleder vården har förändrats på ett varaktigt och genomgripande sätt.

Vidare är det barnets vårdbehov som bestämmer hur länge vården enligt LVU ska bestå. Ett barn kan ha ett särskilt vårdbehov som kan kvarstå även sedan förhållandena i hemmet har förbättrats. För att vården ska kunna upphöra måste vårdnadshavaren kunna tillgodose barnets vårdbehov. Detta förutsätter att vårdnadshavaren har insikt om den unges behov. Vård enligt 2 § LVU upphör senast då den unge fyller 18 år. Socialnämnden ska alltid fatta ett formellt beslut om vårdens upphörande.

När vården grundas på den unges eget beteende enligt 3 § LVU krävs, för att vården ska upphöra, att det skadliga beteendet upphört genom att den unge inte utsätter sin hälsa och utveckling för fara, och att det bedöms stabilt.

Nämnden ska noga förbereda den unges återförening med den eller dem som har vårdnaden om honom eller henne.

14.15 Provtagning inför upphörande av vård

Vårdas barnet/den unge med stöd av 2 § LVU ska socialnämnden inför prövning av om vården ska upphöra, om det finns anledning till det, kontrollera om en vårdnadshavare är eller har varit påverkad av någon sådan dryck eller vara eller något sådant medel som anges i 32 a § LVU. Socialnämnden får då enligt 32 b § LVU besluta att en vårdnadshavare ska uppmanas att lämna sådana prov som anges där.

I 32 c § LVU stadgas om en proportionalitetsbedömning; åtgärden ska vara försvarlig med hänsyn till dess syfte och övriga omständigheter. Beslut om provtagning får delegeras till lägst utskott. Beslutet gäller omedelbart och går ej att överklaga. Av beslutet ska det framgå vad för slags prov som avses och syftet med åtgärden. Socialnämnden får besluta att vårdnadshavaren ska uppmanas att lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov. Om vårdnadshavaren inte medverkar till provtagning får förhållandet tillmätas den betydelse för socialnämndens umgänges- eller vårdbeslut som omständigheterna motiverar (32 c § LVU).

14.16 Uppföljningskyldighet när vård enligt LVU upphör

Av 21 b § LVU framgår att socialnämnden har en skyldighet att följa upp situationen när vård enligt LVU upphör för den som är under 18 år. Uppföljningskyldigheten gäller oavsett om den unge har vårdats med stöd av 2 § på grund av förhållandena i hemmet eller med stöd av 3 § på grund av sitt eget beteende. Eftersom uppföljningskyldigheten endast gäller om den unge är under 18 år, ska uppföljningen avslutas om den unge fyller 18 år under uppföljningstiden.

Om den unge ska återförenas med sin/sina vårdnadshavare, men återföreningen behöver förberedas, ska uppföljning inledas först när återföreningen har skett. Beslut om uppföljning är ett handläggningsbeslut och kan inte överklagas.

Under uppföljningen får socialnämnden konsultera sakkunniga och i övrigt ta de kontakter som behövs (21 c § LVU). Tillfrågade myndigheter har dock inte någon uppgiftsskyldighet som de har under en barnvårdsutredning varför de får göra en sekretessbedömning när socialnämnden efterfrågar uppgifter under uppföljningen. Det är viktigt att uppföljningen är så pass omfattande att socialnämnden kan bedöma om barnets situation är trygg och stabil. Under tiden för uppföljningen bör socialtjänsten regelbundet ha kontakt med den unge och den eller de som har vårdnaden om honom eller henne för att kunna följa utvecklingen av den unges förhållanden och för att motivera vårdnadshavarna att ta emot sådant stöd som de behöver.

Socialnämnden får samtala med den unge utan vårdnadshavarens samtycke och utan att vårdnadshavaren är närvarande. När uppföljningen inleds respektive avslutas ska socialnämnden underrätta den unge, om den unge har fyllt 15 år, och vårdnadshavare som berörs. En uppföljning ska avslutas senast sex månader från det att den inleddes. Uppföljningen ska också avslutas om nämnden inleder en utredning enligt 11 kap. 1 § första stycket SoL.

15 Unga lagöverträdare

15.1 Utredningsskyldighet

När åklagare begär ett yttrande från socialnämnden är nämnden skyldig att utan dröjsmål inleda utredning enligt 11 kap. 1 § SoL. Detta gäller oavsett den unges eller vårdnadshavares inställning till att en utredning görs. Utredningen är nämndens underlag för yttrandet. Om det inte går att nå den unge eller vårdnadshavare ska det dokumenteras i personakten vilka försök som gjorts för att få kontakt med dem. Det samma gäller om den unge eller vårdnadshavare inte vill medverka till information till yttrandet. Yttrandet ska dock alltid avges, även om den unge eller vårdnadshavare inte har medverkat i utredningen. Vilka uppgifter som ska framgå av yttrandet är som regel specificerat i begäran om yttrande från åklagare. Socialnämnden ska förhålla sig neutral i yttrandet och ska inte uttala sig i skuldfrågan.

Socialnämnden är skyldig att kommunicera yttrandet till den unge och dennes vårdnadshavare. Vid tidsbrist att kommunicera yttrandet innan detta skickas till åklagare kan yttrandet skickas till den unge och dennes vårdnadshavare samtidigt som det skickas till åklagare.

Notera att nämnden även utan samband med yttrande ska lämna den som har ansvar för att inhämta yttrande de upplysningar som denne begär i fråga om den unge.

15.2 Barn under 15 år

Enligt bestämmelsen 1 kap. 6 § BrB är ett barn inte straffmyndigt innan 15 års ålder och kan då inte dömas för begångna brott. När det gäller barn som inte har fyllt 15 år kan en brottsutredning enligt 31 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) inledas av åklagare eller polis under vissa förutsättningar såsom att:

- det kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser avseende den unge,
- det behöver utredas om någon som fyllt 15 år har deltagit i brottet,
- det behövs för att efterforska gods som åtkommit genom brottet, eller
- det annars är av särskild vikt att en utredning äger rum.

Enligt 31 § andra stycket LUL kan socialnämnden begära att en brottsutredning inleds för att t.ex. klargöra ett händelseförlopp och för att kunna avgöra eventuella behov av insatser från nämndens sida. En begäran från socialnämnden om en utredning enligt LUL till åklagare eller polis bör göras skriftligen och innehålla en kort redogörelse om varför en begäran görs. Vid en sådan begäran ska alltid en utredning inledas enligt 11 kap. 1 och 2 §§ SoL. Om den unge inte har fyllt 12 år krävs det synnerliga skäl för att en brottsutredning ska kunna inledas.

15.3 Påföljder för unga

Den allmänna principen är att unga lagöverträdare i första hand ska bli föremål för åtgärder av socialtjänsten. Unga lagöverträdare ska dömas till lindrigare straff än vuxna. Om brottet begåtts innan den unge fyllt 21 år ska domstolen särskilt beakta detta vid straffmätningen (s.k. ungdomsrabatt). Vid straffmätning ska också hänsyn tas till den unges vilja till att medverka i en medling, även om brottsoffret inte vill medverka. Innehållet i de särskilda påföljderna för unga lagöverträdare ska både vara tydliga och pedagogiska och ta hänsyn till de straffrättsliga principerna om förutsebarhet, proportionalitet och konsekvens.

Ungdomsvård

I 32 kap. 1 § BrB regleras påföljden ungdomsvård. Påföljden förutsätter att den unge har ett särskilt vårdbehov. Den som är under 21 år får dömas till ungdomsvård om personen har behov av vård eller annan åtgärd enligt SoL eller LVU. Ett särskilt vårdbehov anses föreligga när den unge, efter en kvalificerad bedömning, har befunnits löpa risk för ett fortsatt brottsligt beteende

eller för en ogynnsam utveckling i övrigt. Den föreslagna vården eller åtgärderna ska syfta till att motverka fortsatt brottslighet och en ogynnsam utveckling hos den unge.

Påföljden ungdomsvård kräver att socialnämnden har lämnat in ett yttrande till åklagaren eller domstolen. De åtgärder som socialnämnden avser vidta ska framgå av ett ungdomskontrakt om åtgärderna vidtas med stöd av SoL, eller en vårdplan om åtgärderna vidtas med stöd av LVU. Innehållet, omfattningen och varaktigheten ska anges i både ungdomskontrakt och vårdplan så att det klart framgår vilka åtgärder socialtjänsten tänker vidta. Domstolen prövar om socialnämndens planerade insatser framstår som tillräckligt ingripande med hänsyn till brottets straffvärde och art samt den unges tidigare brottslighet.

Sluten ungdomsvård

Sluten ungdomsvård är en tidsbestämd straffrättslig påföljd, från 14 dagar till 4 år. Det är domstolen som bestämmer om påföljden och tiden. Påföljden kan endast verkställas på någon av SiS:s institutioner. Under verkställigheten är det SiS som bl.a. beslutar om eventuella permissioner och om huruvida vistelser utanför institutionen ska vara bevakade eller inte. SiS beslutar vidare om eventuella omplaceringar under verkställighetstiden. Vid slutet ungdomsvård står SiS för vårdkostnaderna och annat bistånd som den unge kan behöva under vårdtiden.

Verkställigheten av den slutna ungdomsvården ska planeras och genomföras i nära samarbete med socialnämnden (3 § lagen [1998:603] om verkställighet av slutet ungdomsvård, LSU). Socialnämnden är skyldig att på begäran av SiS lämna de uppgifter som behövs för att den dömde ska kunna anvisas plats och få lämplig vård (1 § förordningen [1998:641] om verkställighet av slutet ungdomsvård).

Socialnämndens övergripande ansvar för barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt gäller även de ungdomar som har dömts till slutet ungdomsvård och är intagna på någon av SiS:s institutioner. Flertalet av de unga som frihetsberövas kan vara i behov av vård och behandling och det är därför av stor vikt att socialtjänsten aktivt medverkar under verkställighetstiden. Socialtjänstens samverkan är viktig under hela verkställighetstiden för såväl vårdinnehåll som en genomtänkt utslussning och planering av eftervård (5 § förordningen om verkställighet av slutet ungdomsvård). Själva grundtanken med slutet ungdomsvård är att insatserna ska ses i ett helhetsperspektiv där socialtjänsten har det övergripande ansvaret för en långsiktig planering av insatser.

SiS kan vid slutet av verkställighetstiden besluta att den unge placeras i ett HVB-hem eller ett familjehem utanför det särskilda SiS-ungdomshemmet, om det är lämpligt för att underlätta anpassningen i samhället eller om det finns andra skäl för detta. En placering utanför ungdomshemmet kräver samtycke från den unges hemortskommun eftersom det är socialnämnden som betalar för en sådan placering. En utslussningsplacering föregås av ett beslut från socialnämnden att de står för kostnaden. Beslut om vistelse utanför det särskilda ungdomshemmet bör vid behov kunna förenas med särskilda villkor som t.ex. att den unge ska komma till regelbundna drogkontroller, hålla kontakt med viss person vid hemmet och hålla kontakt med socialtjänsten. Den som missköter sig kan återföras till SiS:s ungdomshem.

Vissa av de ungdomar som dömts till slutet ungdomsvård kommer att vara i behov av fortsatt tvångsvård vid verkställighetens slut. Om det inte pågår någon LVU-vård vid verkställighetens slut bör socialnämnden ta ställning till om den ska ansöka om vård med stöd av LVU.

Ungdomstjänst

Ungdomstjänst regleras i 32 kap. 2 § BrB och är en fristående påföljd avseende ungdomar under 21 år, där det inte föreligger behov av särskild vård enligt SoL eller LVU. Ungdomstjänst är en

obligatorisk uppgift för kommunen att verkställa enligt 5 kap. 1 b § SoL. Ungdomstjänst ska bestå av oavlönat arbete och annan särskild anordnad verksamhet i lägst 20 timmar och högst 150 timmar. Det oavlönade arbetet bör bestå av meningsfulla arbetsuppgifter och inte enbart uppfattas som bestraffning. Inga formella hinder finns för att arbetet kan utföras inom en ideell förening eller vid ett privat företag. Arbetsplatsen behöver heller inte vara belägen inom den egna kommunen. För att stärka ungdomstjänstens vägledande funktion ska den unge ha en handledare på arbetsplatsen som också kontrollerar att arbetsplanen fullföljs. Socialnämnden måste kontrollera lämpligheten hos den tilltänkta handledaren.

Innehållet i ungdomstjänsten ska framgå av en upprättad arbetsplan. I arbetsplanen ska anges vad ungdomstjänsten består av, omfattning, när den ska utföras samt övriga eventuella villkor.

Ungdomstjänst bör även innefatta:

- inledande samtal där villkoren för ungdomstjänst klargörs,
- möjlighet för den unge att reflektera över sin livssituation och diskutera det brott som den unge har begått, och
- avslutande samtal med den unge och dennes vårdnadshavare om hur ungdomstjänsten har genomförts.

I ungdomstjänst kan även ingå annan programverksamhet, men den får endast utgöra en mindre del av ungdomstjänsten. Avsikten med ungdomstjänst är att den ska ha en pedagogisk och vägledande funktion. Det är därför inte acceptabelt att den unge erbjuds genomföra ungdomstjänsten under alltför kort tidsperiod, exempelvis att ungdomstjänsten genomförs komprimerat under ett skollov. Av samma skäl ska ungdomstjänsten inte heller förläggas under skoltid. Strafftiden kan inte förkortas med anledning av frånvaro pga. sjukdom.

För att ungdomstjänst ska kunna dömas ut ska den unge klart ha samtyckt till det och påföljden ska vara lämplig med hänsyn till den unges livssituation. Endast när särskilda skäl finns ska ungdomar över 18 år dömas till ungdomstjänst. Ett sådant skäl kan vara att den unge var under 18 år när brottet begicks. Socialnämnden ska i sitt yttrande ange hur ungdomstjänst kan erbjudas, att inget speciellt vårdbehov föreligger, om den unge är lämplig för ungdomstjänst samt om den unge samtycker.

Ungdomsövervakning

1 jan 2021 infördes en ny påföljd för unga lagöverträdare – ungdomsövervakning (32 kap. 3 a § BrB). Den ska tillämpas när ungdomsvård eller ungdomstjänst inte är tillräckligt ingripande med hänsyn till brottets straffvärde och den unges tidigare brottslighet, samtidigt som det inte finns tillräckliga skäl för sluten ungdomsvård. Kriminalvården ansvarar för påföljden, som ska vara mellan sex och tolv månader. Kriminalvården ska under verkställigheten samarbeta med berörd socialnämnd och socialnämnden ska utse en särskild handläggare för den dömde. Den som är över 18 år får dömas till ungdomsövervakning endast om det finns särskilda skäl för det.

Bestämmelser om verkställighet finns i lagen (2020:616) om verkställighet av ungdomsövervakning. Den dömde ska medverka i verkställighetsplanering och följa det som anges i verkställighetsplanen. Planen ska innehålla föreskrifter om rörelseinskränkningar (18 §), som utgångspunkt i form av ett förbud att lämna bostaden under helgkvällar och helgnätter. Förbudet ska övervakas med fotboja (19 §). Vid behov får en sådan inskränkning ersättas med till exempel ett förbud att under vissa tider vara på en viss plats. Den dömde får inte använda alkohol eller narkotika under verkställigheten, vilket kan kontrolleras med provtagning. Dessutom kan påföljden innehålla föreskrifter om bland annat skolgång och vård, i syfte att förebygga återfall i brott eller annan ogynnsam utveckling hos den dömde.

Kriminalvården ska följa upp verkställighetsplanen minst var åttonde vecka och vid uppföljningen ska samverkan ske med berörd socialnämnd och vid behov även med andra myndigheter och aktörer.

15.4 Socialnämndens skyldighet att underrätta åklagaren

Socialnämnden har en skyldighet att underrätta åklagarmyndigheten om den unge missköter ungdomstjänsten eller ungdomsvården. Underrättelsen bör ske skriftligen.

15.5 Medling

Det är obligatoriskt för kommuner att erbjuda medling med anledning av brott när brottet har begåtts av någon som är under 21 år (5 kap. 1 c § SoL). Medling är ingen straffrättslig påföljd, utan en alternativ metod för konfliktlösning vid bl.a. brott mot person. Enligt bestämmelserna för unga lagöverträdare ska medling ha en mer framträdande roll i rättssystemet än tidigare. Den unges vilja att medverka till medling ska beaktas särskilt vid beslut om åtalsunderlåtelse. Alla ungdomar som är aktuella för en utredning p.g.a. misstankar om brott mot en annan person ska tillfrågas om de vill medverka i medling. Det är angeläget att medling i så stor utsträckning som möjligt tidsmässigt förläggs så att det kan ingå i åklagarens beslutsunderlag. Även om brottsoffret inte vill medverka i medling så ska hänsyn tas till den unge lagöverträdarens vilja, om viljan bedöms vara allvarligt och uppriktigt menad.

Ärende 9

Handlingen publiceras ej med hänvisning till sekretesskänsligt innehåll.

Om du önskar ta del av handlingen kontaktar du socialnämnden som gör en prövning enligt offentlighets- och sekretesslagen (OSL).